

DIAGNOZA

SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ GMINY DŹWIERZUTY

- SPIS TREŚCI -

WSTĘP	4
1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH	5
1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM	5
1.2. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU KRAJU	9
1.3. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	12
1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKcjONALNYCH	15
2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ	16
2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE	16
2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE	17
2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA	18
2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA	18
2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA	23
2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA	23
2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY	23
2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH	24
2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM	25
2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ	27
2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO	28
2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET	29
2.5. WNIOSKI.....	30
3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE	31
3.1. STAN LUDNOŚCI	31
3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZAŁUDNIENIA	31
3.1.2. STRUKTURA PŁCI	32
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI	32
3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE	33
3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI	33
3.2.2. MIGRACJE	34
3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI	35
3.3. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA	36
3.4. WNIOSKI.....	38
4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY	39
4.1. ROLNICTWO	39
4.2. PODMIOTY GOSPODARSTWA	40
4.2.1. LICZEBNOŚĆ	40
4.2.2. RODZAJ	43
4.2.3. WIELKOŚĆ	45
4.3. RYNEK PRACY	45
4.3.1. PRACUJĄCY	45
4.3.2. BEZROBOCIE	45
4.4. TERENY INWESTYCYJNE	46
4.5. WNIOSKI.....	47
5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA	48
5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE	48
5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU	48
5.1.2. LITOSFERA I GLEBY	49
5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	50
5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN	50
5.1.5. ZASOBY LEŚNE I SZATA ROŚLINNA	51
5.1.6. ŚWIAT ZWIERZĘCY	52
5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW	53
5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY	54
5.3.1. USTANOWIONE FORMY OCHRONY PRZYRODY	54
5.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	56
5.4.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA	56
5.4.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA	56
5.4.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA	57
5.4.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA	58
5.4.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII	58
5.4.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA	58
5.4.7. GOSPODARKA ODPADAMI	58
5.5. WNIOSKI.....	59

6	KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE.....	61
6.1.	UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE	61
6.2.	ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	61
6.2.1.	OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW	62
6.2.2.	OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW	63
6.2.3.	STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE	63
6.2.4.	ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	63
6.3.	INSTYTUCJE KULTURY	64
6.4.	LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE	65
6.5.	WNIOSKI.....	66
7	SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA.....	67
7.1.	INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE	67
7.2.	ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA	67
7.2.1.	WALORY PRZYRODNICZE	67
7.2.2.	WALORY ANTROPOGENICZNE	68
7.2.3.	BAZA MATERIALNA TURYSTYKI	68
7.3.	WNIOSKI.....	69
8	PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE	70
8.1.	PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE	70
8.1.1.	STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	70
8.1.2.	MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO	71
8.1.3.	DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO	75
8.2.	STRUKTURA OSADNICZA	76
8.3.	REWITALIZACJA	77
8.4.	OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA	77
8.5.	OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU PONAREGIONALNYM	78
8.6.	OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM	79
8.7.	WNIOSKI.....	79
9	BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	80
9.1.	PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA.....	80
9.2.	PRZESTĘPCZOŚĆ	80
9.3.	ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO	81
9.3.1.	ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO	81
9.3.2.	ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU	82
9.3.3.	ZAGROŻENIE ZALEWOWE	83
9.3.4.	ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI	83
9.3.5.	ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE	84
9.3.6.	ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ	85
9.4.	WNIOSKI.....	85
10	POLITYKA SPOŁECZNA	86
10.1.	OCHRONA ZDROWIA	86
10.2.	POMOC SPOŁECZNA	87
10.3.	MIESZKALNICTWO	89
10.4.	WNIOSKI.....	94
11	EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY	95
11.1.	PLACÓWKI OŚWIATOWE	95
11.2.	LICZBA UCZNIÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI	96
11.3.	KAPITAŁ SPOŁECZNY	98
11.3.1.	ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA	98
11.3.2.	AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH	99
11.4.	WNIOSKI.....	100
12	FINANSE SAMORZĄDOWE	101
12.1.	DOCHODY GMINY	101
12.2.	WYDATKI GMINY	104
12.3.	ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA	105
12.4.	WNIOSKI.....	106
13	PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO	107
	WYBRANE MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE	114

WSTĘP

Niniejsza diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej stanowiła punkt wyjścia i bazę dla opracowania zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy. Zawarte opisy i analizy pozwoliły na sformułowanie wniosków i ocen oraz zidentyfikowanie najważniejszych trendów rozwojowych gminy Dźwierzuty oraz potencjalnych kierunków rozwoju w przyszłości.

Diagnozę sporządzono w pierwszym i drugim kwartale 2023 roku, w związku z czym większość analizowanych wskaźników dotyczy roku 2021 (najnowsze, możliwe na ten czas dane do pozyskania za pełny rok sprawozdawczy¹), który nierzadko przedstawiany jest w zestawieniu z latami poprzedzającymi.

Zakres diagnozy oparto o wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej („Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny”, 2021) oraz wymagania ustawowe. Zidentyfikowano najważniejsze wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania rozwojowe. Określono główne szanse i bariery oraz potencjał Gminy, nawiązujący do posiadanych zasobów i lokalnej specyfiki, w tym zróżnicowania terytorialnego. W diagnozie zawarto zarówno elementy retrospektywne, jak i opisujące przyszłość. Ponadto, analizy dokonywane były z uwzględnieniem otoczenia o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, w tym zastosowano metodę porównawczą charakteryzowanych zjawisk.

Poza diagnozą sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w tym środowiskowym, dokonano opisu uwarunkowań wynikających z założeń, polityk i dokumentów strategicznych poszczególnych szczebli terytorialnych. Szczegółowo omówiono także wyniki przeprowadzonego badania ankietowego.

Efektem końcowym diagnozy są wnioski, sformułowane w formie analizy SWOT, stanowiące jeden z początkowych rozdziałów zaktualizowanej Strategii Rozwoju Gminy.

¹ Dotyczyło to większości baz danych, w tym w szczególności danych GUS, dane pochodzących z Raportu o stanie Gminy itd.

1 UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z ZAŁOŻEŃ, POLITYK I DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH POSZCZEGÓLNYCH SZCZEBLI TERYTORIALNYCH

Stosownie do Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Art. 10e, ust. 2): *Strategia rozwoju gminy jest spójna ze strategią rozwoju województwa oraz strategią rozwoju ponadlokalnego, obejmującą tę gminę.*

Ponadto, cele i działania określone w strategiach rozwoju gmin powinny być skoordynowane z założeniami dokumentów programowo-strategicznych i planistycznych szczebla unijnego, krajowego, regionalnego, ponadlokalnego oraz lokalnego.

W niniejszym rozdziale dokonano syntezy założeń **najważniejszych** polityk i dokumentów strategicznych opracowanych na poszczególnych szczeblach terytorialnych.

1.1. POLITYKA UNII EUROPEJSKIEJ I JEJ ODZWIERCIEDLENIE NA POZIOMIE KRAJOWYM

Kontekst aktualnej polityki Unii Europejskiej

Unia Europejska liczy obecnie 26 państw² i stanowi jednolity rynek, o ogromnym potencjale. Unia, która na początku była wyłącznie wspólnotą gospodarczą, stopniowo zaczęła obejmować różne obszary polityki: od klimatu, ochrony środowiska i zdrowia, po stosunki zewnętrzne i bezpieczeństwo oraz sprawiedliwość i kwestie migracyjne. Obecnie Unia stanowi unię gospodarczą i polityczną, której Polska jest jej członkiem od 1 maja 2004 r.

Założenia rozwojowe Unii Europejskiej na przestrzeni lat stale ewoluują. Wpływ na politykę UE wywierają nie tylko zmieniające się warunki społeczno-gospodarcze poszczególnych krajów Wspólnoty, ale także dynamiczna sytuacja geopolityczna świata i związane z nią liczne wyzwania, przed jakim staje „stary kontynent”.

Po wyborach do Parlamentu Europejskiego w maju 2019 roku, Rada Europejska określiła **program strategiczny dla UE na lata 2019-2024**, obejmujący cztery obszary priorytetowe³:

- **Ochrona obywateli i swobód** – zapewnienie skutecznej kontroli granic zewnętrznych Unii oraz dalszy rozwój kompleksowej polityki migracyjnej. Zwalczanie terroryzmu i przestępczości transgranicznej i internetowej, zwiększenie odporności UE na klęski żywiołowe i katastrofy spowodowane przez działalność człowieka.
- **Rozwijanie silnej i prężnej bazy gospodarczej** – budowanie odpornej gospodarki poprzez pogłębienie unii gospodarczej i walutowej, aby ukończenie tworzenia unii rynków bankowych i kapitałowych, wzmocnienie międzynarodowej roli wspólnej waluty, inwestowanie w umiejętności i edukację, wspieranie europejskich przedsiębiorstw, uwzględnienie transformacji cyfrowej oraz opracowanie solidnej polityki przemysłowej.
- **Budowanie neutralnej klimatycznie, ekologicznej, sprawiedliwej i socjalnej Europy** – inwestowanie w ekologiczne inicjatywy, które poprawiają jakość powietrza i wody, promują zrównoważone rolnictwo oraz chronią systemy środowiskowe i różnorodność biologiczną. Stworzenie wydajnej gospodarki o obiegu zamkniętym (trwałość produktów, energooszczędność wielokrotność użytku, recykling) oraz dobrze funkcjonującego unijnego rynku energii, zapewniającego zrównoważoną, bezpieczną i przystępną cenowo energię. Szybsze przejście na

² Po opuszczeniu przez Wielką Brytanię struktur unijnych.

³ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl

odnawialne źródła energii i efektywność energetyczną, przy jednoczesnym ograniczeniu zależności UE od zewnętrznych źródeł energii. Wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych.

- **Promowanie europejskich interesów i wartości na scenie światowej** – budowa solidnej polityki zagranicznej w ramach ambitnej polityki sąsiedztwa z 16 najbliższymi sąsiadami na wschodzie i południu, a także kompleksowego partnerstwa z Afryką. Propagowanie pokoju, stabilności, demokracji i praw człowieka na świecie. Zapewnienie solidnej polityki handlowej zgodnie z multilateralizmem i światowym międzynarodowym porządkiem opartym na zasadach. Większa odpowiedzialność za bezpieczeństwo i obronę, przy ścisłej współpracy z NATO.

Konsekwentnie, opierając się na strategicznym programie Rady Europejskiej i wynikach dyskusji z grupami politycznymi Parlamentu Europejskiego, w 2019 roku przewodnicząca Komisji Europejskiej (KE) określiła **sześć priorytetów politycznych KE**, do których zaliczono⁴:

- **Europejski Zielony Ład** – przekształcenie UE w nowoczesną, zasobooszczędną i konkurencyjną gospodarkę, przy jednoczesnej ochronie środowiska, przeciwdziałaniu zmianie klimatu oraz zwiększaniu neutralności względem emisji dwutlenku węgla i zasobooszczędności do roku 2050.
- **Europa na miarę ery cyfrowej** – wspieranie transformacji cyfrowej poprzez inwestowanie w przedsiębiorstwa, badania naukowe i innowacje, reformę ochrony danych, wyposażenie obywateli w umiejętności niezbędne do obsługi technologii nowej generacji i opracowanie odpowiednich przepisów.
- **Gospodarka służąca ludziom** – wzmocnienie unijnej gospodarki, a jednocześnie zapewnienie miejsc pracy i zmniejszenie nierówności, wspieranie przedsiębiorstw, pogłębienie unii gospodarczej i walutowej oraz dokończenie budowy unii bankowej i unii rynków kapitałowych.
- **Silniejsza pozycja Europy na świecie** – wzmocnienie UE na arenie międzynarodowej poprzez poprawę jej pozycji jako lidera silnego, otwartego i sprawiedliwego handlu, multilateralizmu i ładu światowego opartego na zasadach. Zacieśnienie stosunków z krajami sąsiadującymi i partnerami, a także zwiększenie zdolności UE do zarządzania kryzysami w oparciu o jej zdolności cywilne i wojskowe.
- **Promowanie naszego europejskiego stylu życia** – poszanowanie praw podstawowych i praworządności jako ości równości, tolerancji i sprawiedliwości społecznej. Uwzględnienie zagrożeń dla bezpieczeństwa, ochrona konsumentów i wzmocnienie ich pozycji, a także opracowanie systemu legalnych i bezpiecznych kanałów migracji przy jednoczesnym skutecznym zarządzaniu zewnętrznymi granicami UE, modernizacji unijnego systemu azylowego oraz ścisłej współpracy z krajami partnerskimi.
- **Nowy impuls dla demokracji europejskiej** – wzmocnienie procesów demokratycznych w Europie poprzez zacieśnienie stosunków z Parlamentem Europejskim i parlamentami krajowymi, ochrona demokracji w UE przed ingerencją z zewnątrz, zapewnienie przejrzystości i integralności całego procesu legislacyjnego, a także szersze zaangażowanie Europejczyków w kształtowanie przyszłości UE.

Zaistniała w 2020 roku pandemia COVID-19 i związane z nią nowe zagrożenia i wyzwania spowodowały konieczność weryfikacji polityki wspólnotowej, w tym fiskalnej. Odpowiedzią Unii Europejskiej na pandemię stał się **Plan odbudowy dla Europy**. Został on oparty na największym długoterminowym budżecie w historii UE oraz na tzw. **Funduszu Odbudowy** (ang.: *Next Generation EU*) o wartości ponad 700 mld euro⁵. Ma na celu on złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie zrównoważonej gospodarki przygotowanej na wyzwania i możliwości związane z transformacją ekologiczną i cyfrową.

⁴ Materiał źródłowy: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/eu-priorities_pl

⁵ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl

Najważniejsze elementy porozumienia w ramach Funduszu Odbudowy⁶:

- badania naukowe i innowacje z wykorzystaniem programu „Horyzont Europa”,
- sprawiedliwa transformacja klimatyczna i cyfrowa z wykorzystaniem Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i programu „Cyfrowa Europa”,
- gotowość, odbudowa i odporność na kryzysy, finansowane za pomocą Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, *rescEU* i nowego programu działań w dziedzinie zdrowia – UE dla zdrowia,
- modernizację realizowanych od dawna polityk, takich jak polityka spójności i wspólna polityka rolna, aby zmaksymalizować ich wkład w realizację priorytetów Unii,
- walkę ze zmianą klimatu – 30 proc. środków unijnych, czyli dotychczas największy odsetek na ten cel w europejskim budżecie,
- ochronę różnorodności biologicznej i równouprawnienie płci.

W konsekwencji przyjętego projektu budżetu UE na lata 2021-2027 i Funduszu Odbudowy (*Next Generation EU*), stanowiący Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*), dla Polski przypaść ma ok. 23,9 mld euro dotacji i ok. 11,5 mld euro pożyczek (w cenach bieżących)⁷. Korzystanie z w/w funduszy poszczególnych krajów członkowskich opiera się na tzw. Krajowych Planach Odbudowy, które są przełożeniem wsparcia finansowego na konkretne reformy, programy i inwestycje.

Wydarzenia zapoczątkowane w lutym 2022 r. (pełnoskalowa agresja militarna Federacji Rosyjskiej na Ukrainę), z pewnością doprowadzą do kolejnej rewizji unijnej polityki fiskalnej. W wielu aspektach zmiany mogą być fundamentalne. Prawdopodobnie nowego wymiaru nabierze polityka energetyczna, polityka spójności i współpraca międzynarodowa.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności⁸

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) został zaakceptowany w dniu 01.06.2022 r. przez Komisję Europejską, zaś 17.06.2022 r. przez Radę UE.

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) jest dokumentem programowym określającym cele związane z odbudową i tworzeniem odporności społeczno-gospodarczej Polski po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19 oraz służące ich realizacji reformy strukturalne i inwestycje, w horyzoncie czasowym do 2026 r. Dokument stanowi podstawę ubiegania się o wsparcie z europejskiego Funduszu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*).

(KPO) koncentruje się na interwencjach, które przyczyniać się będą do pobudzenia gospodarki, inwestycji, wzrostu gospodarczego oraz zatrudnienia. Zaplanowano realizację reform i inwestycji w tych obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia konieczności odbudowy gospodarki, ale także w tych, które tworzą trwałe podwaliny pod budowę gospodarki odpornej na kolejne wstrząsy.

W ujęciu generalnym KPO skupia się na wsparciu pięciu komponentach:

- 1) **Odporność i konkurencyjność gospodarki;**
- 2) **Zielona energia i zmniejszenie energochłonności.**
- 3) **Transformacja cyfrowa.**
- 4) **Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia.**
- 5) **Zielona, inteligentna mobilność.**

⁶ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_pl#najwikszy-w-historii-pakiet-rodkw-na-rzecz-oywienia-gospodarki

⁷ Materiał źródłowy: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-poland_pl

⁸ Materiał źródłowy: <https://www.gov.pl/web/planodbudowy/o-kpo>

Wokół w/w komponentów koncentruje się wsparcie na rzecz przedsiębiorców, instytucji publicznych oraz innych podmiotów społeczno-gospodarczych. W każdym komponencie ujęto także działania na rzecz spójności terytorialnej – w zależności od zidentyfikowanych problemów – adresowane do obszarów wiejskich, miast, czy też obszarów szczególnie poszkodowanych w wyniku pandemii, gdzie występuje kumulacja problemów społeczno-gospodarczych.

Adresatami proponowanych działań w ramach KPO są: obywatele, przedsiębiorcy i przedsiębiorstwa, samorządy terytorialne, instytucje publiczne oraz podmioty spoza systemu administracji publicznej (np. podmioty społeczne, stowarzyszenia, organizacje pozarządowe).

Krajowy Plan Odbudowy objęty jest **zasadą do no significant harm (DNSH) – niewyrządzania znaczącej szkody środowisku**.

Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększenia Odporności (*Recovery and Resilience Facility – RRF*) większość środków należy przeznaczyć na działania w obszarze związanym z realizacją **celów klimatycznych** oraz na **transformację cyfrową**. Do KPO mogą być włączone reformy i inwestycje, które rozpoczęły się 1 lutego 2020 r., jednak ich realizacja musi się zakończyć w sierpniu 2026 r. (płatności mogą być dokonywane do końca 2026 r.).

Polityka spójności⁹

Polityka spójności w latach 2021-2027 ma zadanie wdrażanie dwóch celów traktatowych UE: **inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu** oraz **Europejską Współpracę Terytorialną** (Interreg). Wyodrębniono także pięć dodatkowych celów polityki spójności:

- 1) **Bardziej konkurencyjna i inteligenta Europa,**
- 2) **Zielona, nisko-emisyjna, zmierzająca w kierunku zero-emisyjności Europa,**
- 3) **Bardziej skomunikowana Europa,**
- 4) **Europa społeczna i włączająca społecznie,**
- 5) **Europa bliska obywatelom.**

Podstawowym dokumentem określającym współpracę UE z Polską, jest Umowa Partnerstwa (UP) – uzgodniona z Komisją Europejską strategia wykorzystania funduszy unijnych.

Polityka spójności na lata 2021-27 obejmuje następujące fundusze:

- **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego** – służy wzmocnieniu spójności gospodarczej i społecznej Unii Europejskiej. Ma on łagodzić dysproporcje w rozwoju europejskich regionów i zmniejszać braki w zakresie rozwoju regionów znajdujących się w najmniej korzystnej sytuacji.
- **Fundusz Spójności** – służy redukowaniu dysproporcji gospodarczych i społecznych oraz promowaniu zrównoważonego rozwoju. W jego ramach realizowane są strategiczne projekty w obszarach ochrony środowiska i transportu, w tym transeuropejskich sieci transportowych (TEN-T).
- **Europejski Fundusz Społeczny+** – służy zwiększaniu spójności społecznej i gospodarczej, odpowiadaniu na wyzwania rynku pracy i wyzwania społeczne oraz stymulowaniu zrównoważonego rozwoju gospodarczego poprzez inwestowanie w kapitał ludzki. EFS+ będzie obejmować obecnie rozproszone instrumenty: EFS, Inicjatywę na rzecz osób młodych (YEI), Europejski Fundusz Pomocy Najbardziej Potrzebującym (FEAD) oraz Europejski Program na rzecz Zatrudnienia i Innowacji Społecznych (EaSI).
- **Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji** – jest częścią Europejskiego Zielonego Ładu i elementem (I filarem) Mechanizmu Sprawiedliwej Transformacji. Celem FST jest łagodzenie skutków społecznych i ekonomicznych transformacji energetycznej.
- **Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury** - służy unijnej polityce morskiej i rybołówstwa. Celem funduszu jest szeroko rozumiane wsparcie społeczności nadmorskich, w tym

⁹ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027/>

m.in. wspieranie rybaków w przechodzeniu na zrównoważone rybołówstwo czy finansowanie projektów przyczyniających się do tworzenia nowych miejsc pracy oraz podnoszenia jakości życia społeczności nadmorskich w Europie.

Do realizacji założeń Umowy Partnerstwa służą **programy krajowe i regionalne**, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

1.2. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU KRAJU

Podstawowe (nadrzędne) uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju Polski w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, w horyzoncie czasu dziesięcio-piętnastoletnim oraz podstawowe działania na okres czterech lat, określa średniookresowa strategia rozwoju kraju. Obecnie jest nią, uchwalona przez Radę Ministrów w 2017 roku, Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r.

Dokument powyższy realizowany jest przez inne strategie odnoszące się do sektorów, dziedzin, regionów lub rozwoju przestrzennego (opisane w tabeli poniżej) oraz przez strategię rozwoju województwa (opisaną w rozdz. 1.3.).

Tab. 1 Główne założenia najważniejszych dokumentów strategicznych szczebla krajowego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)	<p>SOR jest obowiązującym, kluczowym dokumentem kraju w obszarze średnio- i długofalowej polityki gospodarczej. Określa podstawowe uwarunkowania, cele i kierunki rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, regionalnym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030. Przedstawia model rozwoju kraju, jako rozwój odpowiedzialny oraz społecznie i terytorialnie zrównoważony. Jest on oparty o indywidualny potencjał terytorialny, inwestycje, innowacje, rozwój, eksport oraz wysoko przetworzone produkty. Przyjęty model rozwoju zakłada odchodzenie od dotychczasowego wspierania wszystkich sektorów/branż na rzecz wspierania sektorów strategicznych, mogących stać się motorami polskiej gospodarki.</p> <p>Celem głównym SOR jest: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności, w wymiarze społecznym, ekonomicznym środowiskowym i terytorialnym. Wyszczególniono także cele szczegółowe:</p> <ol style="list-style-type: none"> I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną (obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna); II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony (obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie); III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu (obszary: Prawo w służbie obywatelom i gospodarce, Instytucje prorozwojowe i strategiczne zarządzanie rozwojem, E-państwo, Finanse publiczne, Efektywność wykorzystania środków UE); <p>oraz obszary wpływające na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny, Cyfryzacja, Transport, Energia, Środowisko, Bezpieczeństwo Narodowe.</p>

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR 2030)	<p>KSRR 2030 określa systemowe ramy prowadzenia polityki regionalnej zarówno przez rząd wobec regionów, jak i wewnątrzregionalnej. Odegra on w nadchodzących latach ważną rolę w procesie programowania środków publicznych, w tym funduszy UE. Dokument przedstawia cele polityki regionalnej oraz działania i zadania, jakie do ich osiągnięcia powinien podjąć rząd, samorządy: wojewódzkie, powiatowe i gminne oraz pozostałe podmioty uczestniczące w realizacji tej polityki w perspektywie roku 2030.</p> <p>KSRR 2030 r. kładzie nacisk na zrównoważony rozwój całego kraju, czyli zmniejszanie dysproporcji w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego różnych obszarów, głównie miejskich i wiejskich.</p> <p>W strategii przewidziano skuteczniejszą identyfikację potrzeb rozwojowych wszystkich obszarów kraju, a także efektywniejsze rozpoznanie zasobów, jakimi dysponują, wskazanie wyzwań i barier rozwojowych. Takie podejście przełoży się na lepsze dopasowanie narzędzi interwencji (np. programów) do możliwości i potencjałów rozwojowych poszczególnych obszarów kraju.</p> <p>Jednym z celów KSRR jest zapewnienie większej spójności rozwojowej Polski przez wsparcie obszarów słabszych gospodarczo. Dlatego w dokumencie wskazano obszary strategicznej interwencji (OSI), które otrzymają szczególne wsparcie (będą to obszary zagrożone trwałą marginalizacją, miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze, Śląsk i tereny Polski wschodniej).</p> <p>Strategia wspiera konkurencyjność regionów i zakłada kontynuację działań zmierzających do podniesienia jakości kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności. W związku z tym wspierane będą lokalne przedsiębiorstwa.</p> <p>W strategii istotny nacisk położono na rozwijanie kompetencji administracji publicznej. Chodzi o umiejętności niezbędne do prowadzenia skutecznej polityki rozwoju, w szczególności na terenach o niskim potencjale rozwojowym, a zwłaszcza wspieranie powiązań między lokalnym i regionalnym sektorem publicznym a światem biznesu i nauki.</p> <p>W dokumencie przewidziano zwiększenie roli i odpowiedzialności samorządów lokalnych, jako podmiotów decydujących o polityce rozwoju w skali lokalnej. Strategia tworzy warunki do większego angażowania się samorządów gminnych i powiatowych w realizację wspólnych projektów i we współpracę ponad granicami administracyjnym.</p>
Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP 2040)	<p>PEP 2040 wskazuje ramy transformacji energetycznej w Polsce. Zawiera strategiczne przesądzenia w zakresie doboru technologii służących budowie niskoemisyjnego systemu energetycznego. Stanowi wkład w realizację Porozumienia Paryskiego z uwzględnieniem konieczności przeprowadzenia transformacji w sposób sprawiedliwy i solidarny. PEP2040 stanowi krajową kontrybucję w realizację polityki klimatyczno-energetycznej UE. Polityka uwzględnia skalę wyzwań związanych z dostosowaniem krajowej gospodarki do warunków regulacyjnych UE związanych z celami klimatyczno-energetycznymi na 2030 r., Europejskim Zielonym Ładem, planem odbudowy gospodarczej po pandemii COVID i dążeniem do osiągnięcia neutralności klimatycznej zgodnie z krajowymi możliwościami, jako wkładu w realizację Porozumienia Paryskiego. Niskoemisyjna transformacja energetyczna przewidziana w PEP2040 inicjować będzie szersze zmiany modernizacyjne całej gospodarki, gwarantując bezpieczeństwo energetyczne, dbając o sprawiedliwy podział kosztów i ochronę najbardziej wrażliwych grup społecznych.</p> <p>Zgodnie z PEP 2040 celem polityki energetycznej państwa jest: bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych.</p> <p>Cele szczegółowe PEP 2040 to:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych. 2) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej. 3) Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej oraz paliw ciekłych. 4) Rozwój rynków energii. 5) Wdrożenie energetyki jądrowej. 6) Rozwój odnawialnych źródeł energii. 7) Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji. 8) Poprawa efektywności energetycznej gospodarki.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Polityka ekologiczna Państwa 2030 (PEP 2030)	<p>Rolą PEP 2030 jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego Polski oraz wysokiej jakości życia dla wszystkich mieszkańców. PEP2030 ma stanowić podstawę do inwestowania środków europejskich z perspektywy finansowej na lata 2021–2027. Strategia wspiera także realizację celów i zobowiązań Polski na szczeblu międzynarodowym, w tym na poziomie unijnym oraz ONZ, szczególnie w kontekście celów polityki klimatyczno-energetycznej UE do 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju ujętych w Agendzie 2030.</p> <p>Celem głównym PEP 2030 jest: Rozwój potencjału środowiska na rzecz obywateli i przedsiębiorców, który został przeniesiony wprost z obszaru „Środowisko” w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). PEP 2030 doprecyzowuje zapisy SOR i przedstawia praktyczne rozwiązania dla poszczególnych kierunków interwencji. PEP 2030 wyznacza następujące cele środowiskowe, które są wspierane przez cele horyzontalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy I: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego; – Cel szczegółowy II: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; – Cel szczegółowy III: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych; – Cel horyzontalny 1: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa; – Cel horyzontalny 2: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska.
Strategia Produktivności 2030 (SP 2030)	<p>Głównym celem SP 2030 jest: wzrost produktywności w warunkach gospodarki niskoemisyjnej, o obiegu zamkniętym i opartej na danych. Strategia przewiduje działania w ramach siedmiu obszarów interwencji, wraz z przypisanymi do nich celami:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; – Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki; – Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; – Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; – Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce; – Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; – Obszar VII. Umieędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce.
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (SRKL 2030)	<p>Celem głównym SRKL 2030 jest wzrost kapitału ludzkiego i spójności społecznej w Polsce. Strategia wyznacza ponadto cztery cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy 1: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli, w tym cyfrowych; – Cel szczegółowy 2: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej; – Cel szczegółowy 3: Wzrost i poprawa wykorzystania potencjału kapitału ludzkiego na rynku pracy; – Cel szczegółowy 4: Redukcja ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz poprawa dostępu do usług świadczonych w odpowiedzi na wyzwania demograficzne.
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030 (SRKS 2030)	<p>Głównym celem SRKS 2030 jest wzrost jakości życia społecznego i kulturalnego Polaków. Realizacja niniejszego celu jest oparta na trzech celach szczegółowych:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne; – Cel szczegółowy 2. Wzmacnianie roli kultury w budowaniu tożsamości i postaw obywatelskich; – Cel szczegółowy 3. Zwiększenie wykorzystania potencjału kulturowego i kreatywnego dla rozwoju.

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (SSiNP 2030)	<p>Celem głównym SSiNP 2030 jest sprawne i nowoczesne państwo służące obywatelom, środowisku oraz gospodarce. Do jego osiągnięcia w perspektywie do 2030 r. przyczyniać się będzie 5 celów szczegółowych</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy I: Lepsze prawo. – Cel szczegółowy II: Sprawne instytucje państwa. – Cel szczegółowy III: Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia. – Cel szczegółowy IV: Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych. – Cel szczegółowy V: Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego.
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa 2030 (SZRWIR 2030)	<p>Głównym celem niniejszej Strategii jest rozwój gospodarczy wsi umożliwiający trwały wzrost dochodów jej mieszkańców przy minimalizacji rozwarstwienia ekonomicznego, społecznego i terytorialnego oraz poprawie stanu środowiska naturalnego.</p> <p>W kontekście realizacji celu głównego określone zostały następujące cele szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Cel szczegółowy I: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej; – Cel szczegółowy II: Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska; – Cel szczegółowy III: Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i aktywnego społeczeństwa. <p>Obszarami wpływającymi na realizację celów strategii to: sprawne zarządzanie rozwojem, stabilne finansowanie rozwoju, trwała zdolność kreacji i uczenia się.</p>
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (SRT2030)	<p>Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej kraju oraz poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego oraz utworzenie spójnego, zrównoważonego, innowacyjnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego na poziomie krajowym, europejskim i globalnym. Realizacja wyżej opisanego celu jest związana z wdrażaniem 6 kierunków interwencji dla każdej z gałęzi transportu tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Kierunek interwencji 1: budowa zintegrowanej, wzajemnie powiązanej sieci transportowej służącej konkurencyjnej gospodarce. – Kierunek interwencji 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym. – Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności. – Kierunek interwencji 4: poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu oraz przewożonych towarów. – Kierunek interwencji 5: ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko. – Kierunek interwencji 6: poprawa efektywności wykorzystania publicznych środków na przedsięwzięcia transportowe.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach strategicznych oraz na: <https://www.gov.pl/web/ia/strategie-krajowe>

1.3. ZAŁOŻENIA STRATEGICZNE ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Strategie rozwoju gmin, powinny uwzględniać i być wielowymiarowo spójne z ustaleniami strategii rozwoju województwa, która stanowi punkt odniesienia oraz podstawowy dokument strategiczny określający długofalową wizję rozwoju województwa. Dla województwa warmińsko-mazurskiego obowiązuje aktualnie dokument pn.: „Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego”, przyjęty Uchwałą Nr XIV/243/20 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 18 lutego 2020 roku.

Tab. 2 Główne założenia obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Warmińsko-Mazurskiego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA															
Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno- gospodarczego	<p>Strategia Warmińsko-Mazurskie 2030 stanowi odpowiedź na wyzwania rozwojowe województwa warmińsko-mazurskiego, które mają za zadanie podnieść jakość życia, ograniczyć wykluczenie społeczne i bezrobocie, realizować politykę spójności terytorialnej oraz politykę inteligentnego i zrównoważonego rozwoju. Istotą omawianej Strategii jest wskazanie wyzwań, przed którymi aktualnie stoi województwo oraz celów rozwoju, które te problemy pozwolą rozwiązać.</p> <p>W ramach Strategii sformułowano cel główny: „Spójność ekonomiczna, społeczna i przestrzenna Warmii i Mazur z regionami Europy”, gdzie poprawa spójności powinna być osiągana w kontekstach inteligentnych specjalizacji, regionalnym i bałtyckim. W Strategii wyznaczono cele strategiczne z szeregiem celów operacyjnych. Układ celów strategicznych prezentuje się następująco:</p> <ul style="list-style-type: none">– Kompetencje przyszłości (wyzwania rozwojowe, innowacyjność, oferta nowoczesnych usług sektora prywatnego i publicznego);– Inteligentna produktywność (działalność gospodarcza, podmiotem celu są firmy i instytucje otoczenia biznesu);– Kreatywna aktywność (wykorzystanie potencjału mieszkańców do wzmacniania innych zasobów regionu, w tym wzmacniania więzi społecznych); <p>W Strategii Warmińsko-Mazurskie 2030 wyznaczono obszary problemowe, tj. tzw. obszary strategicznej interwencji (OSI). Gmina Dźwierzuty zakwalifikowana została do obszaru strategicznej interwencji – Tygrys warmińsko-mazurski. Tygrys warmińsko-mazurski stanowi w większości analizowanych wskaźników ponad 60% danego zjawiska w całym województwie. Wyjątkiem jest udział w wykorzystaniu środków z UE (nieco poniżej 50%). Jest to również obszar dynamicznych zmian w zakresie przedsiębiorczości, wzrostu zamożności gmin. Podkreślenia wymaga nieznaczny spadek potencjału ludnościowego oraz zmniejszenie liczby spółek z udziałem zagranicznym.</p> <p>Dla gminy Dźwierzuty znaczenie mają przede wszystkim następujące cele strategiczne:</p> <p>Cele strategiczne a OSI Tygrys warmińsko-mazurski – perspektywa 2030</p> <table><tr><th>CEL</th><th>OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI</th><th>OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA</th></tr><tr><td>Kompetencje przyszłości</td><td><ul style="list-style-type: none">– Rdzeń kompetencyjny regionu (3 główne ośrodki miejskie województwa).– Wzmocnienie kompetencyjne organizacji oddziałujących na cały region.</td><td><ul style="list-style-type: none">– Zapobieganie wymywaniu mieszkańców z województwa.</td></tr><tr><td>Inteligentna produktywność</td><td><ul style="list-style-type: none">– Rozwój inteligentnych specjalizacji.– Przygotowanie najlepszych terenów inwestycyjnych.</td><td><ul style="list-style-type: none">– Wzrost powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru.</td></tr><tr><td>Kreatywna aktywność</td><td><ul style="list-style-type: none">– Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej</td><td>---</td></tr><tr><td>Mocne fundamenty</td><td><ul style="list-style-type: none">– Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, głównie we wschodniej części.</td><td><ul style="list-style-type: none">– Spójność terytorialna regionu.</td></tr></table>	CEL	OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI	OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA	Kompetencje przyszłości	<ul style="list-style-type: none">– Rdzeń kompetencyjny regionu (3 główne ośrodki miejskie województwa).– Wzmocnienie kompetencyjne organizacji oddziałujących na cały region.	<ul style="list-style-type: none">– Zapobieganie wymywaniu mieszkańców z województwa.	Inteligentna produktywność	<ul style="list-style-type: none">– Rozwój inteligentnych specjalizacji.– Przygotowanie najlepszych terenów inwestycyjnych.	<ul style="list-style-type: none">– Wzrost powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru.	Kreatywna aktywność	<ul style="list-style-type: none">– Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej	---	Mocne fundamenty	<ul style="list-style-type: none">– Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, głównie we wschodniej części.	<ul style="list-style-type: none">– Spójność terytorialna regionu.
CEL	OCZEKIWANE EFEKTY INTERWENCJI	OCZEKIWANA ZMIANA PRZESTRZENNA														
Kompetencje przyszłości	<ul style="list-style-type: none">– Rdzeń kompetencyjny regionu (3 główne ośrodki miejskie województwa).– Wzmocnienie kompetencyjne organizacji oddziałujących na cały region.	<ul style="list-style-type: none">– Zapobieganie wymywaniu mieszkańców z województwa.														
Inteligentna produktywność	<ul style="list-style-type: none">– Rozwój inteligentnych specjalizacji.– Przygotowanie najlepszych terenów inwestycyjnych.	<ul style="list-style-type: none">– Wzrost powiązań funkcjonalnych wewnątrz obszaru.														
Kreatywna aktywność	<ul style="list-style-type: none">– Współpraca sieciowa na arenie krajowej i międzynarodowej	---														
Mocne fundamenty	<ul style="list-style-type: none">– Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, głównie we wschodniej części.	<ul style="list-style-type: none">– Spójność terytorialna regionu.														

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w dokumencie.

Poza Strategią Rozwoju Województwa, do istotnych dokumentów regionalnych, kierunkujących ogólne założenia rozwojowe województwa i gmin należą m.in.:

Tab. 3 Główne założenia pozostałych dokumentów szczebla regionalnego

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego	<p>Aktualnie obowiązujący Plan zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego przyjęto uchwałą nr XXXIX/832/18 Sejmiku Województwa Warmińsko-Mazurskiego z dnia 28 sierpnia 2018 r. Celem głównym obowiązującego Planu jest ład przestrzenny i zrównoważony rozwój jako podstawa kształtowania polityki przestrzennej województwa. Dla realizacji założonych celów polityki przestrzennej województwa służą przyjęte kierunki, zasady i działania zagospodarowania przestrzennego. Do głównych kierunków, zasad i działań w kontekście gminy Dźwierzuty, należą m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Tworzenie warunków dla rozwijania wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, w tym promowanie doświadczeń związanych z wprowadzeniem zasad wielofunkcyjnej i zrównoważonej gospodarki leśnej w Leśnych Kompleksach Promocyjnych „Lasy Mazurskie”. – Osiągnięcie spójności systemu transportowego regionu w celu zwiększenia dostępności zewnętrznej i wewnętrznej oraz zmniejszenia kosztów transportu, w tym kształtowanie spójnego systemu drogowych powiązań zewnętrznych i wewnętrznych, rozwój sieci drogowej: <ul style="list-style-type: none"> - Droga krajowa nr 57, odcinek: Bartoszyce – Bisztynek – Biskupiec – Dźwierzuty – Szczytno – Wielbark – gr. woj. (klasa G), postulowana do podniesienia do klasy GP; <p>W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa określono również rozmieszczenie inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, w tym nawiązujące do gminy Dźwierzuty w zakresie*:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Infrastruktury technicznej: <ul style="list-style-type: none"> - Budowa linii 110 kV Dźwierzuty – Biskupiec; - Budowa GPZ Dźwierzuty wraz z zasilającymi liniami 110 kV; - Budowa sieci kanalizacji sanitarnej; – Ochrony środowiska: <ul style="list-style-type: none"> - Budowa i rozbudowa Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK); - Ochrona zasobów przyrodniczych wybranych alei województwa warmińsko-mazurskiego poprzez poprawę stanu istniejących siedlisk i wykonanie nasadzeń w ramach działań ZIELONA DROGA (WB); Ochrona i zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych pachnicy dębowej oraz siedlisk chronionych gatunków porostów w obrębie cennych przyrodniczo alei na wybranych odcinkach dróg wojewódzkich województwa warmińsko-mazurskiego; – Infrastruktury społecznej: <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie obszaru kultury w województwie warmińsko-mazurskim poprzez realizację projektów infrastrukturalnych kluczowych dla rozwoju regionu i państwa, służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego; - Rozwój klastrów energii w województwie warmińsko-mazurskim poprzez realizację projektów służących rozwojowi energetyki na poziomie lokalnym; – Infrastruktury komunikacyjnej: <ul style="list-style-type: none"> - Trasy rowerowe w Polsce Wschodniej – promocja (WB). Wykreowanie markowego produktu turystycznego Trasy Rowerowej Polski Wschodniej oraz stworzenie wizerunku województwa, jako miejsca atrakcyjnego dla turystów zainteresowanych wypoczynkiem aktywnym, zwłaszcza turystyką rowerową. <p>* część z inwestycji została już zrealizowana</p>

<p>Program Ochrony Środowiska Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2030</p>	<p>Program wskazuje cele w zakresie ochrony środowiska województwa warmińsko-mazurskiego. Określono obszary (dziedziny) interwencji, dla których przyjęto zadania w ramach poniższych kierunków interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ochrona klimatu i jakości powietrza: Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu; – Zagrożenia hałasem: Poprawa klimatu akustycznego w województwie warmińsko-mazurskim; – Pola elektromagnetyczne: Ochrona przed polami elektromagnetycznymi; – Gospodarowanie wodami: Osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) – rzecznych, jeziornych, przejściowych i jednolitych części wód podziemnych (JCWPd), Ochrona przed niedoborami wody i powodzią poprzez zwiększenie zasobów dyspozycyjnych wodnych i zmniejszenie ryzyka powodziowego; – Gospodarka wodno-ściekowa: Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej; – Zasoby geologiczne: Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi; – Gleby: Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu; – Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów: Gospodarowanie odpadami zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami, uwzględniając zrównoważony rozwój województwa warmińsko-mazurskiego; – Zasoby przyrodnicze: Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej, Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, Zwiększanie lesistości; – Zagrożenia poważnymi awariami: Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków.
---	---

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w poszczególnych dokumentach.

1.4. STRATEGICZNE ZAŁOŻENIA ROZWOJU POWIATU LUB PONADLOKALNYCH OBSZARÓW FUNKcjONALNYCH

Aktualnie (stan na czerwiec 2023 r.) powiat szczycieński nie posiada obowiązującego dokumentu strategicznego.

Dla powiatu szczycieńskiego, a także dla powiatów działdowskiego, nidzickiego i piskiego, obowiązuje natomiast Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Południowe Mazury 2030, która wyznacza strategiczne cele polityki rozwoju.

Tab. 4 Główne założenia obowiązującego Strategii Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Południowe Mazury 2030

DOKUMENT	NAJWAŻNIEJSZE ZAŁOŻENIA
<p>Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Południowe Mazury 2030</p>	<p>Strategia Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego Południowe Mazury 2030 przedstawia kierunki rozwoju dla obszarów powiatów szczycieńskiego, działdowskiego, nidzickiego i piskiego. Strategia zawiera zbiór celów i planów działania Samorządu Powiatowego, które w perspektywie długookresowej - do roku 2030, powinny skutecznie oddziaływać na poprawę warunków życia i rozwój powiatów.</p> <p>W ramach procesu planowania strategicznego wyznaczono cztery domeny strategiczne oraz sformułowano 5 celów strategicznych:</p> <p>I. Infrastruktura publiczna i środowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 1. Tworzenie warunków dla dynamicznego wzrostu gospodarczego w oparciu o wydajny układ komunikacyjny i tworzenie atrakcyjnych terenów inwestycyjnych; • Cel strategiczny 2. Zapewnienie wysokiej jakości życia mieszkańców poprzez efektywną gospodarkę energetyczną, ochronę ziemi, powietrza i środowiska naturalnego; <p>II. Gospodarka:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 3. Dywersyfikacja struktury gospodarczej Obszaru Funkcjonalnego przy wykorzystaniu unikatowego potencjału zasobów lokalnych - dziedzictwa przyrody i kultury; <p>III. Usługi publiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 4. Budowa zintegrowanego systemu wyspecjalizowanych usług publicznych w obszarach zabezpieczenia społecznego, opieki senioralnej, ochrony zdrowia; <p>IV. Aktywna wspólnota:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Cel strategiczny 5. Wzmacnianie potencjału społeczeństwa obywatelskiego poprzez rozwijanie potencjału kapitału ludzkiego i społecznego oraz rozwój instytucjonalny.

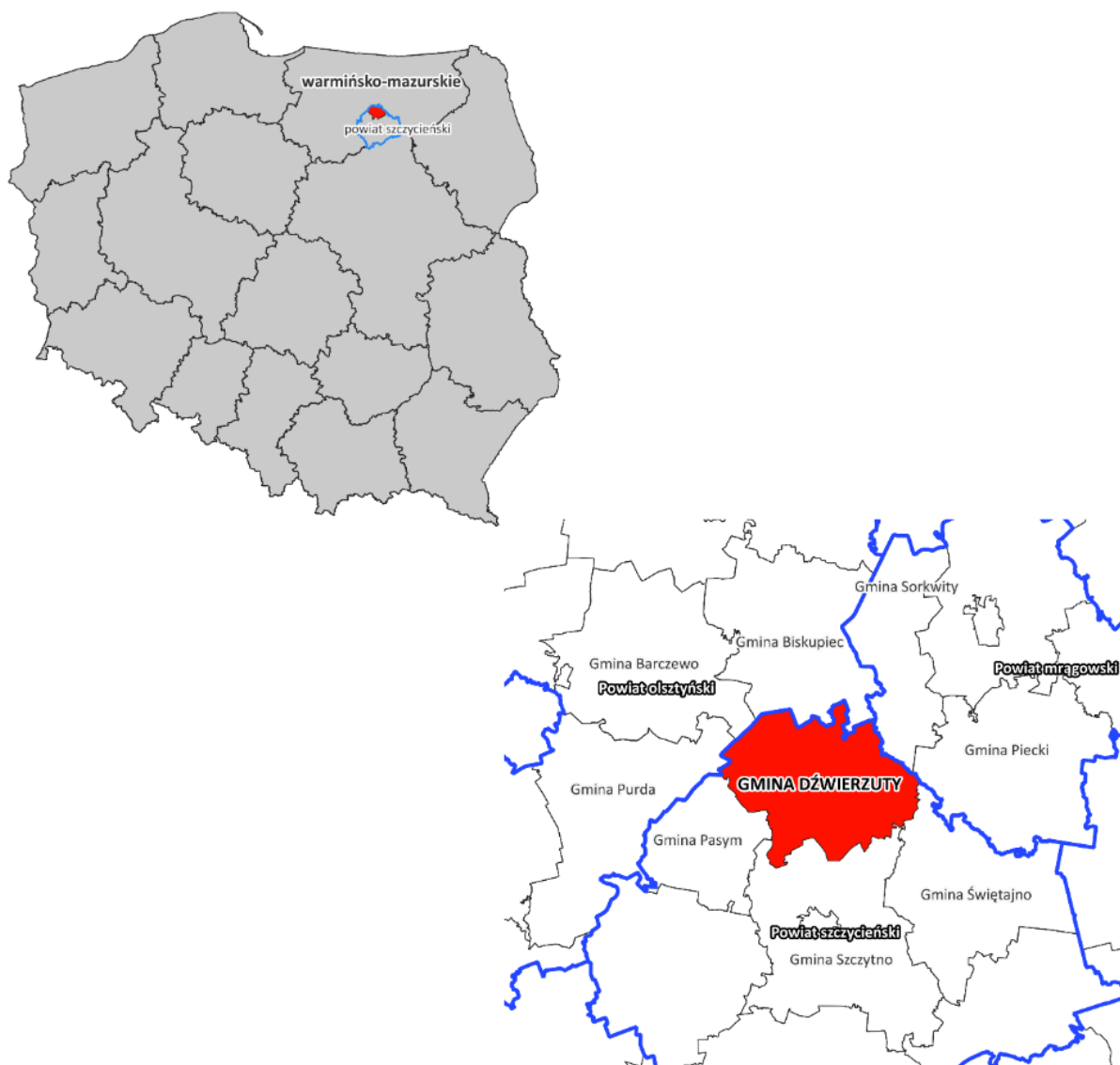
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie informacji zawartych w opisywanym dokumencie.

2 POŁOŻENIE, DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA I MOBILNOŚĆ

2.1. POŁOŻENIE ADMINISTRACYJNE

Gmina Dźwierzuty posiada status wiejskiej, zajmuje powierzchnię ok. 263 km², położona jest w północnej części powiatu szczycieńskiego, w województwie warmińsko-mazurskim i sąsiaduje:

- od północy z gminą Biskupiec;
- od północnego-wschodu z gminą Sorkwity;
- od wschodu z gminą Piecki i gminą Świętajno;
- od południa z gminą wiejską Szczytno;
- od południowego zachodu z gminą Pasym;
- od zachodu z gminą Purda;
- od północnego-zachodu z gminą Barczewo.

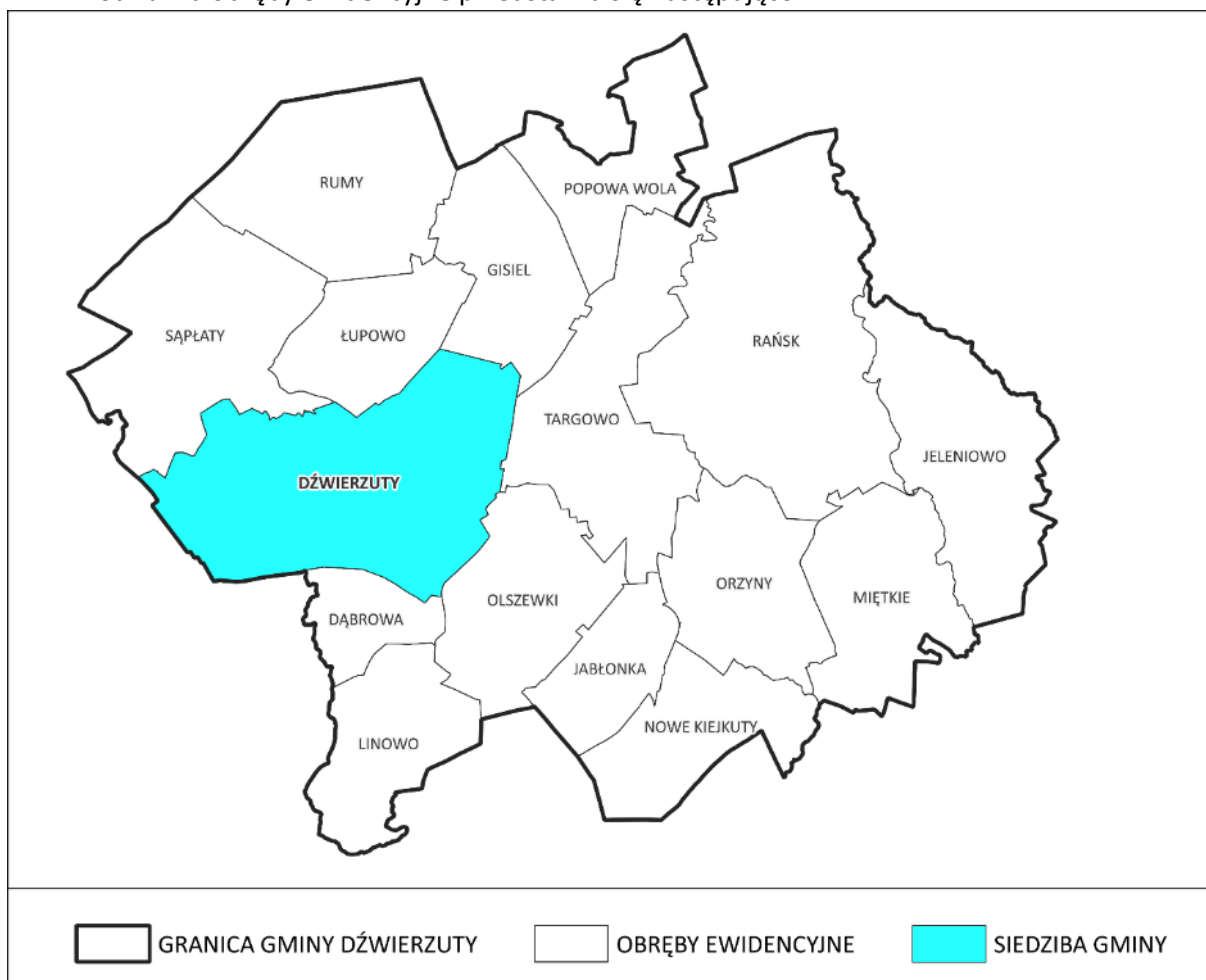

Ryc. 1 Położenie administracyjne Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

W skład Gminy wchodzi następujące miejscowości¹⁰: Augustowo, Babięty, Budy, Byki, Dąbrowa, Dźwierzutki, Dźwierzuty, Gisiel, Grądy, Grodziska, Jabłonka, Jeleniowo, Julianowo, Julkowo, Kałęczyn, Kulka, Laurentowo, Linowo, Łupowo, Małszewko, Miętkie, Mirowo, Mycielin, Nowe Kiejkuty, Olszewki, Orzyny, Popowa Wola, Przytuły, Rańsk, Rogale, Rów, Rummy, Rusek Mały, Rutkowo, Sąpłaty, Stankowo, Szczepankowo, Śledzie, Targowo, Targowska Wola, Targowska Wólka, Zalesie, Zazdrość oraz Zimna Woda.

Podział na obręby ewidencyjne przedstawia się następująco:

Ryc. 2 Struktura jednostek podziału terytorialnego

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Państwowego Rejestru Granic.

2.2. POŁOŻENIE FIZYCZNOGEOGRAFICZNE

Pod względem fizycznogeograficznym obszar gminy Dźwierzuty położony jest w zasięgu dwóch mezoregionów:

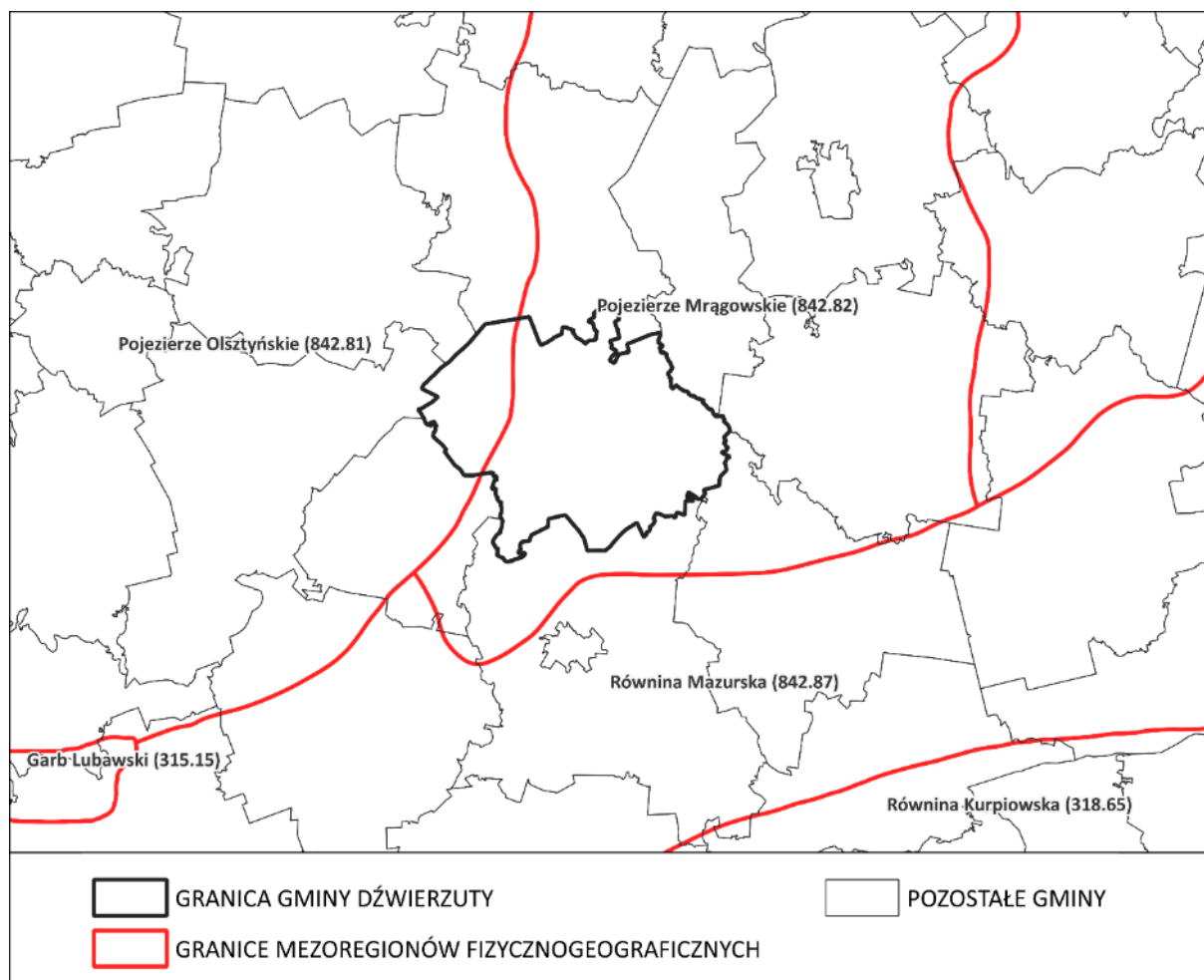
- Pojezierze Mrągowskie (842.82);
- Pojezierze Olsztyńskie (842.81).

Pojezierze Mrągowskie obejmuje środkową część Pojezierza Mazurskiego, przekraczając w wielu miejscach wysokość 200 m n.p.m. (najwyższy punkt 221 m). Region zajmuje powierzchnię ok. 1830 km². Jego cechą charakterystyczną jest mniej więcej południkowo zorientowane pobrużdzenie rynnami lodowcowymi oraz równoleżnikowy przebieg 7 łańcuchów moren¹¹.

¹⁰ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Dźwierzuty.

¹¹ Zarys ogólny mezoregionu według materiału źródłowego: Kondracki J., 2002, Geografia regionalna Polski, wyd. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.

Pojezierze Olsztyńskie jest zachodnią częścią Pojezierza Mazurskiego, odpowiadającą w fazie poznańskiej i pomorskiej zlodowacenia wiślańskiego lobowi lodowca skandynawskiego, którego etapy recesji zaznacza 7 koncentrycznych łuków moren czołowych. Pojezierze Olsztyńskie zajmuje powierzchnię około 3820 km².

Ryc. 3 Położenie fizycznogeograficzne gminy Dźwierzuty

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie podziału fizycznogeograficznego J. Kondrackiego.

2.3. WENĘTRZNA I ZEWNĘTRZNA DOSTĘPNOŚĆ KOMUNIKACYJNA

2.3.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA

Układ komunikacji drogowej na terenie gminy Dźwierzuty stanowią:

układ nadrzędny:

- droga krajowa nr 57, relacji Biskupiec-Szczytno,
- droga wojewódzka nr 600, relacji Szczytno-Mrągowo;

układ podstawowy:

- drogi powiatowe:
 - 1462N relacji droga nr 1471N – Leszno – Rummy – Rusek Wlk. (droga nr 1464N),
 - 1476N relacji Pasym – Dźwierzuty,
 - 1488N relacji droga krajowa nr 57 – Popowa Wola,
 - 1490N relacji droga nr 1509N – droga nr 1507N,
 - 1492N relacji Szczepankowo – Targowo,

- 1494N relacji Sępłaty – Dźwierzuty,
- 1496N relacji Dźwierzuty – Orżyny – droga krajowa nr 58 – Świętajno,
- 1498N relacji Rańsk – Babięta,
- 1500N relacji Trelkówka – droga wojewódzka nr 600,
- 1507N relacji droga krajowa nr 57 (Rudziska) – Kobyłty – Rogale – droga nr 1498N (Jeleniewo),
- 1509N relacji Borki Wlk. – Kobyłty – Popowa Wola – Kałęczyn,
- 1647N relacji droga krajowa nr 57 – Nowe Kiejuty,
- 1649N relacji Rutkowo – Kałęczyn – Jabłonka – droga wojewódzka nr 600,
- 1651N relacji Rummy – Dźwierzuty,
- 1653N relacji Miętke – Marksewo,
- 1967N relacji Nowe Kiejuty – droga krajowa nr 58 (Stare Kiejuty).

układ uzupełniający:

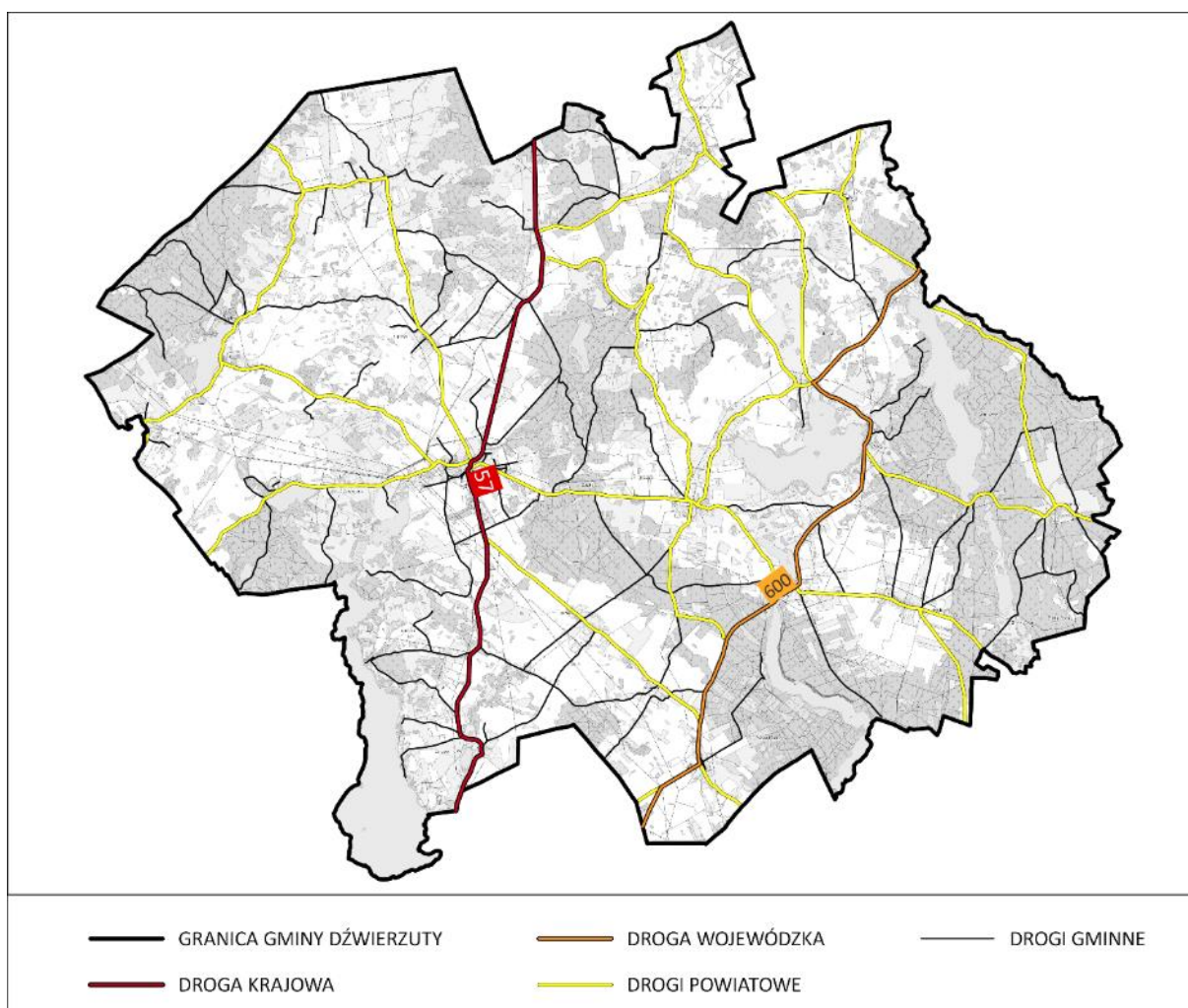
– drogi gminne¹²:

- 195041N relacji Jabłonka - stacja PKP,
- 195043N relacji Kulka - Nowe Kiejuty,
- 195054N relacji Miętke - Rańsk – Rogale,
- 195067N relacji Jeleniewo - Zimna Woda,
- 195060N relacji Orżyny – Marksewo,
- 195013N relacji Sępłaty - Łupowo – Szczepankowo,
- 195046N 195053N relacji Targowska Wólka – Grądy,
- 195009N relacji Małszewko - Rusek Mały,
- 195040N relacji Zazdrość – Orżyny,
- 195066N relacji Marksewo – Jeleniewo,
- 195061N relacji Orżyny – Miętke,
- 195039N relacji Targowo – Olszewki,
- 195045N relacji Targowska Wola-Maniny,
- 195001N relacji Rummy – Rasąg,
- 195037N relacji Linowo – Olszewki,
- 195032N relacji Rutkowo - Targowska Wola,
- 195042N relacji Jabłonka – Trelkowo,
- 195004N relacji Rummy – Nerwik,
- 195001N relacji Rummy – Łupowo,
- 195015N relacji Rummy – Szczepankowo,
- 195002N relacji Rummy - droga polna,
- 195003N relacji Rummy - droga polna,
- 195002N relacji Rummy - kol. Rummy,
- 195007N relacji Sępłaty – Nerwik,
- 195012N relacji Rummy – Laurentowo,
- 195006N relacji Sępłaty – Nerwik,
- 195008N relacji Rusek Mały – Nerwik,
- 195005N relacji Sępłaty - kol. Sępłaty,

¹² Materiał źródłowy: Urząd Gminy Dźwierzuty.

- 195011N 195018N relacji Łupowo - Byki – Małszewko,
- 195010N relacji Małszewko – Szarloty,
- 195009N relacji Małszewko - Łysa Góra,
- 195020N relacji Małszewko - Budy - Łysa Góra,
- 195021N relacji Dźwierzuty - J. Sasek Wielki,
- 195022N relacji Dźwierzuty - Mirowo – Dąbrowa,
- 195023N relacji Dźwierzuty – Dąbrowa,
- 195024N relacji Jez. Sasek Wielki – Dąbrowa,
- 195025N relacji Linowo – Dąbrowa,
- 195027N relacji Linowo - kol. Linowo,
- 195026N relacji Linowo - kol. Linowo,
- 195038N relacji Stankowo – Linowo,
- 195036N relacji Jabłonka – Stankowo,
- 195039N relacji Olszewki – Stankowo,
- 195033N 195034N relacji Zazdrość – Dźwierzuty,
- 195042N relacji Nowe Kiejkuty – Jabłonka,
- 195059N relacji Targowo – Orżyny,
- 195049N relacji Targowo - Targowska Wola,
- 195048N relacji Zazdrość - Targowska Wola,
- 195033N relacji Zazdrość – Szczepankowo,
- 195019N relacji Dźwierzuty - kol. Dźwierzuty,
- 195001N relacji Łupowo - kol. Łupowo,
- 195017N relacji Łupowo – Szczepankowo,
- 195019N relacji Dźwierzuty – Bocianiec,
- 195016N relacji Łupowo – Dąb,
- 195014N relacji Kol. Rummy – Gisiel,
- 195030N relacji Gisiel – Rutkowo,
- 195064N relacji Miętkie - Jez. Babięta Wielkie,
- 195063N 195065N relacji Jeleniowo – Miętkie,
- 195063N 195058N relacji Jeleniowo – Kuklanka,
- 195055N relacji Rogale - droga wojewódzka Nr 600,
- 195052N relacji Rogale – Przytuły,
- 195051N relacji Kol. Rogale - granica gminy,
- 195050N relacji Kol. Rogale - granica gminy,
- 195029N relacji Rutkowo – Gisiel,
- 195028N relacji Rutkowo - granica gminy,
- 195031N relacji Rutkowo - kol. Rutkowo,
- 195057N relacji Rańsk - Jez. Babięty,
- 195058N relacji Kałużyczyn - Jez. Rańskie,
- 195047N relacji Targowska Wólka - Targowska Wola,
- 195056N relacji Rańsk - Jez. Babięty
- 195034N relacji Dźwierzuty - kol. Dźwierzuty,
- 195068N ul. Górna,
- 195069N ul. Grunwaldzka,

- 195070N ul. Kościelna,
 - 195071N ul. Krótka,
 - 195072N ul. Kwiatowa,
 - 195073N ul. Mazurska,
 - 195074N ul. Piaskowa,
 - 195075N ul. Podleśna,
 - 195076N ul. Polna,
 - 195077N ul. Przelotna,
 - 195078N ul. Słoneczna,
 - 195079N ul. Strażacka,
 - Miętkie dz. nr 98/2,
 - ul. Szczycieńska dz. nr 971/4; 973/2; 975/2.
- pozostałe drogi, niebędące drogami publicznymi, w tym wewnętrzne i dojazdowe.

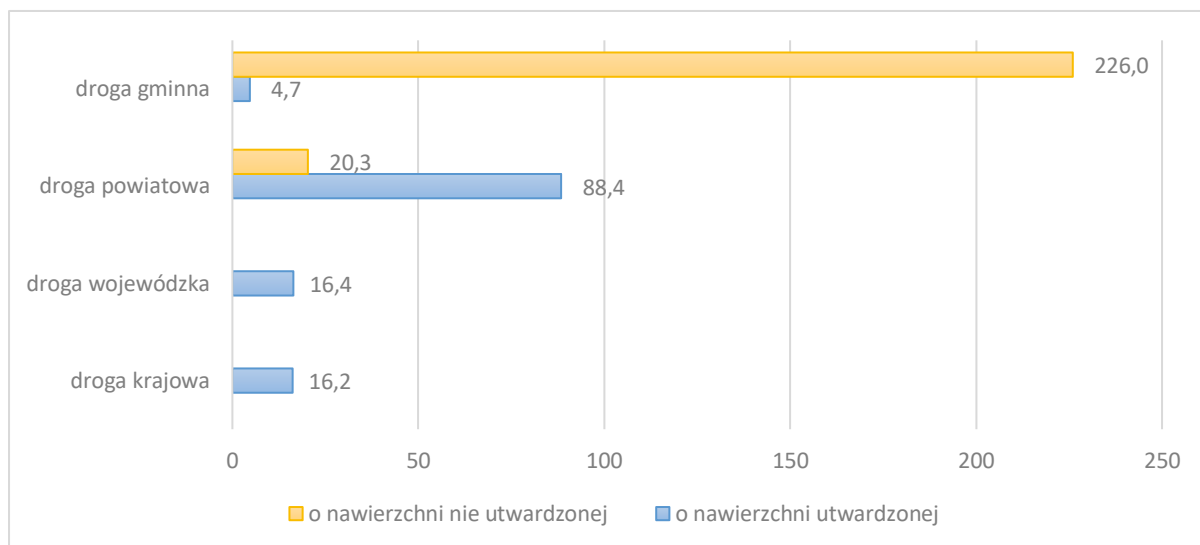
Ryc. 4 Układ komunikacyjny nadrzędny i podstawowy Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Stan techniczny dróg przebiegających przez teren Gminy jest zróżnicowany. Zdecydowana większość dróg gminnych posiada nieutwardzoną nawierzchnię (ok. 98%).¹³ Problem nieutwardzonej nawierzchni dotyczy również niektórych fragmentów dróg powiatowych. W odniesieniu do

¹³ Zgodnie z ustawą z dnia 20 czerwca 1997r. Prawo o ruchu drogowym: droga twarda to droga z jezdnią o nawierzchni bitumicznej, betonowej, kostkowej, klinkierowej lub brukowcowej oraz z płyt betonowych lub kamienno-betonowych, jeżeli długość nawierzchni przekracza 20 m.

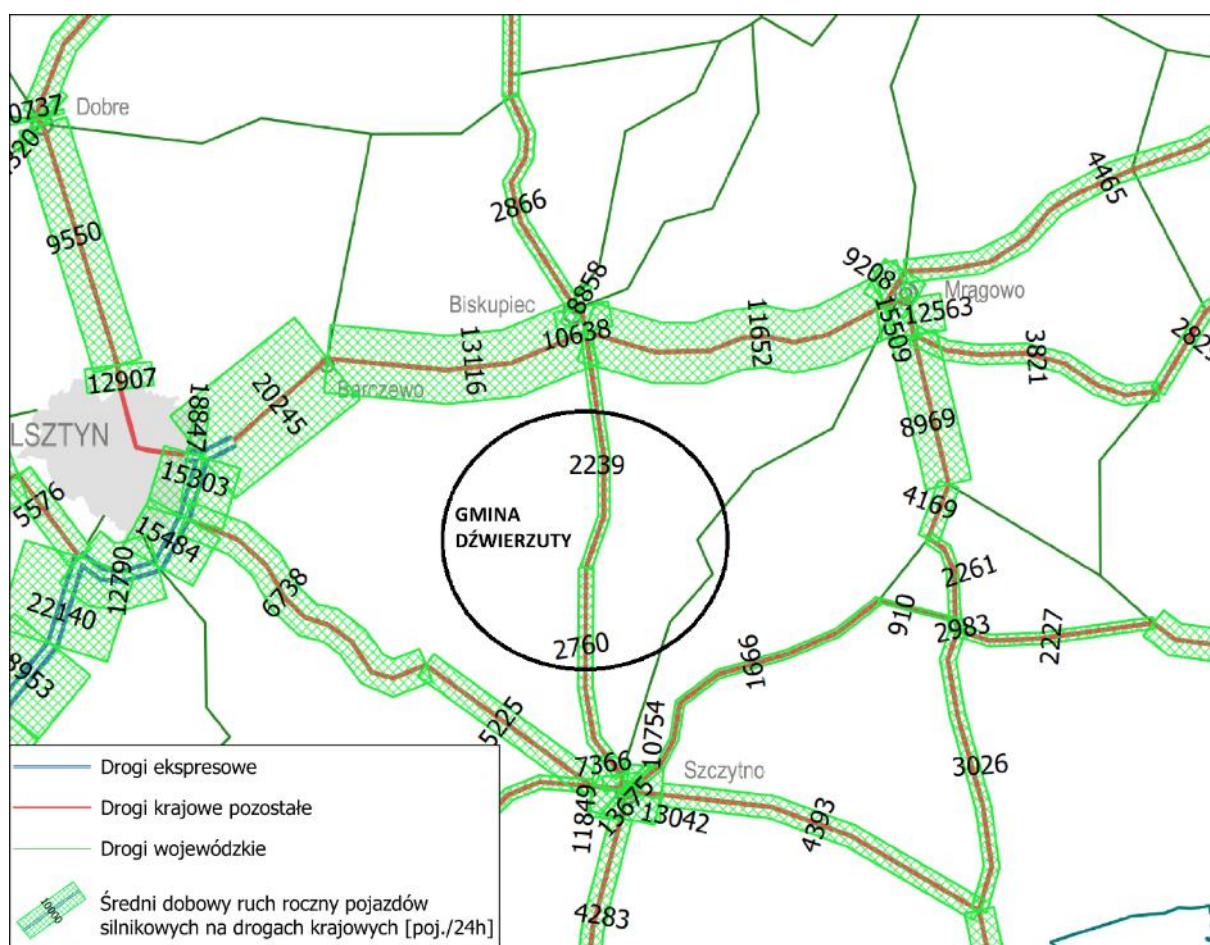
nawierzchni utwardzonej, w dalszym ciągu stan części dróg wymaga poprawy. Pomimo poczynionych w ostatnich latach inwestycji w infrastrukturę komunikacyjną konieczne są dalsze, sukcesywne modernizacje i przebudowy oraz realizacje nowych odcinków dróg.

Ryc. 4 Długość dróg na terenie Gminy w podziale na drogi o nawierzchni utwardzonej i nieutwardzonej (w km)

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k oraz Urzędu Gminy w Dźwierzutach.

Największy ruch pojazdów silnikowych odbywa się na drodze krajowej nr 57. Na trasie Szczytno – Biskupiec średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych wynosi ok. 2,2-2,8 tys. pojazdów na dobę.

Ryc. 5 Średni dobowy ruch roczny pojazdów silnikowych na drogach krajowych

Materiał źródłowy: Generalny Pomiar Ruchu 2020/2021, GDDKiA.

2.3.2. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA

Przez teren gminy Dźwierzuty nie przebiegają obecnie linie kolejowe. Najbliższe czynne stacje kolejowe znajdują się w Szczytnie (ok. 7,5 km), w Barczewie (ok. 15 km) oraz w Olsztynie (ok. 22 km).¹⁴

Warto nadmienić, iż w przeszłości funkcjonowała tutaj linia kolejowa relacji Szczytno-Biskupiec Reszelski. Linia ta została w całości rozebrana, natomiast w ciągu jej przebiegu zrealizowana została ścieżka rowerowa¹⁵. Ponadto w miejscowości Dźwierzuty znajduje się nieczynny dworzec kolejowy.

2.3.3. INFRASTRUKTURA ROWEROWA

Na terenie gminy Dźwierzuty funkcjonuje ścieżka pn. „Rowerem po Kolei”, zrealizowana w ciągu dawnej linii kolejowej. Jej długość w granicach Gminy wynosi 22,7 km.

Poza tym infrastruktura rowerowa nie jest szczególnie rozwinięta, a większość transportu rowerowego odbywa się poboczem lub drogami¹⁶.

Zważywszy na powszechne użytkowanie rowerów jako środków transportu lokalnego, pożądany byłby rozwój infrastruktury rowerowej, zwłaszcza realizowanej w formie ciągów rowerowych, zwiększających bezpieczeństwo użytkowników (odseparowanie ruchu pojazdów silnikowych od rowerowego i pieszo-rowerowego). W miejscach o utrudnionych warunkach realizacji ciągów wskazane jest wyznaczenie i oznakowanie ścieżek w formie pasów lub kontrapasów. Natomiast na terenach o niskiej intensywności zabudowy lub terenach otwartych warto wprowadzić oznakowanie. Ukształtowana sieć powiązań rowerowych stanowiłaby zachętę do korzystania z alternatywnych środków transportu, jakim są pojazdy rowerowe.

W Dźwierzutach planowana jest realizacja specjalnego toru dla jednośladow tzw. Pumptruck-u. Obiekt ten posłuży uprawianiu dyscypliny sportowej, polegającej na jeździe rowerem bez napędu wyłącznie dzięki skoordynowanym ruchom ciała użytkownika¹⁷.

2.3.4. TRANSPORT ZBIOROWY

Na terenie Gminy brak jest dworca autobusowego. Liczba przystanków autobusowych wynosi 53. Zlokalizowane są one wzdłuż drogi krajowej nr 57, drogi wojewódzkiej nr 600 oraz dróg powiatowych, gdzie występuje relatywnie najwyższa dostępność komunikacji zbiorowej.¹⁸

Z terenu gminy Dźwierzuty realizowane są regularne połączenia autobusowe do Szczytna i Biskupca. Co prawda z Dźwierzut funkcjonują bezpośrednie połączenia autobusowe do Olsztyna, Mrągowa oraz Warszawy, nie mniej nie są to kursy regularne i ograniczają się zazwyczaj do jednego przejazdu dziennie¹⁹. Połączenia te obsługują również wybrane miejscowości w obrębie Gminy, z wykorzystaniem przystanków autobusowych. Ponadto, funkcjonują połączenia lokalne w zakresie dowozu uczniów do szkoły.

Warto jednocześnie nadmienić, iż w 2021 r. zawarto porozumienie międzygminne pomiędzy gminą Dźwierzuty a gminą Biskupiec, w ramach którego zadania z zakresu lokalnego transportu zbiorowego powierzono gminie Biskupiec²⁰.

¹⁴ Materiał źródłowy: <http://mapa.plk-sa.pl/>

¹⁵ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Dźwierzuty 2021.

¹⁶ Droga rowerowa określana jest jako droga lub jej część, przeznaczona dla ruchu rowerów, odpowiednio oznakowana, służąca głównie do celom komunikacyjnym, a nie turystycznym (w statystyce dróg rowerowych nie ujmuje się tzw. szlaków rowerowych, np. położonych w lesie).

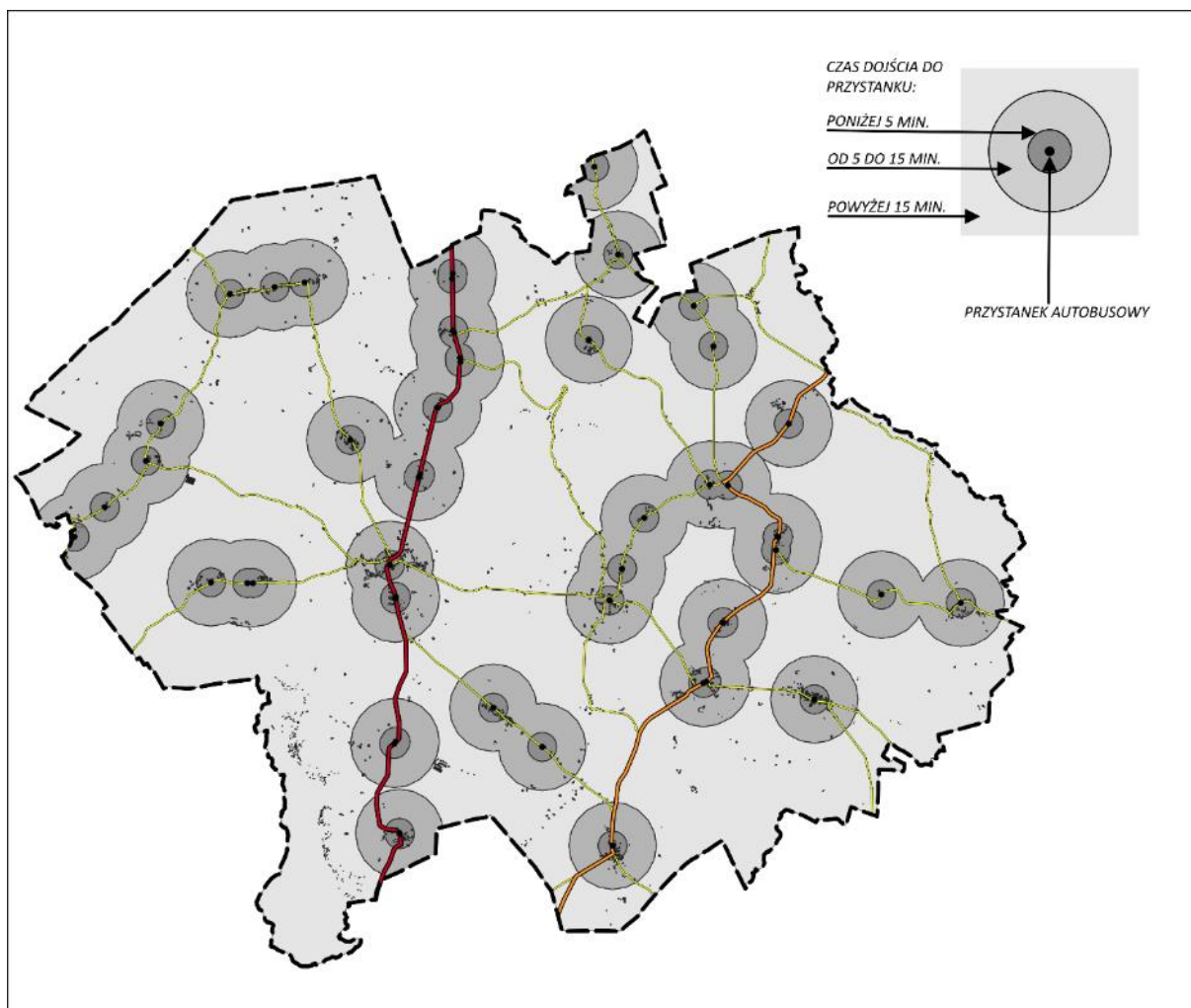
¹⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy W Dźwierzutach.

¹⁸ Materiał źródłowy: Baza Danych Obiektów Topograficznych BDOT10k.

¹⁹ Materiał źródłowy: <https://www.e-podroznik.pl/>

²⁰ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Dźwierzuty 2021.

Dokonana analiza dostępności przystanków autobusowych wykazała, że blisko 75% gospodarstw domowych zlokalizowanych jest w odległości poniżej 15 minut drogi (ruch pieszcy) od przystanku.²¹

Ryc. 6 Schemat lokalizacji przystanków na terenie Gminy oraz ich dostępność (przyjęta prędkość pieszcy: 4km/h)

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

Biorąc pod uwagę czynniki ekonomiczne, powierzchnię i zaludnienie Gminy, charakter występującej zabudowy, a także powszechny dostęp do prywatnych środków transportu, należy uznać, że na jej obszarze nie ma przesłanek do stworzenia publicznych, lokalnych połączeń autobusowych (nie licząc dowozów do szkoły).

2.3.5. POŁOŻENIE WZGLĘDEM WIĘKSZYCH OŚRODKÓW MIEJSKICH

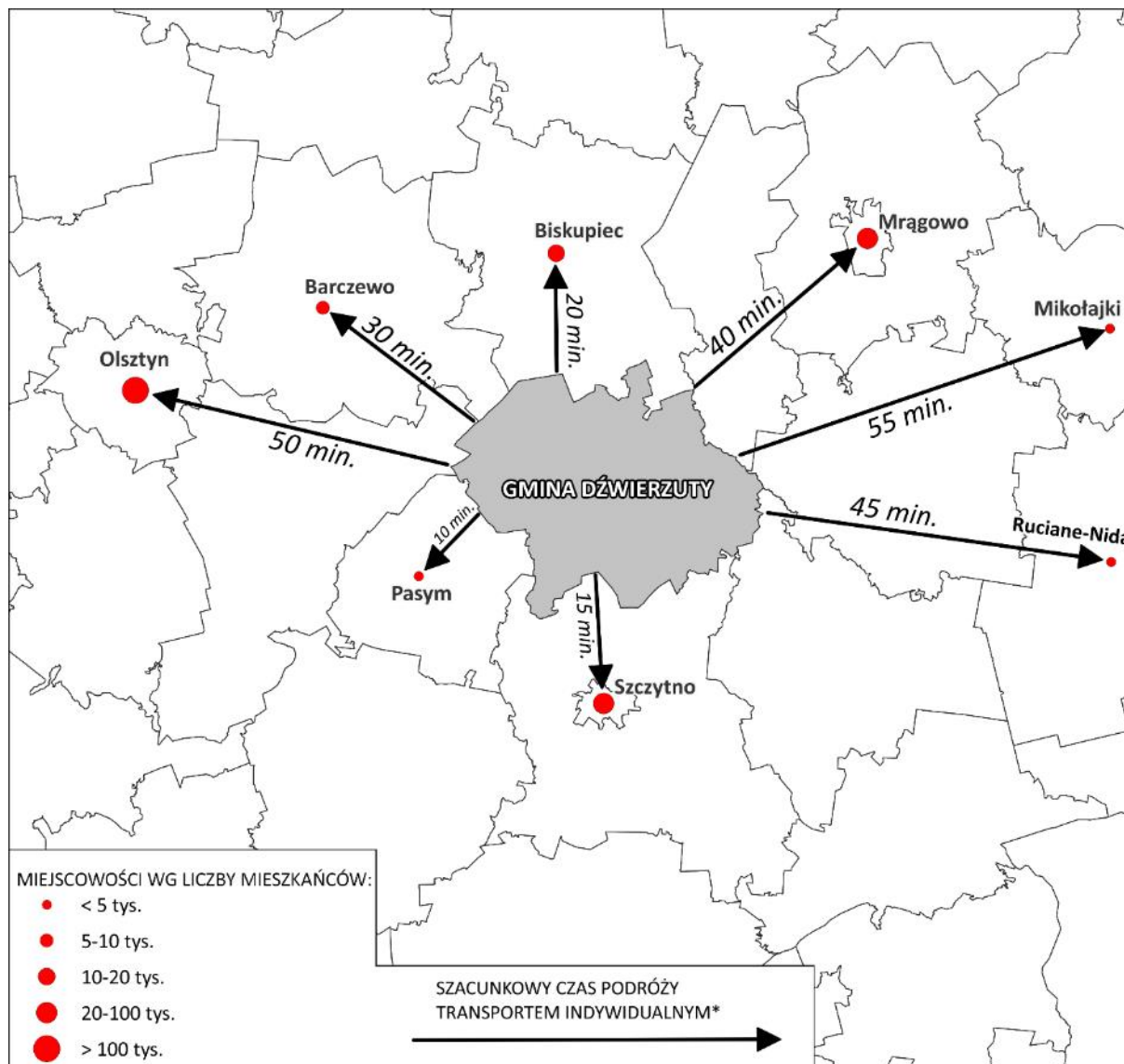
W odniesieniu do gminy Dźwierzuty najbliższymi ośrodkami miejskimi są: Szczytno, pełniące funkcję siedziby powiatu szczytyńskiego, Pasym i Biskupiec – wszystkie oddalone poniżej 20 km (ok. 15-20 min).

W relatywnie bliskiej odległości (ok. 45 km znajduje się Olsztyn, będący siedzibą województwa warmińsko-mazurskiego) i ośrodkiem rangi regionalnej, do którego czas dojazdu wynosi ok. 50 min.

Inne, ważne ośrodki miejskie z perspektywy Gminy to: Barczewo, Mrągowo, Mikołajki oraz Ruciane Nida, które zlokalizowane są w odległości nie większej niż 55 km, gdzie czas dojazdu transportem indywidualnym nie przekracza 1 godziny.

²¹ Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT 10k.

Odległość, a także stan infrastruktury komunikacyjnej przekłada się na czas dojazdu, potrzebny na dotarcie do poszczególnych miast (transport indywidualny), co zobrazowano poniżej:

Ryc. 7 Lokalizacja Gminy w stosunku do ośrodków miejskich oraz szacunkowy czas podróży transportem indywidualnym

* szacunkowy czas liczony z miejscowości Dźwierzuty.

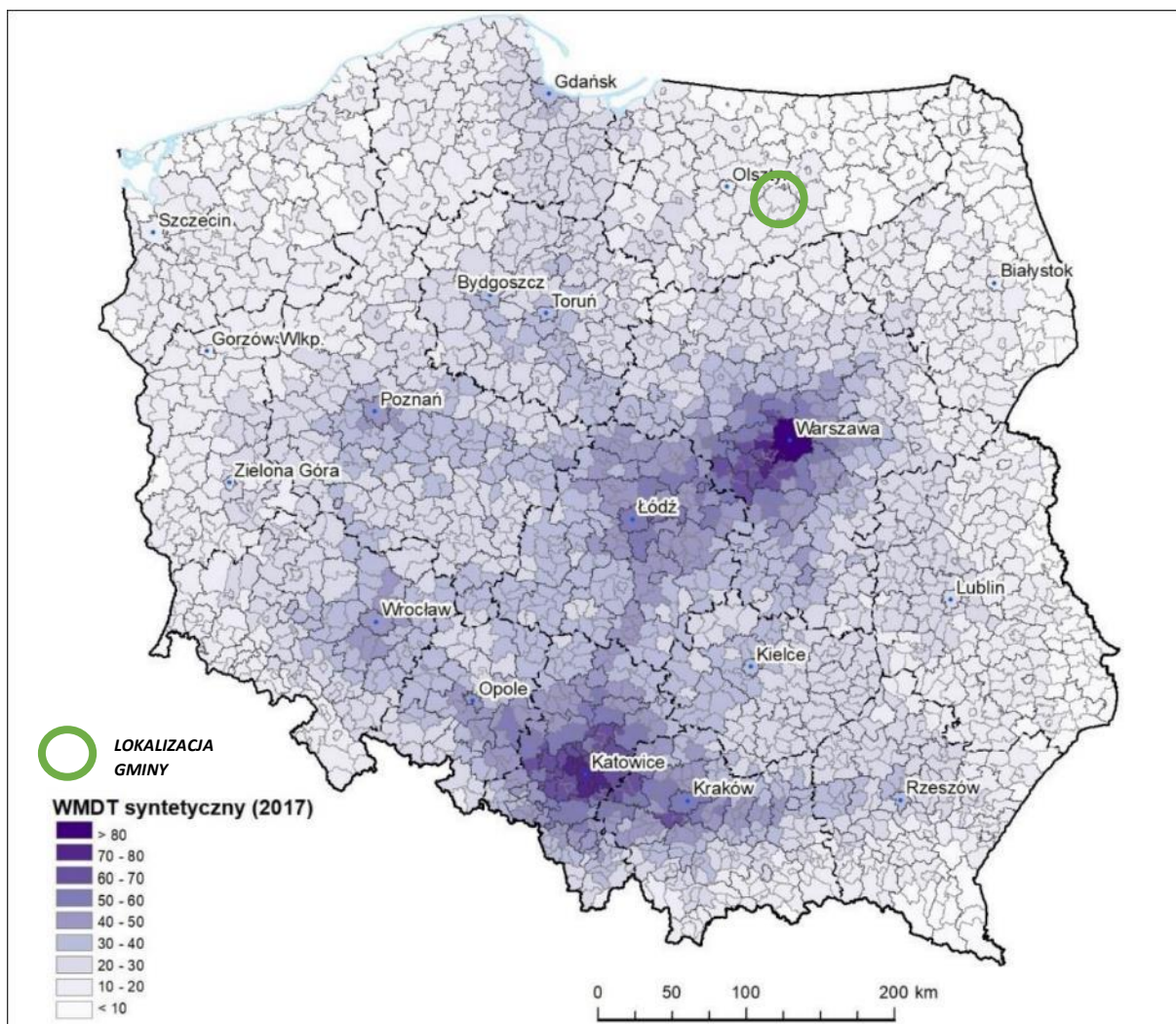
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych BDOT10k.

2.3.6. DOSTĘPNOŚĆ TRANSPORTOWA GMINY W UJĘCIU KRAJOWYM

Dostępność transportową poszczególnych rejonów Polski można zobrazować za pomocą wskaźnika dostępności potencjałowej, czyli wskaźnika międzygałęziowej dostępności transportowej (WMDT), będącego wypadkową sytuacji w różnych gałęziach transportu²².

Jak wynika z poniższej ryciny gmina Dźwierzuty odznacza się stosunkowo niskim wskaźnikiem dostępności transportowej (WMDT: 10-20). Jest to charakterystyczne dla gmin z tego rejonu województwa warmińsko-mazurskiego, które cechuje zbliżona dostępność transportowa. Warto przy tym nadmienić, że powyższe dane obrazują stan z 2017 roku.

²² Wskaźnik stanowi syntetyczną miarę jakościową wzajemnej potencjalnej dostępności czasowej najważniejszych krajowych ośrodków osadniczych oraz węzłów transportowych (wewnętrznych i granicznych) uwzględniającą wszystkie podstawowe rodzaje transportu (w proporcji do ich udziału w pracy przewozowej) oraz ważoną poziomem rozwoju społeczno-gospodarczego (definicja według GUS). Dane gromadzone są nieregularnie, w zależności od przeprowadzonego badania. Źródłem danych są: Polska Akademia Nauk / Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.

Ryc. 8 Wskaźnik międzygałęziowej dostępności transportowej w odniesieniu do gmin w Polsce, stan na 2017 r.

Materiał źródłowy: Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku (za: Oszacowanie oczekiwanych rezultatów interwencji za pomocą miar dostępności transportowej dostosowanych do potrzeb dokumentów strategicznych i operacyjnych dot. perspektywy finansowej 2014-2020 (aktualizacja). 2017, Komornicki i in. IGIPZ PAN Warszawa).

Na zewnętrzną dostępność transportową Gminy wpływ wywiera relatywnie bliska odległości przebiegu drogi ekspresowej DK16/S16 (ok. 8,5 km od granicy Gminy), która jest jednym z głównych korytarzy transportowych Polski. Ponadto, obszar Gminy znajduje się w pobliżu przebiegu linii kolejowej nr 353, gdzie odbywa się ruch pasażerski o znaczeniu regionalnym.

Uwzględniając przyszłościowy, docelowy układ sieci dróg ekspresowych i autostrad²³ gmina Dźwierzuty odznaczać się będzie stosunkowo dobrym poziomem dostępności transportowej w ujęciu krajowym. Najbliższe, kluczowe szlaki komunikacji drogowej to:

- droga ekspresowa S16,
- droga ekspresowa S7.

²³ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

Ryc. 9 Docelowy przebieg sieci dróg ekspresowych i autostrad w Polsce

Materiał źródłowy: Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych.

2.3.7. PLANY INWESTYCYJNE W ODNIESIENIU DO SIECI TRANSPORTOWEJ

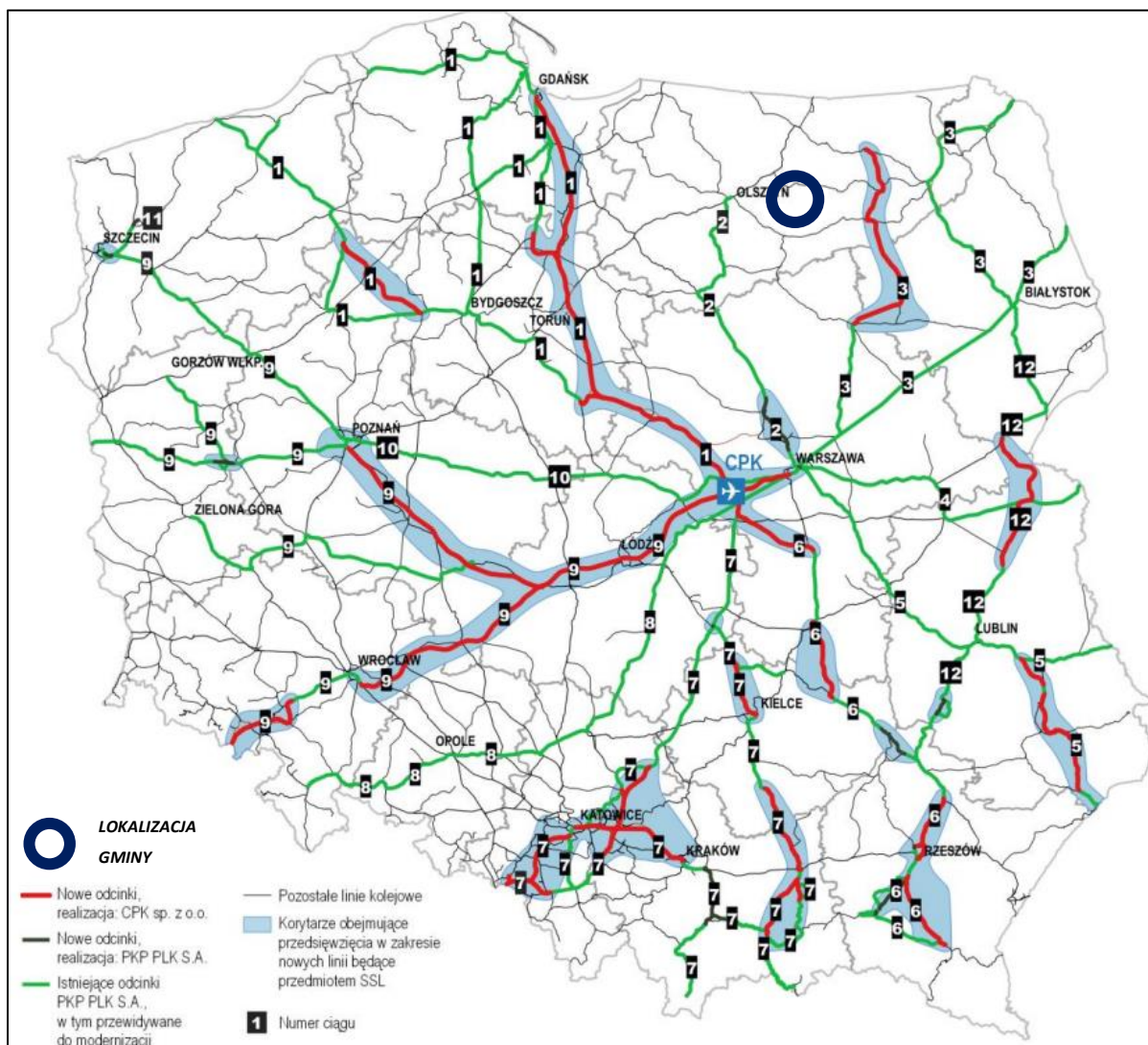
Zgodnie z ustaleniami dokumentów strategicznych szczebla wojewódzkiego i powiatowego nie przewidziano inwestycji w odniesieniu do ponadlokalnej sieci transportowej. Postulowane jest natomiast podniesienie rangi drogi krajowej nr 57 (z poziomu klasy G na klasę GP).

Zgodnie z wytycznymi Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad z 2012 r. w ciągu drogi krajowej nr 57 należy zapewnić rezerwę terenu na potrzebę budowy obwodnic Dźwierzut i Linowa. Zadanie uwzględnione zostało w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty (2021). Jest to zadanie ważne z punktu widzenia strategicznego rozwoju, stąd wskazane jest podtrzymanie planów w zakresie jego realizacji, pomimo iż w obowiązujących obecnie dokumentach strategicznych (Rządowym Programie Budowy Dróg, Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, Strategii Rozwoju Województwa) nie wskazano wprost na realizację w/w inwestycji.

W planach rozwojowych i modernizacyjnych Polskich Linii Kolejowych nie przewidziano działań obejmujących realizację połączeń kolejowych przebiegających przez teren Gminy.

2.3.8. PLANY INWESTYCYJNE ZWIĄZANE Z REALIZACJĄ CENTRALNEGO PORTU KOMUNIKACYJNEGO

Centralny Port Komunikacyjny stanowi szereg inwestycji infrastrukturalnych i otoczenia biznesu, które zintegrują transport lotniczy, kolejowy oraz drogowy na terenie całego kraju. Zgodnie z Koncepcją CPK realizacja przedsięwzięć składających się na komponent lotniskowy jest przewidziana do końca 2027 r. Realizacja przedsięwzięć inwestycyjnych składających się na komponent kolejowy ma nastąpić do końca 2034 r., obejmując dwie perspektywy finansowe UE. Ze względu na unikalny stopień skomplikowania przedsięwzięć zawartych w programie inwestycyjnym CPK, jego realizacja jest podzielona na etapy.

Ryc. 10 Założenia przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego w ramach CPK

Materiał źródłowy: Strategiczne Studium Lokalizacyjne Inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego, 2021 r.

Obecny, pierwszy etap obejmuje działania przygotowawcze, w szczególności związane z planowaniem i opracowaniem założeń projektowych, a także wykupem gruntów pod realizację inwestycji. Zasadniczym celem obecnego etapu jest szczegółowe zdefiniowanie zakresu i skali inwestycji, przyjęcie optymalnych rozwiązań odnośnie do możliwych wariantów realizacji przedsięwzięcia, określenie optymalnego planu jego realizacji, szczegółowych harmonogramów, jak i budżetów poszczególnych projektów, a także określenie sposobu ich finansowania, w tym ze środków publicznych. W ramach etapu pierwszego opracowywane będą kolejne fazy dokumentacji projektowej oraz uzyskiwane będą decyzje administracyjne niezbędne do wejścia w etap realizacji poszczególnych

zamierzeń budowlanych. Jako główny cel etapu należy uznać ukończenie prac przygotowawczych umożliwiających rozpoczęcie budowy w 2023 r. inwestycji CPK i inwestycji towarzyszących.

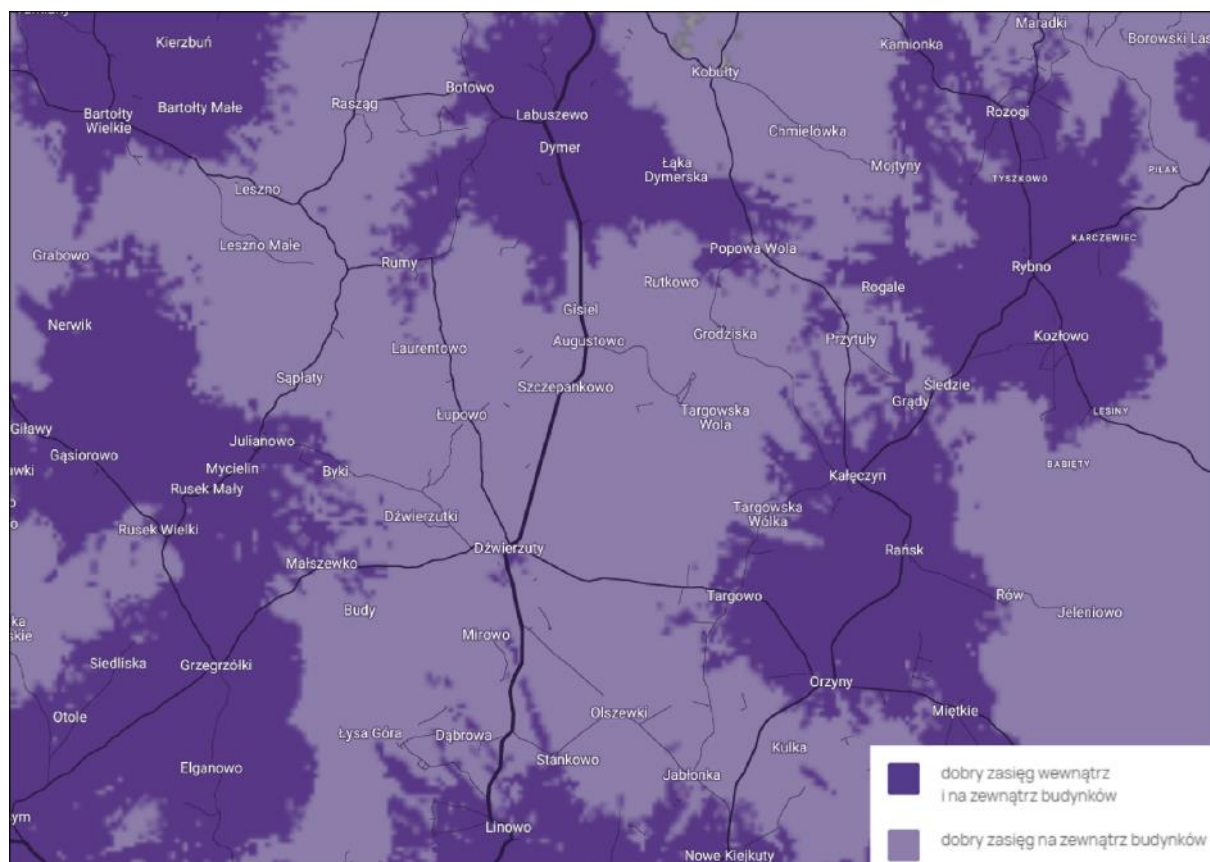
Aktualnie obowiązuje Uchwała nr 156 Rady Ministrów z dnia 28 października 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego – „Program inwestycyjny Centralny Port Komunikacyjny. Etap I. 2020-2023” (M.P. 2020 poz. 1050), która szczegółowo definiuje przyszłe założenia strategiczne i organizacyjne. Zgodnie z w/w Uchwałą cel główny Programu CPK polega na stworzeniu uniwersalnego systemu transportu pasażerskiego poprzez wybudowanie i eksploatację rentownego innowacyjnego węzła transportowego, który uzyska miejsce w pierwszej dziesiątce najlepszych portów lotniczych świata, a ponadto doprowadzi do przebudowy krajowego systemu transportu kolejowego jako atrakcyjnej alternatywy dla transportu drogowego i obejmującego wszystkie obszary Polski, zapewniając jednocześnie rozwój i trwałą integrację aglomeracji warszawskiej i łódzkiej.

Nie przewiduje się na terenie gminy Dźwierzuty inwestycji związanych z realizacją Centralnego Portu Komunikacyjnego.

2.4. TELEKOMUNIKACJA I INTERNET

Na terenie gminy Dźwierzuty znajduje się sieć telekomunikacyjna (zarówno bezprzewodowa, jak i przewodowa). Sieć telekomunikacyjna składa się z łącz telekomunikacyjnych i radiowych.

Znajduje się tu kilka stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM). Zasięg działania mobilnych sieci komórkowych jest niejednorodny. Problemy z dostępnością sieci występują zwłaszcza na terenach wiejskich, zwłaszcza w zabudowie rozproszonej. Przykład zasięgu jednej z sieci komercyjnych przedstawia poniższa rycina:

Ryc. 11 Mapa zasięgu sieci telefonii komórkowej (na przykładzie jednego z operatorów) w marcu 2023 r.

Materiał źródłowy: Dane jednego z operatorów sieci.

Dostępność Internetu na terenie Gminy zapewniają podmioty zewnętrzne (operatorzy sieci). Wybrane miejscowości mogą korzystać z tzw. Internetu stacjonarnego, a dostęp do technologii ruchomych sieci telekomunikacyjnych 3G lub 4G (LTE) jest możliwy z niemal każdego miejsca w Gminie, przy czym zróżnicowana jest jakość tego dostępu.

W ramach realizacji Programu Operacyjnego „Polska Cyfrowa” realizowana została sieć szybkiego Internetu – sieci światłowodowej. Objęła ona miejscowości: Dźwierzuty, Linowo, Nowe Kiejkuty, Targowo, Rummy, Kolonia Sąpłaty, Sąpłaty.²⁴

Dzięki infrastrukturze światłowodowej mieszkańcy mogą korzystać z usług internetowych i telewizyjnych oferowanych przez ogólnopolskich i lokalnych dostawców. Infrastruktura zrealizowana została w technologii, która opiera się na kablach światłowodowych doprowadzanych bezpośrednio do domostw, gwarantujących szybkość i niezawodność usług cyfrowych.

W przyszłości alternatywą dla sieci światłowodowej mogą okazać się inne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych, jak np. satelitarny system telekomunikacyjny. System satelitarny mający docelowo składać się z ok. 12 000 satelitów umieszczonych na niskiej orbicie okołoziemskiej (na wysokościach: 340 km, 550 km oraz 1150 km nad Ziemią), aktualnie jest w fazie tworzenia. Jego ideą jest globalne zapewnienie dostępu do Internetu. Ponadto niewykluczone są, kolejne generacje ruchomych sieci telekomunikacyjnych (5G i więcej).

2.5. WNIOSKI

- ! Położenie Gminy w rejonie krajobrazów pojeziernych (Pojezierze Olsztyńskie i Pojezierze Mrągowskie).
- ! Obecność układów komunikacyjnych poziomu krajowego (droga krajowa nr 57) i regionalnego (droga wojewódzka nr 600).
- ! W dalszym ciągu niezadowalający stan techniczny niektórych odcinków dróg lokalnych i ponadlokalnych.
- ! Brak infrastruktury kolejowej.
- ! Niewystarczająco rozwinięta infrastruktura rowerowa.
- ! Relatywnie niska, ogólna dostępność transportowa Gminy w ujęciu krajowym (wskaźnik WMDT).
- ! Relatywnie niska dostępność komunikacji zbiorowej (brak transportu kolejowego, brak dworca autobusowego).
- ! Relatywnie niewielkie oddalenie od dużych ośrodków miejskich (podróż transportem indywidualnym nie przekracza 1h).
- ! Niejednorodny zasięg działania mobilnych sieci komórkowych (problemy z dostępnością sieci, zwłaszcza na terenach wiejskich w zabudowie rozproszonej).
- ! Istniejąca sieć światłowodowa w niektórych miejscowościach.

²⁴ Materiał źródłowy: <https://capap.gugik.gov.pl/mapa/cppc/%20CPPC-internet/>

3 LUDNOŚĆ I PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.1. STAN LUDNOŚCI

3.1.1. LICZBA LUDNOŚCI I GĘSTOŚĆ ZALUDNIENIA

Gminę Dźwierzuty zamieszkuje ogółem ok. 5,9 tys. osób, co stanowi ok. 8,8% ludności powiatu szczycieńskiego. Zdecydowanie największy odsetek zamieszkuje miejscowość Dźwierzuty oraz w dalszej kolejności Targowo i Rańsk²⁵.

Tab. 5 Liczba ludności na terenie Gminy w 2022 roku

MIEJSCOWOŚCI	LICZBA MIESZKAŃCÓW W GMINIE	
	2022	
	OSOBY	UDZIAŁ %
Dąbrowa	98	1,6
Dźwierzuty	1 666	27,1
Gisiel	196	3,2
Grądy	92	1,5
Grodziska	99	1,6
Jabłonka	192	3,1
Jeleniowo	179	2,9
Linowo	266	4,3
Łupowo	180	2,9
Miętkie	317	5,2
Nowe Kiejuty	299	4,9
Olszewki	230	3,7
Orzyny	289	4,7
Popowa Wola	245	4,0
Rańsk	509	8,3
Rumy	328	5,3
Sąpłaty	312	5,1
Stankowo	106	1,7
Targowo	536	8,7

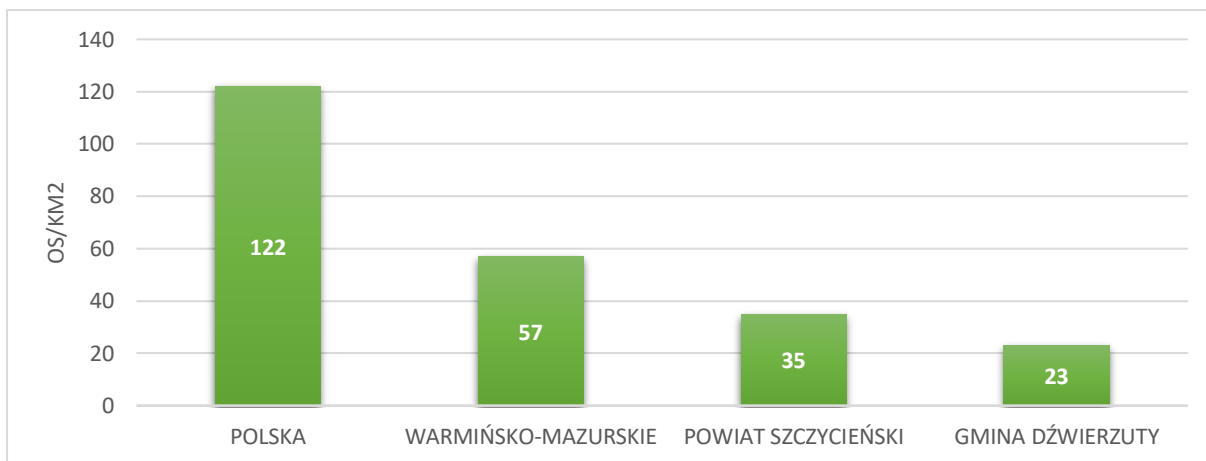
Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy w Dźwierzutach.

Gęstość zaludnienia gminy Dźwierzuty wynosi 23 os/km² i jest²⁶:

- zauważalnie niższa niż średnia dla powiatu szczycieńskiego (35 os/km²),
- ponad dwukrotnie niższa niż średnia dla województwa warmińsko-mazurskiego (57 os/km²),
- ponad pięciokrotnie niższa niż średnia dla Polski (122 os/km²).

²⁵ Materiał źródłowy: Dane Urzędu Gminy Dźwierzuty.

²⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: gęstość zaludnienia, stan na 31.12.2021 r.

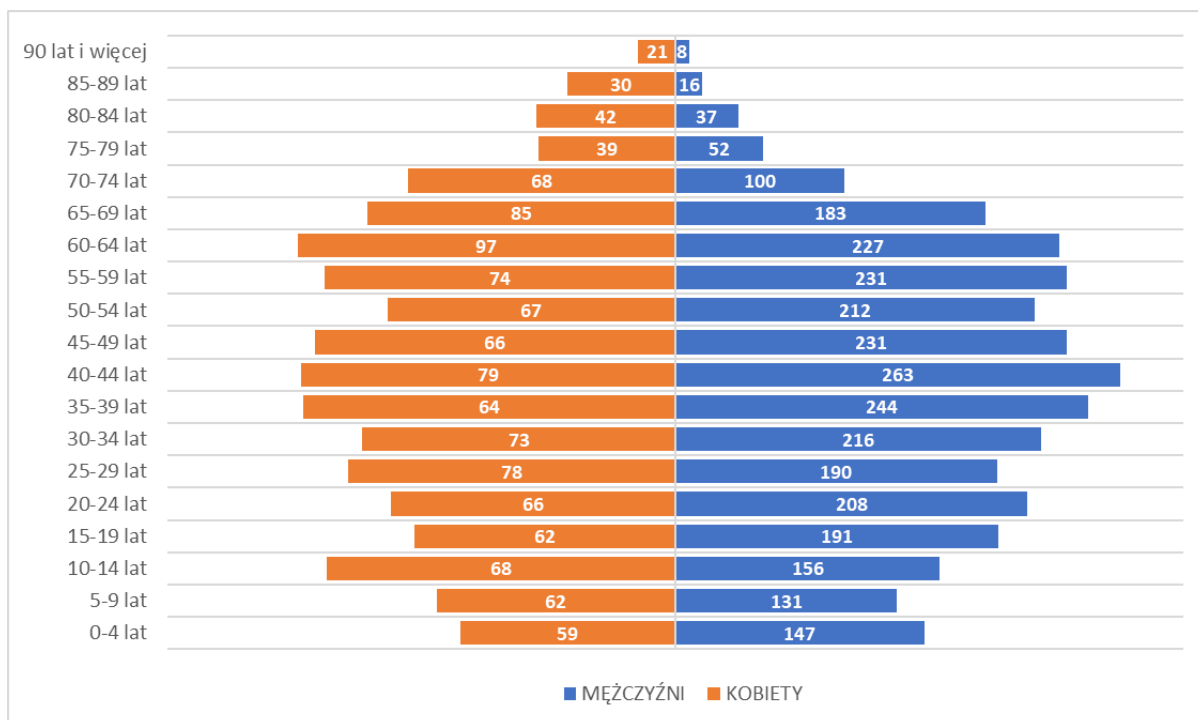

Ryc. 12 Gęstość zaludnienia Gminy na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

3.1.2. STRUKTURA PŁCI

W strukturze płci gminy Dźwierzuty zaznacza się niewielka przewaga mężczyzn, których liczba wynosi 2 886, w stosunku do liczby 2 843 kobiet²⁷. Współczynnik feminizacji (tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn) wynosi zatem 98, co jest wartością niższą od średniej dla powiatu szczycieńskiego (102), województwa warmińsko-mazurskiego (105) i kraju (107).²⁸

Ryc. 13 Piramida wieku i płci w gminie Dźwierzuty

Materiał źródłowy: Dane GUS – Narodowy Spis Powszechny 2021.

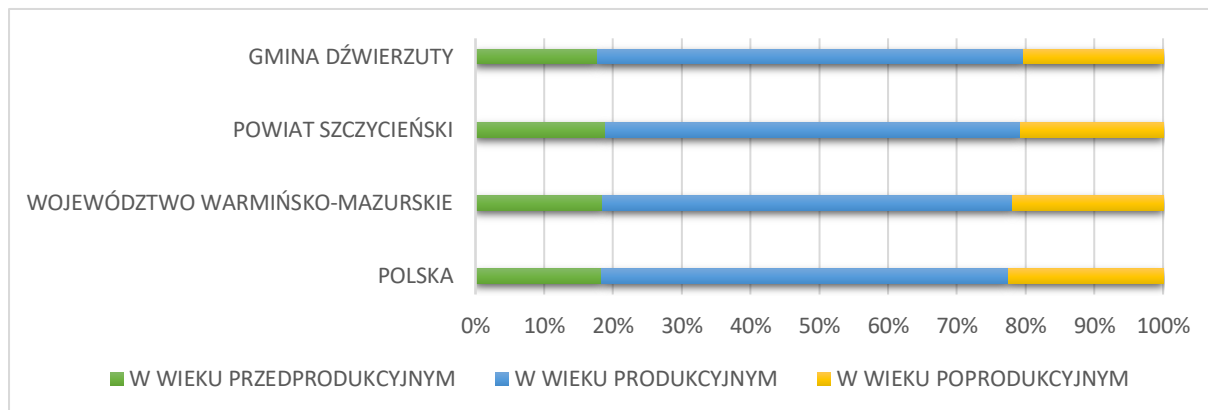
3.1.3. STRUKTURA WIEKOWA LUDNOŚCI

W podziale na ekonomiczne grupy wieku, w gminie Dźwierzuty dominuje ludność w wieku produkcyjnym, która stanowi ok. 62,1% ogółu mieszkańców. Drugą grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym, obejmująca ok. 20,3%. Najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku

²⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS – Narodowy Spis Powszechny 2021 – Ludność.

²⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS – stan ludności: współczynnik feminizacji, stan na 31.12.2020 r.

przedprodukcyjnym, której udział wynosi ok. 17,7%. W porównaniu ze wskaźnikami dla Polski, województwa i powiatu, zaznacza się wyższy odsetek ludności w wieku produkcyjnym, a jednocześnie najniższy udział w wieku poprodukcyjnym²⁹.

Ryc. 14 Udział ekonomicznych grup wieku w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2021 r.

3.2. PROCESY DEMOGRAFICZNE

3.2.1. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat wskaźnik przyrostu naturalnego osiągał przeważnie ujemne wartości i wahał się od -55 os. w 2021 r. do +15 os. w 2012 r. Średni przyrost naturalny na przestrzeni analizowanych lat wyniósł -11,9 os/rok, a zatem w analizowanym okresie liczba zgonów przewyższała liczbę urodzeń.

Należy nadmienić, iż w 2021 r. wskaźnik ten wyraźnie spadł – zmarło o 55 osób więcej niż się urodziło, co było spowodowane wysoką liczbą zgonów. Z pewnym prawdopodobieństwem można uznać, że był to efekt pandemii COVID-19, a co za tym idzie dane za ostatni badany rok nie są reprezentatywne.

Tab. 6 Ruch naturalny ludności w Gminie w latach 2012-2021

RUCH NATURALNY WEDŁUG PŁCI											
ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2012-2021
URODZENIA ŻYWE [os.]											
Ogółem	76	50	64	55	62	58	55	44	60	41	56,5
Mężczyźni	38	23	32	27	36	29	33	20	33	25	29,6
Kobiety	38	27	32	28	26	29	22	24	27	16	26,9
ZGONY OGÓŁEM [os.]											
Ogółem	61	56	61	58	65	68	98	47	74	96	68,4
Mężczyźni	35	21	36	30	41	31	55	26	44	57	37,6
Kobiety	26	35	25	28	24	37	43	21	30	39	30,8
PRZYROST NATURALNY [os.]											
Ogółem	15	-6	3	-3	-3	-10	-43	-3	-14	-55	-11,9
Mężczyźni	3	2	-4	-3	-5	-2	-22	-6	-11	-32	-6,9
Kobiety	12	-8	7	0	2	-8	-21	3	-3	-23	-3,9

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

²⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS, Narodowy Spis Powszechny 2021.

Ryc. 15 Przyrost naturalny w Gminie w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

3.2.2. MIGRACJE

W gminie Dźwierzuty na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się stale ujemne saldo migracji. Relatywnie najmniejszy odpływ ludności zanotowano w 2017 r., kiedy to z terenu Gminy wymeldowało się o 22 osoby więcej niż zameldowało. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się natomiast w 2021 r., wówczas wskaźnik ten wyniósł -86 os.

Średnie saldo migracji w analizowanych latach wyniosło -41,1 os./rok³⁰, natomiast łącznie w analizowanych latach 2012-2021³¹ dokonano 481 zameldowań i 851 wymeldowań, a zatem saldo migracji wyniosło łącznie -370 os.

Tab. 7 Migracje w Gminie w latach 2012-2021

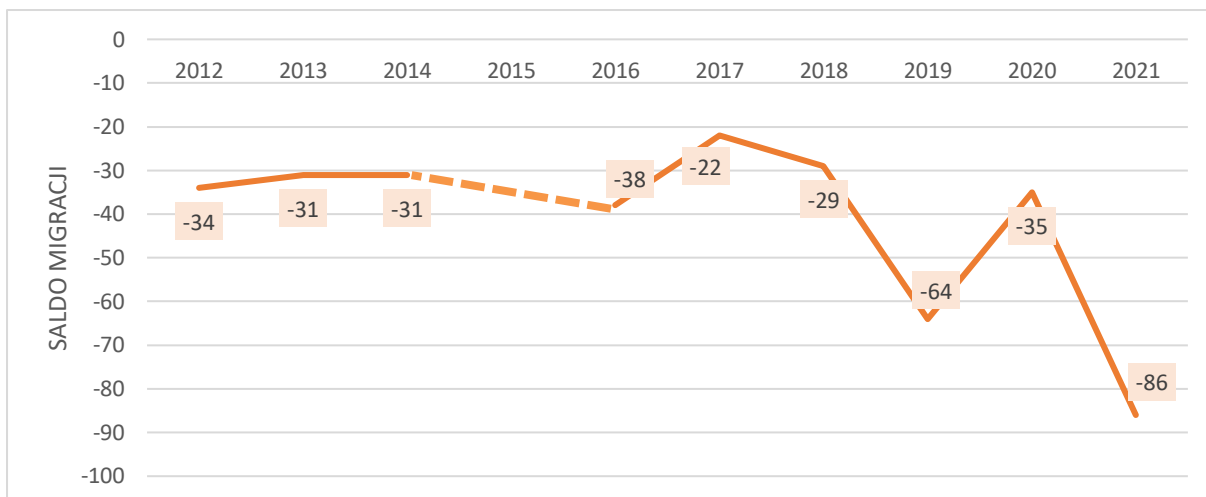
MIGRACJE WEDŁUG KIERUNKÓW											
ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2012-2021
ZAMELDOWANIA											
Ogółem	47	56	60	bd*	46	54	57	57	60	44	53,4
Z miast	22	33	38	12	21	28	29	35	43	27	28,8
Ze wsi	23	19	21	15	24	25	26	21	17	16	20,7
WYMELDOWANIA											
Ogółem	81	87	91	bd*	84	76	86	121	95	130	94,6
Do miast	42	51	51	51	50	47	52	83	61	69	55,7
Na wieś	39	34	35	29	32	28	34	38	34	61	40,4
Za granicę	0	2	5	bd*	2	1	-	-	-	-	2,0
SALDO MIGRACJI											
Ogółem	-34	-31	-31	bd*	-38	-22	-29	-64	-35	-86	-41,1

*bd – brak danych, zgodnie z informacją GUS: wypełnienie pozycji jest niemożliwe lub niecelowe (w tym ze względu na wysoki błąd losowy próby w badaniach reprezentacyjnych, np. BAEL albo brak informacji porównywalnych).

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

³⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS – migracje wewnętrzne i zagraniczne: migracje na pobyt stały gminne wg płci migrantów i kierunku (miasto, wieś), stan na 31.12.2021 r. (obliczenia bez uwzględnienia 2015 r.).

³¹ Bez 2015 roku – brak danych.

Ryc. 16 Saldo migracji w Gminie w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Szansą zahamowania ujemnego salda migracji może być podjęcie działań mających na celu zwiększenie atrakcyjności gminy Dźwierzuty jako miejsca do zamieszkania poprzez m.in. polepszenie warunków życia i promocję Gminy jako miejsca atrakcyjnego osiedleńczo, a także stymulowanie rozwoju lokalnego rynku pracy.

3.2.3. RUCH RZECZYWISTY LUDNOŚCI

Przyrost rzeczywisty to zestawienie przyrost naturalnego z saldem migracji, za pomocą którego można zobrazować rzeczywiste zmiany liczby ludności na terenie badanej jednostki. Z analizy współczynnika przyrostu rzeczywistego gminy Dźwierzuty i gmin sąsiednich, dokonanej dla okresu dziesięcioletniego (zestawienie roku 2012 z rokiem 2021) wynika, iż liczba ludności wzrosła jedynie w gminach Barczewo i Purda, natomiast w pozostałych jednostkach terytorialnych przyjmowała ujemne wartości.

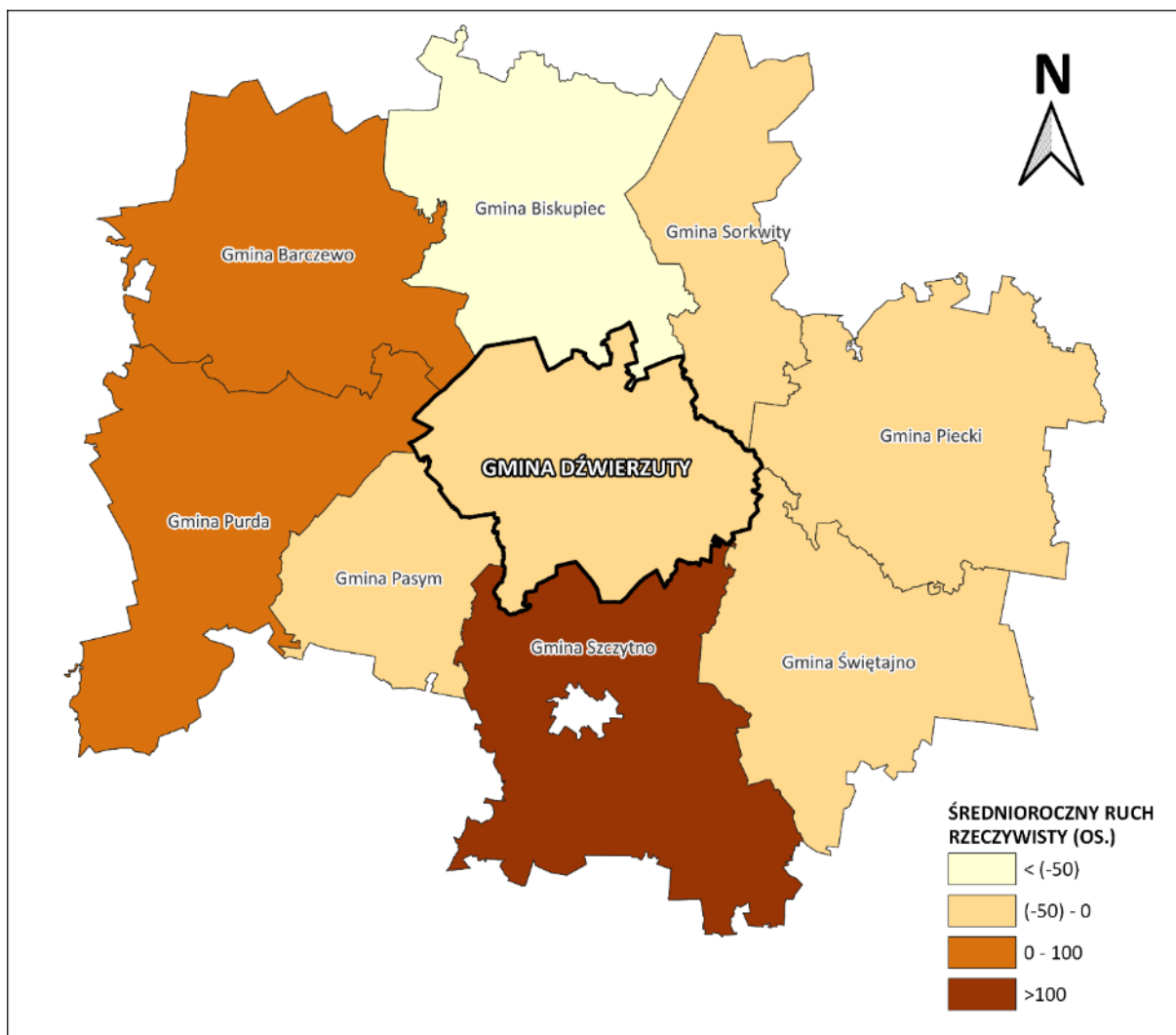
Tab. 8 Wskaźnik przyrostu rzeczywistego w gminie Dźwierzuty oraz gminach sąsiednich w latach 2012-2021

PRZYROST RZECZYWISTY											
ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	ŚREDNIOROCZNIE W LATACH 2012-2021
Biskupiec	-64	-120	-53	-3	-60	-53	13	-56	-56	-197	-65
Barczewo	138	40	131	-15	151	246	91	20	113	52	97
Purda	102	114	53	9	56	29	23	30	35	61	51
Pasym	4	-4	-8	5	-4	-2	-42	-39	-31	-41	-16
Szczytno	196	192	179	22	157	119	108	126	115	92	131
Świątajno	-49	-12	-16	-16	-86	-44	-34	-104	-54	-62	-48
Piecki	-18	-84	-37	8	-42	-26	-87	-37	-37	-43	-40
Sorkwity	9	-29	-18	-7	-39	-31	-10	-30	-62	-44	-26
Dźwierzuty	-19	-37	-28	-3	-41	-32	-72	-67	-49	-141	-49

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Ubytek ludności w gminie Dźwierzuty średnio w analizowanych latach wyniósł -49 os., co w porównaniu do gmin ościennych było drugim najmniej korzystnym wynikiem (zaraz po gminie Biskupiec). Najwyższy wskaźnik zanotowano natomiast w gminie wiejskiej Szczytno, w której liczba

ludności wzrosła o 131 os. Dodatkowo wartości przyrostu rzeczywistego zanotowano również w gminie Barczewo oraz Purda.

Ryc. 17 Ruch rzeczywisty w gminie Dźwierzuty i w gminach sąsiednich w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

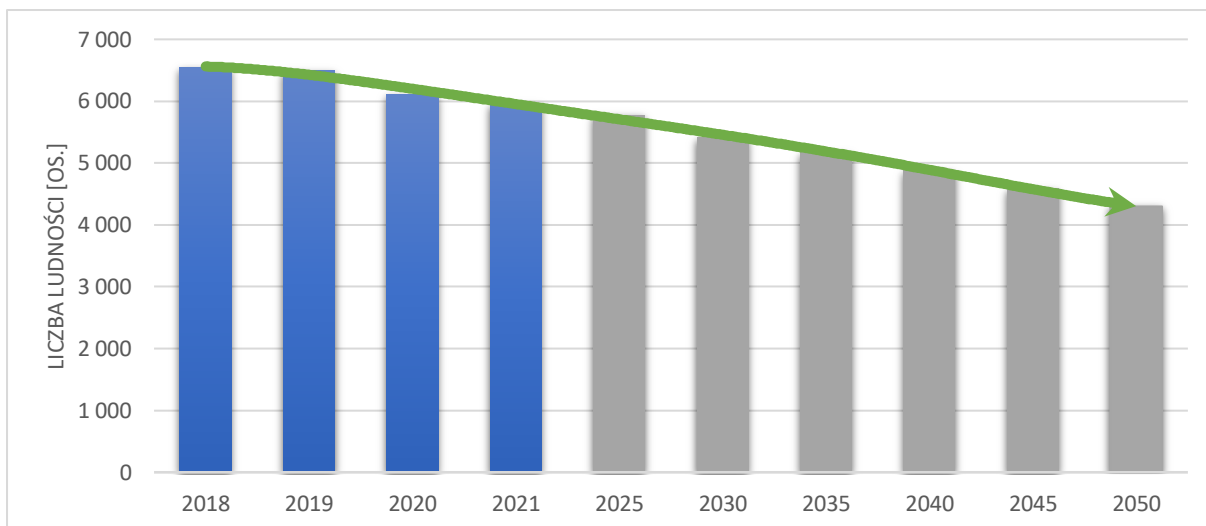
3.3. PROGNOZA DEMOGRAFICZNA

Zaistniałe w Polsce i Unii Europejskiej procesy ludnościowe określane są mianem „drugiego przejścia demograficznego” i charakteryzują się m.in. spadkiem liczby urodzeń i zgonów, przesuwaniem średniego wieku rodzenia i tworzenia związków, wzrostem liczby rozwodów oraz niską płodnością³². Wyzwaniem strategicznym kraju i UE jest stworzenie warunków, które sprzyjać będą zahamowaniu procesów depopulacji.

Prognoza demograficzna – wariant dalszego spadku zaludnienia

Na podstawie zmian demograficznych zachodzących w gminie Dźwierzuty na przestrzeni ostatnich lat, zaobserwowano spadek liczby ludności średnio o ok. 49 os./rok. Zakładając dalszy rozwój obecnej sytuacji, liczba ludności w 2050 r. będzie wynosić ok. 4,3 tys. osób.

³² Materiał źródłowy: Prognoza ludności na lata 2014-2050, 2014, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.

Ryc. 18 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant dalszego spadku zaludnienia

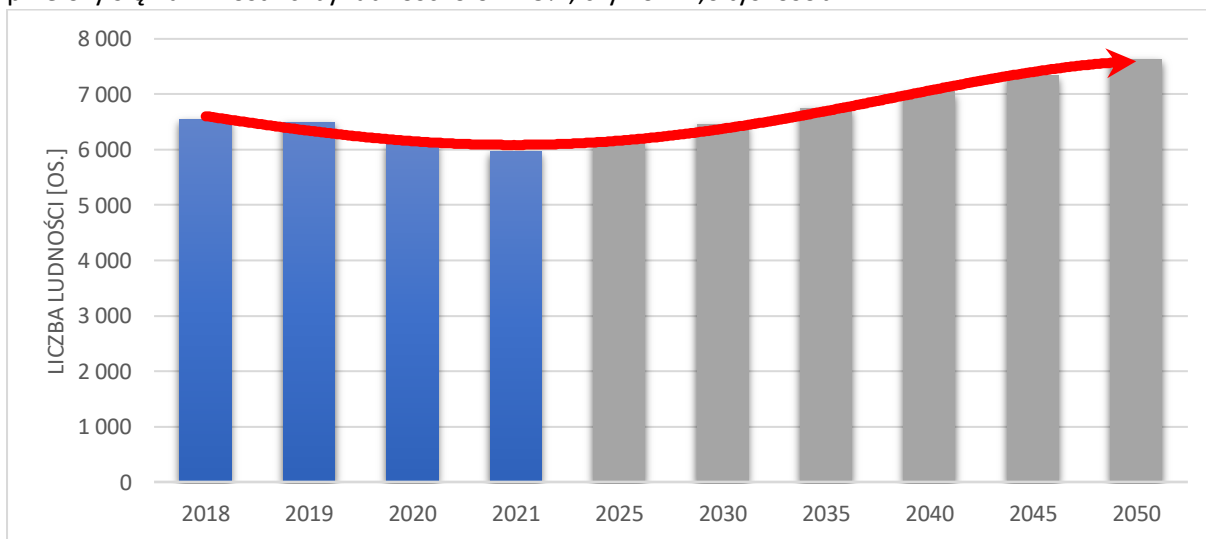
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Prognoza demograficzna – wariant wzrostu zaludnienia

Na terenie Gminy możliwe jest jednakowoż zaistnienie optymistycznego wariantu demograficznego, tj. wzrostu liczby ludności. Zjawisko mogłoby zaistnieć w wyniku skumulowania następujących czynników, np.:

- zakładanie rodzin przez roczniki „bumu” demograficznego lat 80-tych i początku lat 90-tych (polityka prorodzinna rządu i samorządu);
- wzrost zamożności Gminy i społeczeństwa;
- wydłużanie średniej długości życia;
- zainteresowanie osadnictwem na terenach wiejskich, w oddaleniu od dużych aglomeracji;
- liczne inwestycje w gminną infrastrukturę techniczną, komunikacyjną, społeczną i rekreacyjną;
- ruchy migracyjne ludności (również zagranicznej).

Biorąc pod uwagę powyższe, można założyć szacunkowo, że liczba mieszkańców w Gminie będzie wzrastać np. o ok. 49 osób średniorocznie w perspektywie do 2050 r., co w całym okresie przełoży się na wzrost liczby ludności o ok. 19%, czyli ok. 7,6 tys. osób.

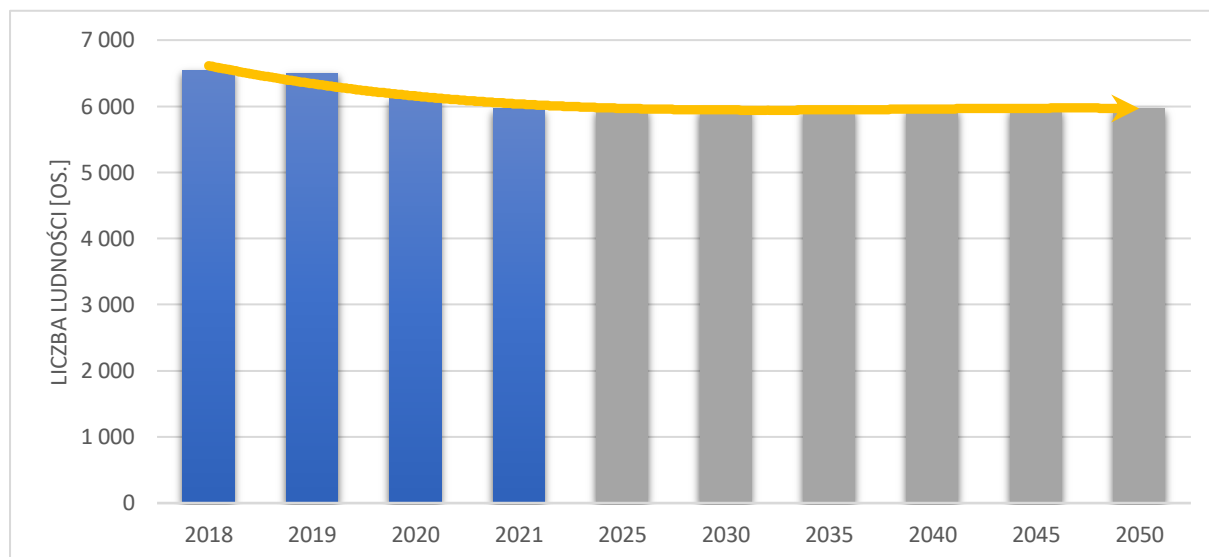

Ryc. 19 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant wzrostu zaludnienia

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Prognoza demograficzna – wariant utrzymania stanu zaludnienia

W perspektywie wieloletniej możliwy jest również wariant, gdzie liczba ludności utrzyma się na zbliżonym poziomie do obecnego. Warunkiem jego wystąpienia byłoby osiągnięcie zbliżonych wartości przyrostu naturalnego i salda migracji lub zaistnienie efektu równoważenia jednego z procesów demograficznych, tym drugim (np. ubytek liczby ludności wskutek emigracji, niwelowany poprzez zbliżoną wartość przyrostu naturalnego). Wówczas liczba mieszkańców utrzymałaby się na poziomie ok. 5,9 – 6,0 tys. osób.

Ryc. 20 Prognoza demograficzna Gminy w perspektywie do 2050 roku – wariant utrzymania się sytuacji demograficznej
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Prognoza demograficzna – podsumowanie

Przewidywanie zmian w liczbie ludności zawsze obarczone jest dużą niepewnością i zależne jest od postępujących procesów globalizacyjnych oraz stale zmieniających się postaw światopoglądowych ludności. Szacowanie zaludnienia nabiera szczególnej trudności w kontekście wydarzeń w naszej części Europy (konfliktu militarnego na Ukrainie). Sytuacja z jaką mamy do czynienia od lutego 2022 r. pokazuje, jak dynamiczne mogą być zmiany zachodzące w Polsce i na świecie, w tym zmiany demograficzne.

W związku z powyższymi, celem strategicznego rozwoju gminy Dźwierzuty powinno być przede wszystkim zapewnienie warunków w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym do podnoszenia atrakcyjności Gminy jako miejsca do życia i prowadzenia aktywności gospodarczej, co powinno przełożyć się na sukcesywny wzrost liczby ludności.

3.4. WNIOSKI

- ! Relatywnie korzystna struktura demograficzna. Wyższy udział ludności w wieku produkcyjnym na tle powiatu, województwa i kraju, a jednocześnie najniższy odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym.
- ! Przeważnie ujemny przyrost naturalny.
- ! Stałe ujemne saldo migracji.
- ! Stały, sukcesywny spadek liczby ludności.
- ! Wyższe tempo ubytku ludności w stosunku do większości gmin ościennych.

4 ROLNICTWO, GOSPODARKA I RYNEK PRACY

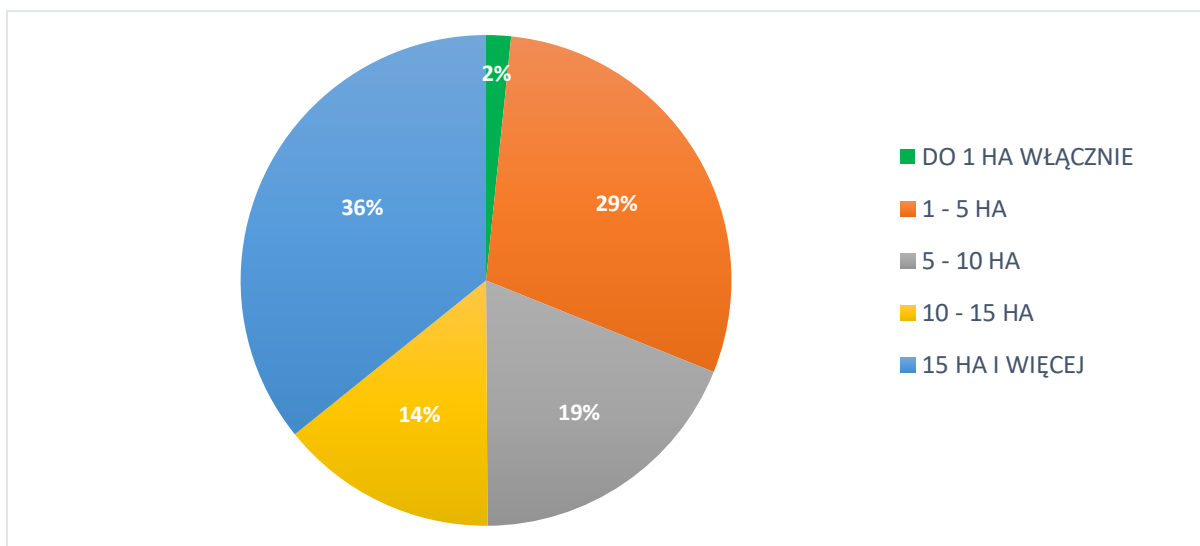
4.1. ROLNICTWO

Rolnictwo stanowi jedno z głównych aktywności i źródeł utrzymania lokalnej społeczności. Przestrzenie rolnicze przeważają w strukturze użytkowania terenu gminy Dźwierzuty, stanowiąc ok. 58% jej całkowitej powierzchni tj. ok. 15,3 tys. ha, z czego: grunty orne obejmują ok. 10,8 tys. ha, pastwiska trwałe ok. 2,8 tys. ha, natomiast łąki trwałe ok. 1,3 tys. ha.

Głównym kierunkiem produkcji rolnej jest produkcja roślinna poprzez uprawy zbożowe, determinowane warunkami środowiska naturalnego oraz strukturą użytkowania gruntów (przeważający udział gruntów orných). W produkcji zwierzęcej przeważa natomiast hodowla bydła i drobiu.

Zgodnie z danymi PSR 2020 funkcjonuje 489 gospodarstw rolnych, z czego 480 szt. to gospodarstwa indywidualne, a ich ogólna powierzchnia wynosi ponad 13,3 tys. ha. W gospodarstwach rolnych pracuje 1 280 osób, w tym 906 mężczyzn i 374 kobiety. Ponadto, 275 gospodarstw prowadzi sprzedaż własnych produktów rolnych (ok. 56%).

Struktura gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych jest dość zrównoważona, przy czym największy udział mają gospodarstwa o powierzchni powyżej 15 ha, znikoma jest natomiast liczba gospodarstw o powierzchni do 1 ha.³³

Ryc. 21 Udział gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych

Material źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Na przestrzeni lat 2010-2020 nie zaobserwowano spadku znaczenia rolnictwa jako wiodącego sektora gospodarki na terenie gminy Dźwierzuty. Wprost przeciwnie, zanotowano wzrost jego znaczenia w niektórych obszarach. Co prawda liczba gospodarstw rolnych w ciągu analizowanych lat spadła o 25 sztuk, natomiast wzrosła jednocześnie powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych o ok. 2 604 ha (ok. 20 %). W związku z powyższym zaobserwowano bardzo wyraźny spadek gospodarstw o powierzchni do 1 ha, przy równoczesnym wzroście średniej wielkości gospodarstwa. Różnice zauważalne są również w pogłowie zwierząt gospodarczych oraz zasiewu upraw.

Szczegółowe wartości dotyczące gospodarki rolnej przedstawiono w poniższej tabeli.

³³ Material źródłowy: Powszechny Spis Rolny 2020 – dane wg siedziby gospodarstwa.

Tab. 9 Gospodarka rolna na terenie Gminy – porównanie 2020 r. z 2010 r.

WARTOŚĆ		MIARA	2010	2020
Gospodarstwa rolne		szt.	514	489
Gospodarstwa domowe	z dochodem z działalności rolniczej	szt.	464	480
	z dochodem z pozarolniczej działalności gospodarczej	szt.	113	76
Powierzchnia gospodarstw rolnych wg grup obszarowych użytków rolnych		ha	10 678,86	13 282,74
Gospodarstwa rolne wg grup obszarowych użytków rolnych	do 1 ha włącznie	szt.	86	8
	1 - 5 ha	szt.	119	144
	5 - 10 ha	szt.	72	92
	10 -15 ha	szt.	70	70
	15 ha i więcej	szt.	167	175
Pogłowie zwierząt gospodarskich	bydło ogółem	szt.	5 165	6 362
	drób ogółem	szt.	10 218	5 594
Powierzchnia zasiewów upraw		ha	4 831,25	7 212,44
Gospodarstwa stosujące nawożenie		szt.	250	214
Ciągniki w gospodarstwach rolnych		szt.	440	490
Średnia wielkość gospodarstwa rolnego	grunty ogółem	ha	20,78	27,16
	użytki rolne ogółem	ha	20,40	24,22

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Powszechnego Spisu Rolnego 2020, 2010 – dane wg siedziby gospodarstwa.

4.2. PODMIOTY GOSPODARCZE

4.2.1. LICZEBNOŚĆ

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia liczba podmiotów gospodarczych wykazywała tendencję wzrostową. W 2013 r. funkcjonowały 304 podmioty, w 2017 r. ich liczba wzrosła do 342, a w 2022 r. osiągnęła poziom 448. Wyraźnie przeważają osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą (353 w 2022 r., tj. ok. 79% wszystkich podmiotów gospodarczych w Gminie).

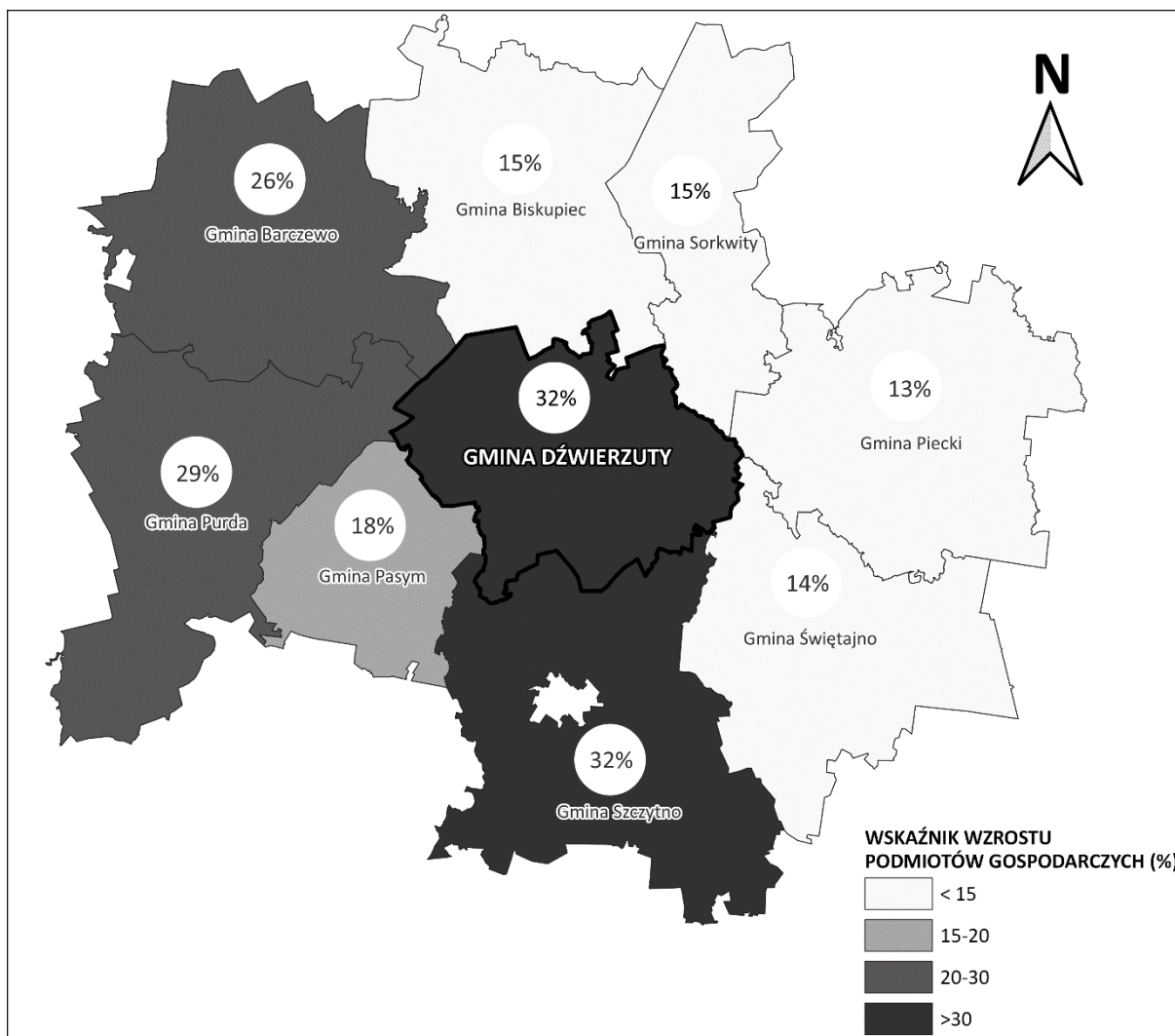
Tab. 10 Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie Gminy w latach 2013-2022

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Sektor publiczny	15	15	15	15	14	16	16	15	15	15
Sektor prywatny	289	292	291	308	327	349	367	387	414	431
w tym: osoby fiz. prowadzące działalność gosp.	223	223	224	241	256	278	294	313	340	353
Ogółem podmioty gospodarcze	304	307	308	325	342	366	385	404	431	448

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Analizując tempo wzrostu liczby podmiotów gospodarczych w gminach sąsiednich (zestawienie roku 2013 z rokiem 2022), można zauważyć, że gmina Dźwierzuty wraz z gminą wiejską Szczytno odznaczała się największym wzrostem przedsiębiorczości. Najmniej korzystnie sytuacja kształtowała się natomiast w gminie Piecki oraz Świętajno.

Należy przy tym mieć na względzie, że analizowane zjawisko dotyczy nie tyle samego poziomu przedsiębiorczości w gminach, co jego wzrostu na przestrzeni lat, którego wielkość jest wprost zależna od sytuacji wyjściowej roku bazowego.

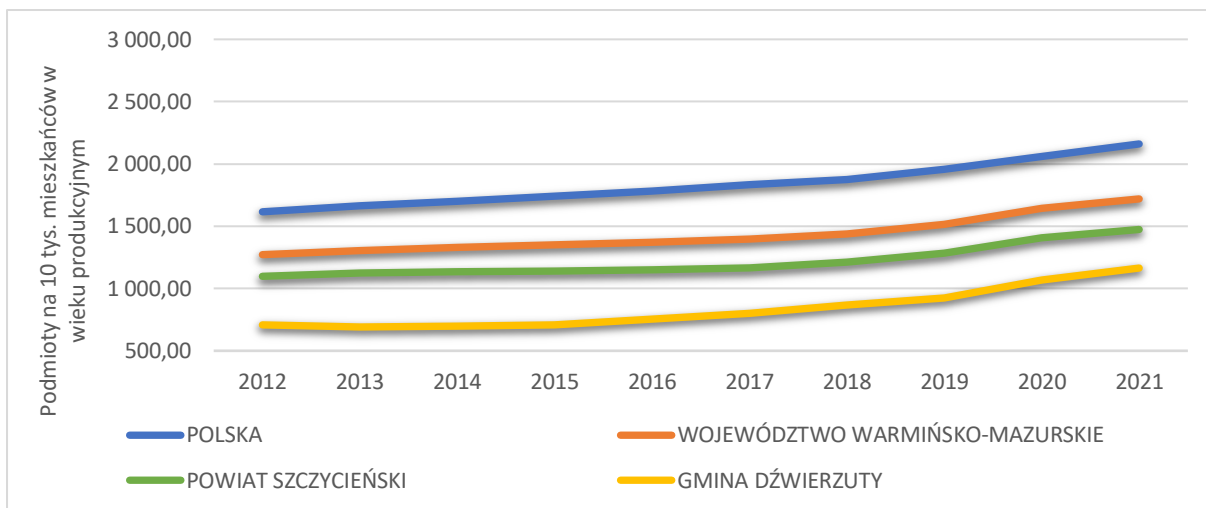
Ryc. 22 Procentowy wzrost liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Dźwierzuty i w gminach sąsiednich w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Bazując na wartościach wskaźnikowych (przeliczając liczbę podmiotów gospodarczych na 10 tys. osób w wieku produkcyjnym), można dokonać analizy porównawczej z jednostkami administracyjnymi poszczególnych poziomów terytorialnych. Dane za 2021 r. wskazują, że na terenie gminy Dźwierzuty funkcjonuje 1164,2 podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. os. w wieku produkcyjnym, podczas gdy średnio w:

- kraju jest to 2 160,4 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- województwie warmińsko-mazurskim jest to 1 719,3 podmiotów/10 tys. os. w wieku produkcyjnym;
- powiecie szczycieńskim jest to 1 474 podmioty/10 tys. os. w wieku produkcyjnym.

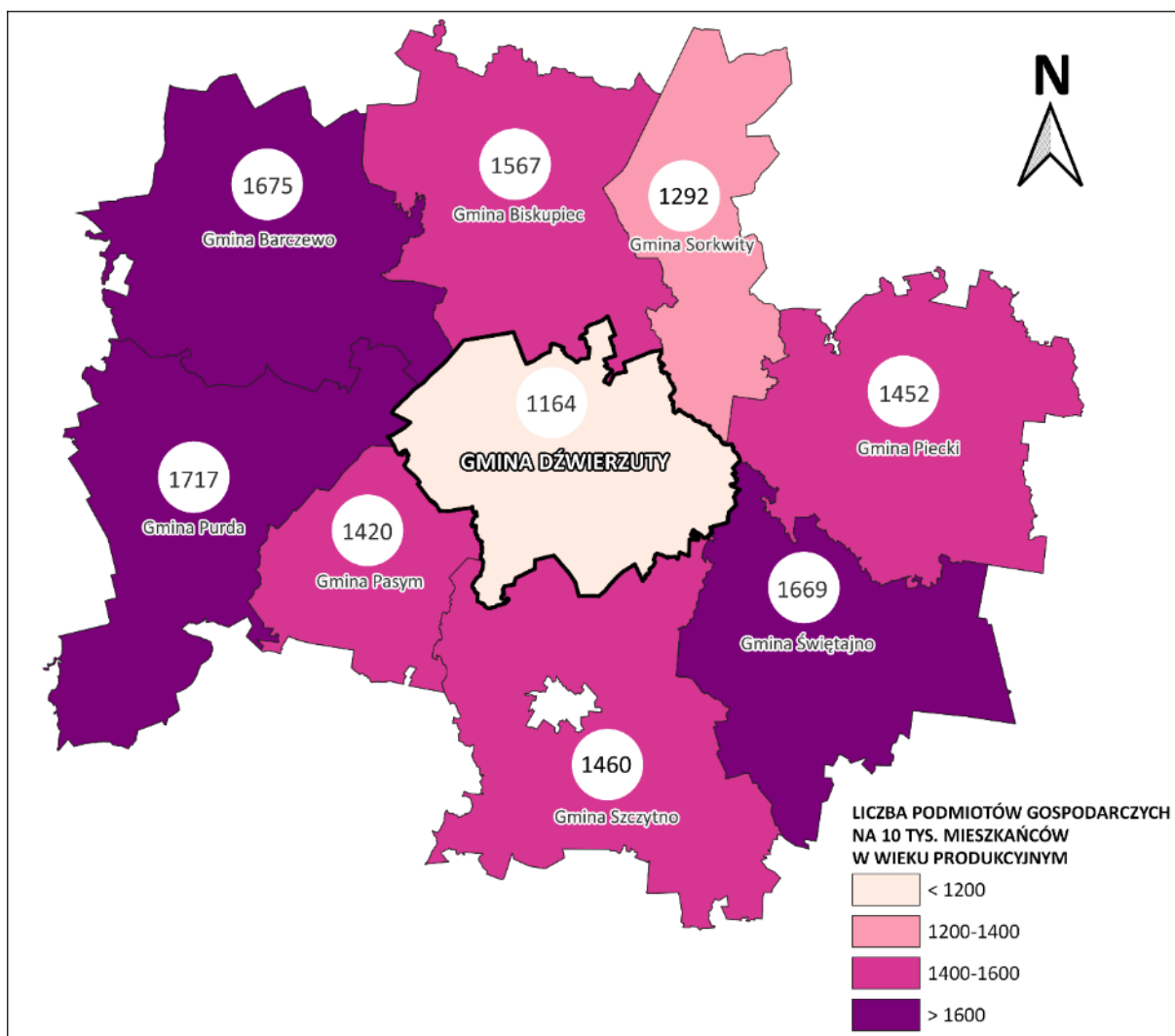
Należy zatem uznać, że poziom przedsiębiorczości w Gminie jest nieco niższy od średniej w powiecie, natomiast wyraźnie niższy od średniej krajowej i wojewódzkiej. Na przestrzeni ostatnich lat dysproporcja ta utrzymywała się na relatywnie zbliżonym poziomie:

Ryc. 23 Podmioty gospodarcze w przeliczeniu 10 tys. osób w wieku produkcyjnym w Gminie na tle powiatu, województwa i kraju w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Analizując opisywany wskaźnik w odniesieniu do gmin ościennych (dane za 2021 r.), uwidacznia się poziom przedsiębiorczości w poszczególnych jednostkach.

Ryc. 24 Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. os. w wieku produkcyjnym w gminie Dźwierzuty i w gminach sąsiednich w 2021 r.

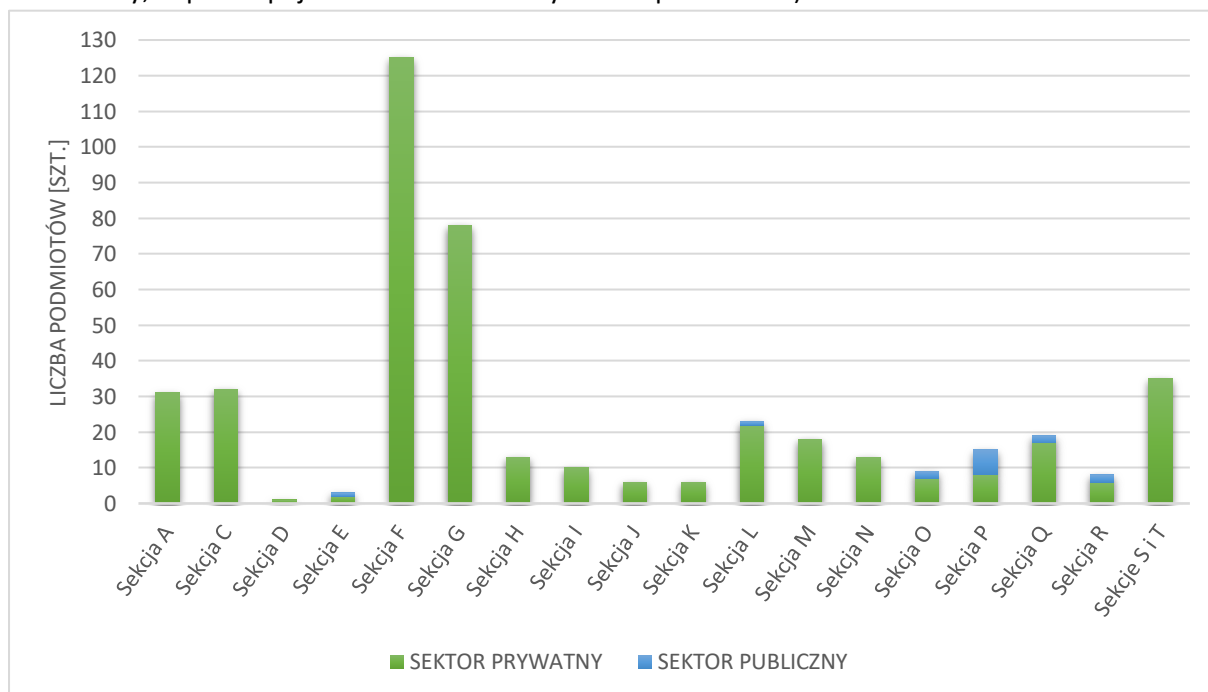
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Analizując liczbę podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym na tle gmin ościennych wynika, iż gmina Dźwierzuty plasuje się na ostatnim miejscu. W niniejszym zestawieniu przoduje gmina Purda, która nieznacznie wyprzedza gminę Świątajno oraz Barczewo.

4.2.2. RODZAJ

W sektorze publicznym zarejestrowanych jest łącznie 15 podmiotów gospodarczych, które dotyczą: sektora edukacji (7), opieki zdrowotnej i pomocy społecznej (2), działalności związanej z kulturą, rozrywką i rekreacją (2), administracji publicznej i obrony narodowej oraz obowiązkowych zabezpieczeń społecznych (2), działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości (1), a także dostawy wody, gospodarowania ściekami i odpadami oraz działalnością związaną z rekultywacją (1).

Sektor prywatny charakteryzuje się natomiast wysoką liczbą podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w sekcji F (Budownictwo – 125 podmiotów) oraz sekcji G (Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 78 podmiotów).

Ryc. 25 Podmioty gospodarcze wg sekcji działów PKD 2007 zarejestrowane na terenie Gminy w 2022 roku

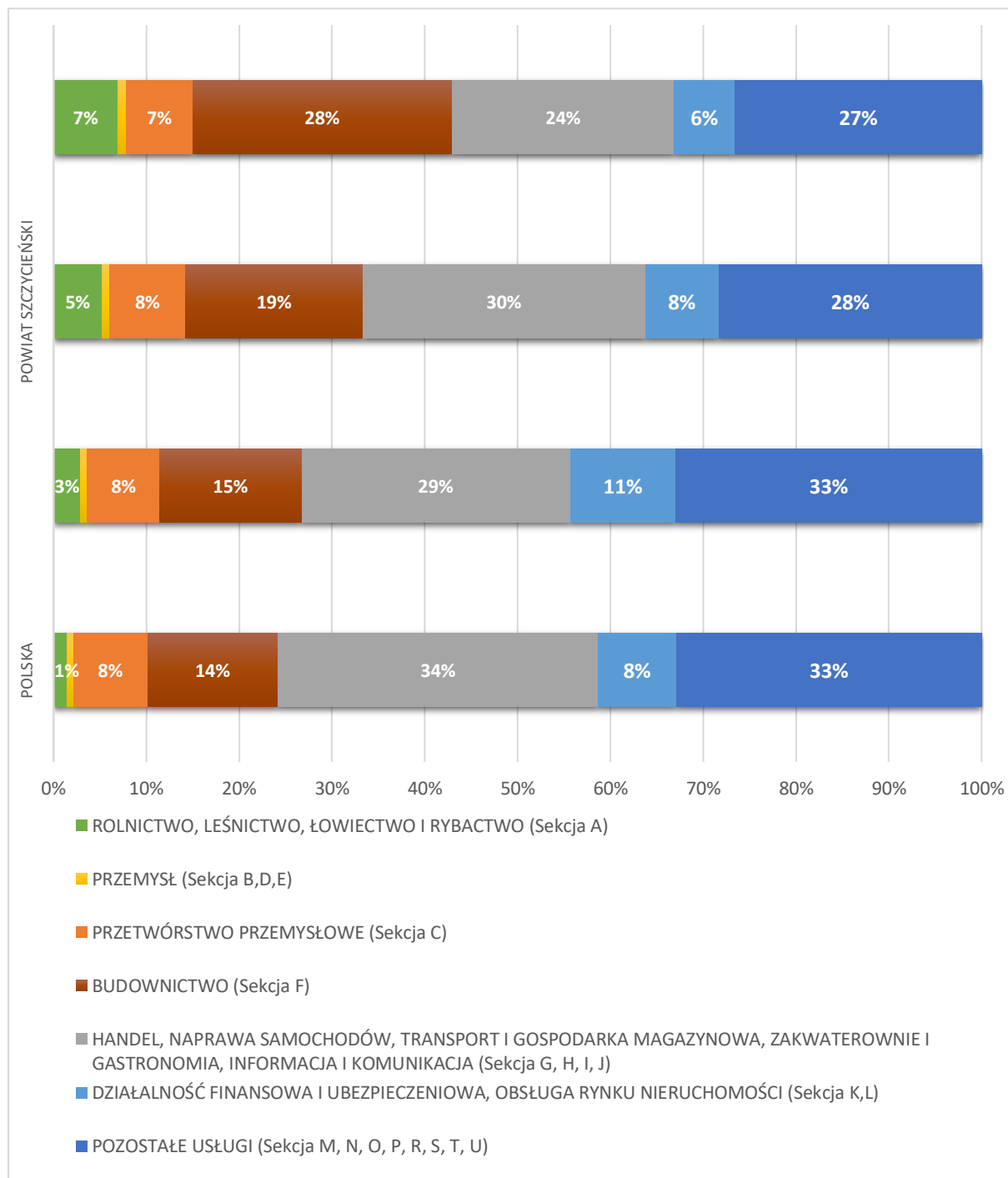
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2022 r.

Objaśnienia:

- Sekcja A – Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
- Sekcja C – Przetwórstwo przemysłowe
- Sekcja D – Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
- Sekcja E – Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
- Sekcja F – Budownictwo
- Sekcja G – Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
- Sekcja H – Transport i gospodarka magazynowa
- Sekcja I – Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
- Sekcja J – Informacja i komunikacja
- Sekcja K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
- Sekcja L – Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości
- Sekcja M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
- Sekcja N – Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca
- Sekcja O – Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne
- Sekcja P – Edukacja
- Sekcja Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
- Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
- Sekcja S – Pozostała działalność usługowa
- Sekcja T – Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Gmina Dźwierzuty na tle kraju, województwa warmińsko-mazurskiego i powiatu szczycieńskiego charakteryzuje się wyższym odsetkiem osób prowadzących działalność w sektorze rolnictwa, leśnictwa, łowiectwa i rybactwa (7%) oraz budownictwa (28%).

Najmniejszy odsetek podmiotów gospodarczych na terenie Gminy przypada na przemysł (<1%) oraz na działalność finansową, ubezpieczeniową i obsługę rynku nieruchomości (ok. 6%).

Ryc. 26 Struktura podmiotów gospodarczych wg. sekcji PKD 2007 w 2021 r. w podziale na dane dla Gminy, powiatu, województwa i kraju

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Do najważniejszych przedsiębiorstw zlokalizowanych na terenie Gminy zalicza się³⁴:

- Mazur Kolor w miejscowości Miętkie;
- Chemprof w miejscowości Dźwierzuty;
- Giętkoklejone Elementy Meblowe w miejscowości Dźwierzuty.

4.2.3. WIELKOŚĆ

Pośród funkcjonujących 448 podmiotów gospodarczych, aż 432 stanowiły podmioty zatrudniające 0-9 os., natomiast 16 podmiotów zatrudniało 10-49 os. Na terenie Gminy znajdują się wyłącznie zakłady z rodzaju mikro- oraz małych przedsiębiorstw. Dominują podmioty mające charakter mikroprzedsiębiorstw, zaś udział małych przedsiębiorstw jest znikomy. Nie występują średnie i duże przedsiębiorstwa (dane za 2022 r.)³⁵.

4.3. RYNEK PRACY

4.3.1. PRACUJĄCY

Na terenie gminy Dźwierzuty liczba pracujących wynosi 315 os., z czego zdecydowaną większość stanowią kobiety – 200, wobec 115 mężczyzn. Na przestrzeni lat 2012-2019 obserwowana była tendencja wzrostowa pracujących ogółem, a także w podziale na płeć. Jednocześnie w latach 2020-2021 nastąpił spadek liczby pracujących, co mogło być spowodowane pandemią COVID-19, w tym wystąpieniem problemów na rynku pracy.

Tab. 11 Struktura osób pracujących na terenie Gminy w latach 2012-2021

PŁEĆ/ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Mężczyźni	107	116	119	*bd	*bd	116	*bd	130	121	115
Kobiety	218	210	217	*bd	*bd	202	*bd	233	212	200
Ogółem	325	326	336	*bd	*bd	318	*bd	363	333	315

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

*bd – brak danych.

Jednocześnie nieznacznie wzrósł wskaźnik liczby osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców. W 2012 r. było to 47 os./1000 mieszk., podczas gdy w 2021 r. wartość ta wzrosła już do poziomu 53 os./1000 mieszk.

Średnia liczba osób pracujących przypadających na 1000 mieszkańców jest zauważalnie niższa od średniej wartości dla powiatu szczycieńskiego (171 os.), województwa warmińsko-mazurskiego (206 os.) oraz kraju (259 os.).

4.3.2. BEZROBOCIE

Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym na terenie gminy Dźwierzuty wynosi ok. 6,3%, przy czym bezrobocie wśród mężczyzn to ok. 4,8%, a wśród kobiet

³⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Dźwierzuty.

³⁵ Mikroprzedsiębiorstwa – zatrudniają do 9 pracowników, osiągają roczny obrót nieprzekraczający 2 milionów euro lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekroczyły równowartości tej kwoty;

- Małe przedsiębiorstwa – zatrudniają od 10 do 49 pracowników, a roczny obrót lub sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie przekraczają równowartości 10 milionów euro;

Średnie przedsiębiorstwa – zatrudniają od 50 do 249 pracowników, natomiast roczne obroty nie przekraczają równowartości 50 milionów euro, sumy aktywów bilansu na koniec jednego z dwóch ostatnich lat obrotowych nie mogą przekroczyć równowartości 43 milionów euro;

Duże przedsiębiorstwa – pozostałe przedsiębiorstwa, które przekraczają limity dla wyżej wymienionych firm.

ok. 8,4%. W 2022 r. zarejestrowanych bezrobotnych było w sumie 204 os., z czego 117 os. stanowiły kobiety, wobec 87 mężczyzn³⁶.

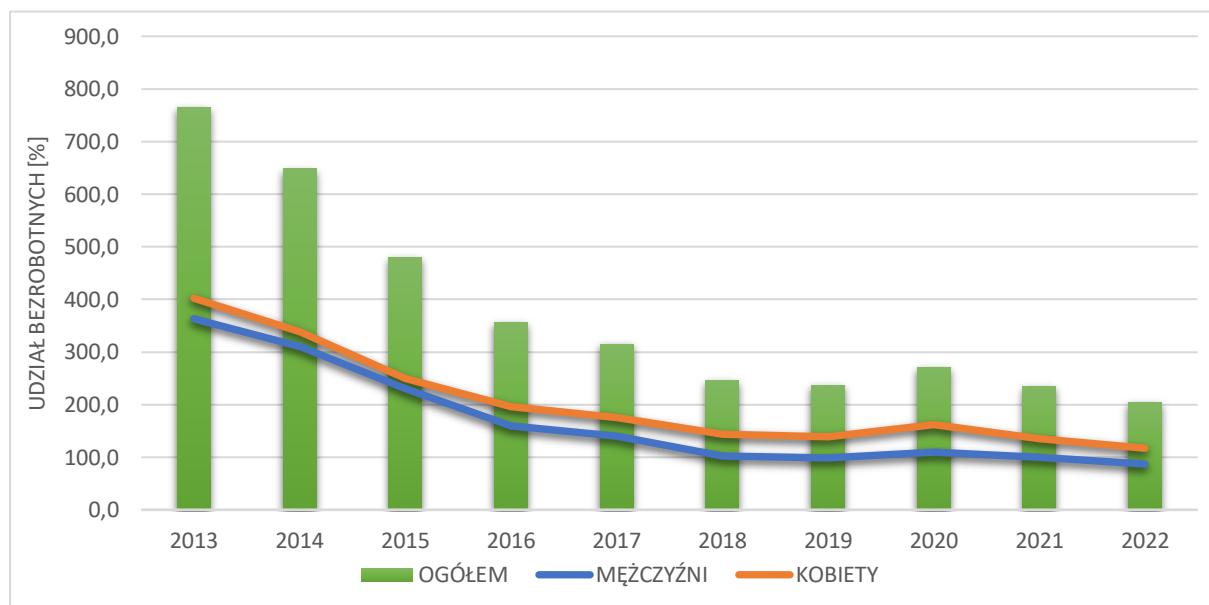
Tab. 12 Liczba bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2013-2022

PŁEĆ/ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Mężczyźni	363	310	230	160	140	102	98	109	100	87
Kobiety	402	338	250	196	175	144	139	162	135	117
Ogółem	765	648	480	356	315	246	237	271	235	204

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia obserwuje się wyraźny spadek bezrobocia w gminie Dźwierzuty. Liczba zarejestrowanych bezrobotnych spadła w okresie 2013-2022 o 561 osób, czyli o ok. 73%. W strukturze zarejestrowanych bezrobotnych dominują kobiety, średnio 56% w stosunku do 44% mężczyzn na przestrzeni lat. Najwyższą liczbę bezrobotnych zarejestrowano w 2013 r. – 765 osób, zaś najniższą w 2022 r. – 204 osoby³⁷.

Do nieznacznego wzrostu wskaźnika bezrobocia w 2020 r. mogła przyczynić się pandemia COVID-19, która spowodowała załamanie gospodarcze i trudną sytuację na rynku. Sytuacja pandemiczna jaka wówczas miała miejsce była niezależna od działań wewnętrznych w Gminie.

Ryc. 27 Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie w latach 2013-2022

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

4.4. TERENY INWESTYCYJNE

Gmina Dźwierzuty nie posiada kompleksowo uzbrojonych terenów inwestycyjnych.

³⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2022 r.

³⁷ Materiał źródłowy: Dane GUS – rynek pracy: bezrobocie rejestrowane: bezrobotni zarejestrowani wg płci w gminach oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci, stan na 31.12.2022 r.

4.5. WNIOSKI

- ! Stosunkowo korzystne warunki agroekologiczne do produkcji rolniczej (relatywnie duży udział gleb przeciętnej i dobrej jakości).
- ! Wyraźnie niższy od średniej w kraju i województwie poziom przedsiębiorczości.
- ! Relatywnie niski w stosunku do gmin ościennych poziom przedsiębiorczości.
- ! Brak dużych i średnich przedsiębiorstw.
- ! Malejący poziom bezrobocia, przy jednoczesnym wzroście aktywności gospodarczej.
- ! Zbyt niski wskaźnik zatrudnienia.
- ! Brak kompleksowej oferty inwestycyjnej dla przedsiębiorców.

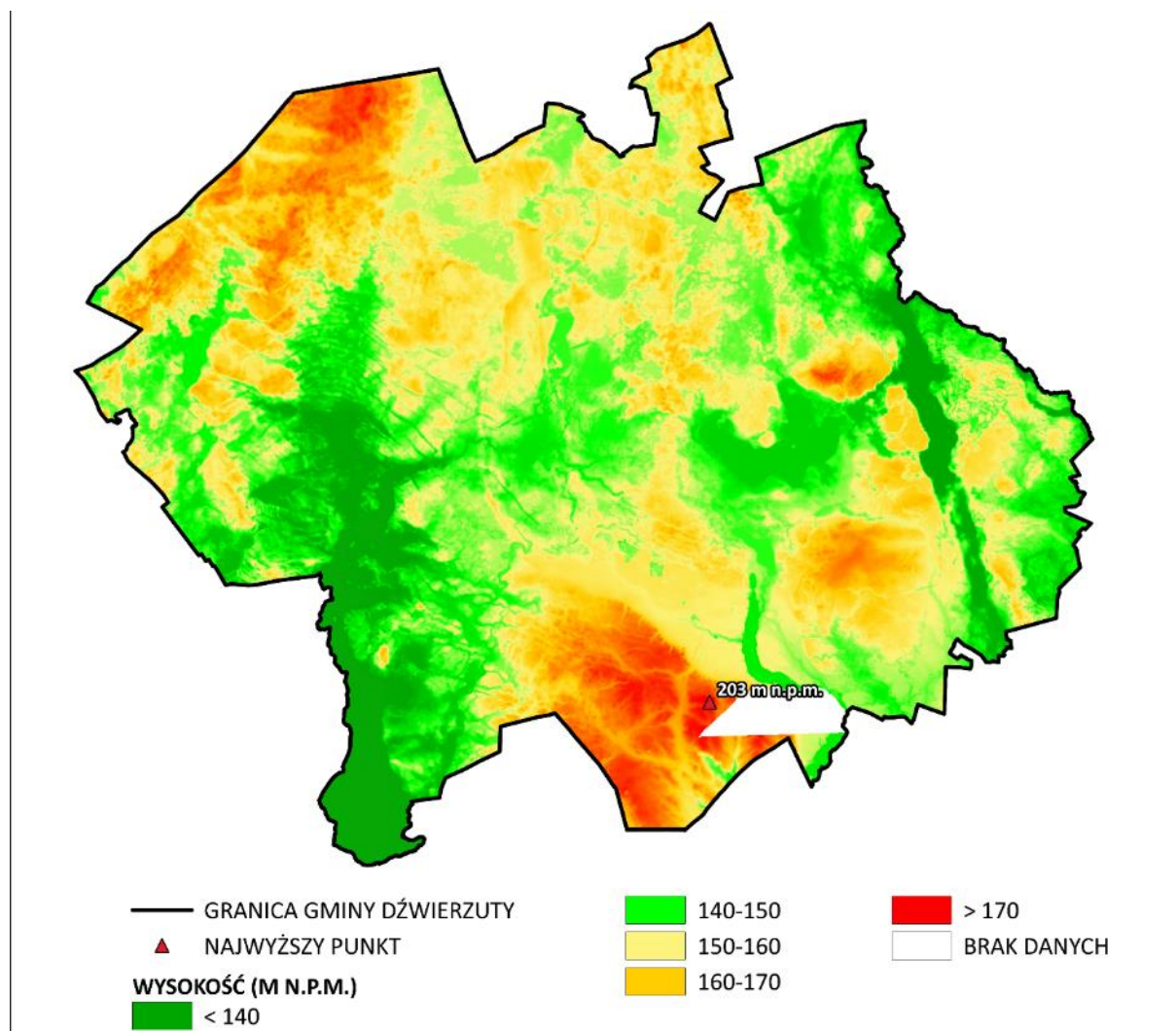
5 ŚRODOWISKO I INFRASTRUKTURA

5.1. UWARUNKOWANIA ŚRODOWISKOWE

5.1.1. UKSZTAŁTOWANIE TERENU

Obszar gminy Dźwierzuty położony jest w zasięgu najmłodszego zlodowacenia plejstocénskiego (Bałtyckiego). Ukształtowanie powierzchni terenu jest w większości płaskie lub lekko faliste, co związane jest z położeniem obszaru Gminy w obrębie wysoczyzny morenowej i równiny sandrowej, o przeważnie niewielkich spadkach terenowych, nie przekraczających 5-10°.

Wyjątek stanowią strome brzegi niektórych jezior (głównie rynnowych), gdzie nachylenia stoków osiągają lokalnie znaczne wartości (powyżej 15-20°). Jednocześnie są to obszary predysponowane do wystąpienia ruchów masowych. Ponadto znaczne spadki terenowe znajdują się również w niektórych fragmentach strefy marginalnej wysoczyzny morenowej.

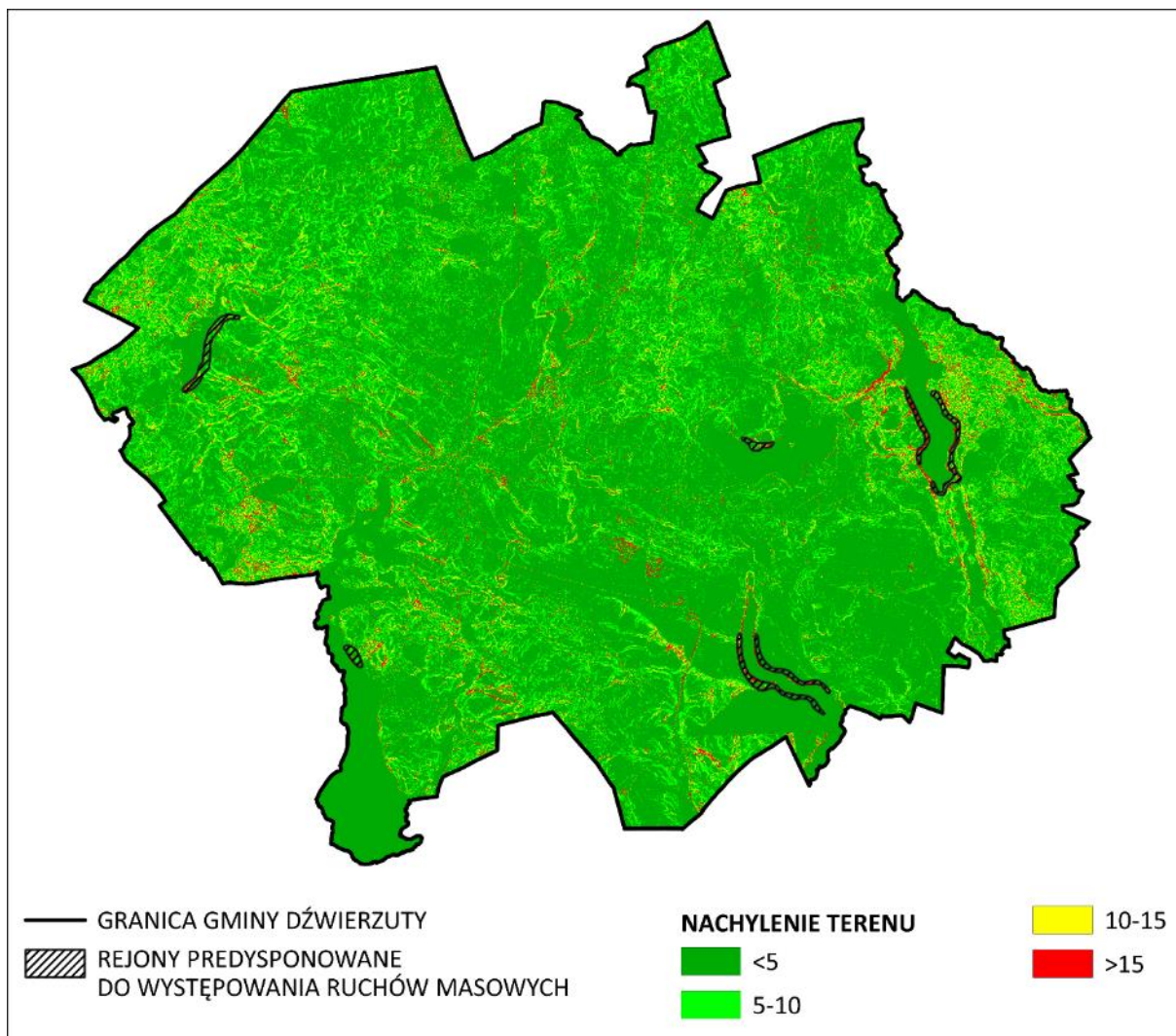

Ryc. 28 Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Dźwierzuty

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal

Obszar Gminy wyniesiony jest od ok. 137 m n.p.m. w jej południowo-zachodniej części, gdzie znajduje się jez. Sasek Wielki, do ok. 203 m n.p.m. w strefie wysoczyznowej. Deniwelacje terenu nie przekraczają zazwyczaj kilku-, kilkunastu metrów.

Rzeźba terenu w większości nie stwarza istotnych ograniczeń dla wdrażania procesów rozwojowych, a jednocześnie nie stanowi znaczącego potencjału prorozwojowego. Ograniczenia występują głównie na obszarach o większych spadkach terenowych oraz w rejonach predysponowanych do wystąpienia ruchów masowych (opisane szerzej w rozdz. 9.3.4.).

Ryc. 29 Klasy nachylenia terenu oraz rejonów predysponowanych do występowania ruchów masowych na terenie gminy Dźwierzuty

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych Numerycznego Modelu Terenu (NMT); geoportal.

5.1.2. LITOSFERA I GLEBY

Powierzchnia gminy Dźwierzuty w przeważającej części zbudowana jest z utworów trudno-przepuszczalnych tj. gliny zwałowej, co uwarunkowane jest budową geologiczną. Utwory te występują głównie na wysoczyźnie morenowej, która obejmuje większą część Gminy. Nierzadko występują tutaj również piaski i żwiry lodowcowe, które wykształciły się na równinie sandrowej. Ponadto w dolinach rzecznych oraz w obrębie niektórych zagłębień terenowych występować mogą utwory torfowe.

Ze względu na dominujące gliniaste podłoże, wykształciły się gleby o stosunkowo korzystnych warunkach dla produkcji rolniczej. Mniej korzystne warunki agroekologiczne występują natomiast w rejonach, gdzie dominuje piaszczyste podłoże oraz w miejscach z płytko położoną warstwą

wodonośną. W granicach Gminy dominują gleby brunatne, natomiast wśród kompleksów glebowych przeważają kompleksy pszenne dobre oraz pszenne wadliwe³⁸.

5.1.3. WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Pod względem podziału hydrograficznego obszar gminy Dźwierzuty położony jest na terenie:

- dorzecza Wisły (I rzędu) – przeważająca część Gminy;
 - zlewni rzeki Narew (II rzędu);
 - zlewni rzeki Pisa (III rzędu) – wschodnia część Gminy;
 - zlewni Narwi od Pisy do zb. Dębe (III rzędu) – południowa i centralna część Gminy;
- zlewni Zalewu Wiślanego (I rzędu) – północno-zachodnie fragmenty Gminy;
 - zlewni rzeki Pregoty (II rzędu);
 - zlewni rzeki Łyny (III rzędu).

W granicach gminy Dźwierzuty sieć hydrograficzną współtworzą niewielkie rzeki i kanały powiązane z jeziorami. Na zasoby wód powierzchniowych składają się również liczne jeziora polodowcowe, wśród których największe to: Sasek Wielki, Babięty Wielkie, Łęsk i Rańskie Jezioro. Zbiorniki te wykorzystywane są w celach rekreacyjno-wypoczynkowych (np. możliwość połowu ryb). Ponadto znajdują się tutaj również inne mniejsze stawy hodowlane i oczka wodne.

W granicach Gminy występuje system rowów i kanałów melioracyjnych, który znajduje się przede wszystkim w jej północnej części.

Obszar Gminy położony jest w zasięgu udokumentowanego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 213 „Zbiornik Międzymorenowy Olsztyn”.

5.1.4. UDOKUMENTOWANE ZASOBY KOPALIN

Gmina Dźwierzuty jest zasobna w złoża kopalin. Według Bilansu Kopalin PIG oraz regionalnego systemu ewidencji zasobów złóż „MIDAS”, występują tutaj udokumentowane złoża piasku i żwiru:

Tab. 13 Wykaz udokumentowanych złóż kopalin występujących na terenie gminy Dźwierzuty

NUMER ZŁOŻA	NAZWA ZŁOŻA	FORMA ZŁOŻA	GRUPA ZŁOŻA	STAN ZAGOSPODAROWANIA	KOPALINA	POWIERZCHNIA ZŁOŻA
KN 5432	Gąsiorowo	pokładowa	II	złoże wstępnie rozpoznane	piaski i żwiry	162,276 ha
KN 17880	Gąsiorowo I	pokładowa	II	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	8,929 ha
KN 7977	Gąsiorowo II	pokładowa	II	eksploatacja złoża zaniechana	piaski i żwiry	11,400 ha
KN 11099	Gisiel	pokładowa	II	złoże rozpoznane szczegółowo	piaski i żwiry	164,702 ha
KN 16928	Gisiel 1	pokładowa	-	złoże rozpoznane szczegółowo	piaski i żwiry	1,985 ha
KN 20118	Gisiel I	pokładowa	-	złoże rozpoznane szczegółowo	piaski i żwiry	1,994 ha
KN 1469	Gisiel-Dymer	sandr	II	złoże rozpoznane wstępnie	piaski i żwiry	170,100 ha
KN 1467	Jabłonka	pokładowa	II	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	38,116 ha

³⁸ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty, 2021.

NUMER ZŁOŻA	NAZWA ZŁOŻA	FORMA ZŁOŻA	GRUPA ZŁOŻA	STAN ZAGOSPODAROWANIA	KOPALINA	POWIERZCHNIA ZŁOŻA
KN 3586	Jabłonka	pokładowa	II	złoże rozpoznane szczegółowo	piaski i żwiry	5,496 ha
KN 9689	Jabłonka dz.109/2	pokładowa	-	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	1,910 ha
KN 11871	Jabłonka II	pokładowa	II	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	3,442 ha
KN 14148	Jabłonka II/1	pokładowa	-	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	1,988 ha
KN 9295	Miętkie	pokładowa	-	eksploatacja złoża zaniechana	piaski i żwiry	1,660 ha
KN 5433	Rasząg	pokładowa	II	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	138,030 ha
KN 1466	Rogale	soczewkowa	II	złoże rozpoznane wstępnie	piaski i żwiry	29,175 ha
KN 14602	Rumy	pokładowa	-	eksploatacja złoża zaniechana	piaski i żwiry	0,566 ha
KN 17383	Rumy I	pokładowa	-	złoże eksploatowane okresowo	piaski i żwiry	1,319 ha
KN 20035	Rumy II	pokładowa	I	złoże rozpoznane szczegółowo	piaski i żwiry	5,236 ha
KN 1468	Szczepankowo	sandr	II	eksploatacja złoża zaniechana	piaski i żwiry	172,500 ha
KN 10855	Targowo	pokładowa	II	eksploatacja złoża zaniechana	piaski i żwiry	4,670 ha
KN 13926	Targowo I	pokładowa	-	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	7,629 ha
KN 14519	Targowo II	pokładowa	-	eksploatacja złoża zaniechana	piaski i żwiry	0,750 ha
KN 14518	Targowo III	pokładowa	II	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	8,180 ha
KN 16292	Targowo IV	pokładowa	-	złoże rozpoznane szczegółowo	piaski i żwiry	1,139 ha
KN 16946	Targowo IV/1	pokładowa	-	złoże zagospodarowane	piaski i żwiry	1,993 ha
KN 19704	Targowo V	pokładowa	I	złoże rozpoznane szczegółowo	piaski i żwiry	10,110 ha
KN 20488	Targowo VI	pokładowa	II	złoże rozpoznane szczegółowo	piaski i żwiry	2,823 ha

Materiał źródłowy: System ewidencji zasobów złóż Państwowego Instytutu Geologicznego „MIDAS”.

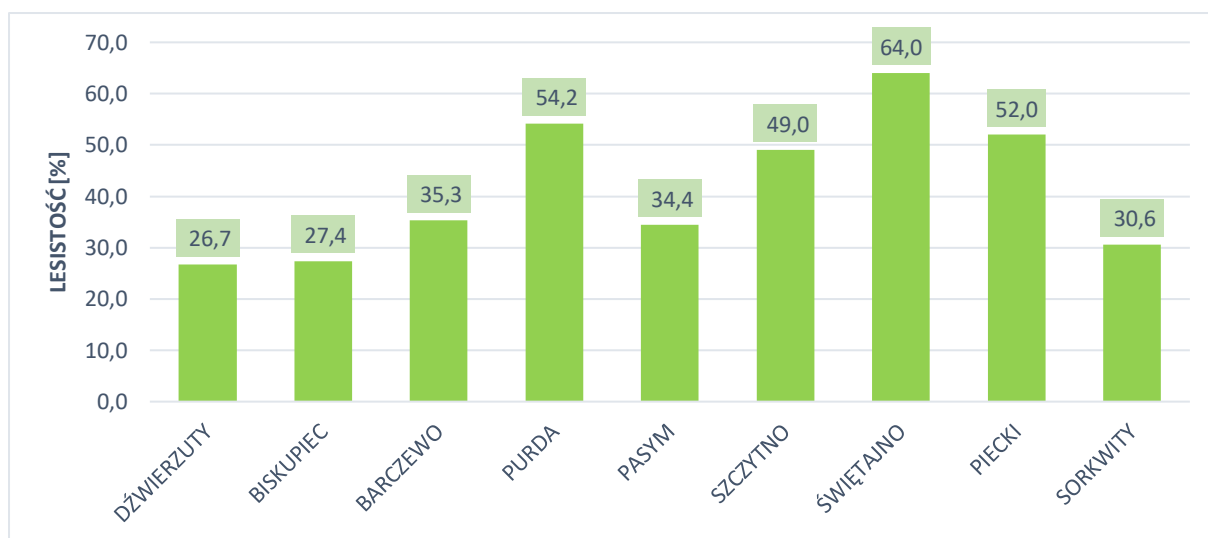
5.1.5. ZASOBY LEŚNE I SZATA ROŚLINNA

Powierzchnia gruntów leśnych wynosi ok. 7 183 ha, z czego ok. 90% to grunty publiczne, natomiast pozostałe z nich to grunty prywatne.

Lesistość w Gminie (26,7%) jest nieco niższa w stosunku do średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (31,7%) i kraju (29,6%) oraz zdecydowanie niższa na tle powiatu szczycieńskiego (50,7%).³⁹

Na tle gmin sąsiednich lesistość przyjmuje następujące wartości:

³⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2021 rok.

Ryc. 30 Lesistość gminy Dźwierzuty na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Gmina Dźwierzuty w stosunku do wszystkich gmin ościennych oznacza się najniższym wskaźnikiem lesistości. Porównywalna wartość występuje jedynie w przypadku gminy Biskupiec (27,4%). Lasy występują tutaj zarówno w postaci zwartych kompleksów (we wschodniej i centralnej części Gminy), jak również rozczłonkowane w postaci większych i mniejszych enklaw.

Warto podkreślić, iż część zbiorowisk leśnych posiada statut lasów szczególnie chronionych, w rozumieniu Ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach. Lasy te zlokalizowane są przede wszystkim we wschodniej części Gminy, gdzie swój zasięg ma Puszcza Piska.

Szate roślinną oprócz wyżej opisanych kompleksów leśnych współtworzą: zbiorowiska łąkowe i pastwiskowe, torfowiska, zbiorowiska towarzyszące polom uprawnym i istniejącej zabudowie, urządzone zieleń wiejska, pozostały drzewostan, zbiorowiska wodne i nadwodne, zbiorowiska ruderalne.

5.1.6. ŚWIAT ZWIERZĘCY

Niewielka gęstość zaludnienia i uprzemysłowienia oraz wysoki udział terenów biologicznie czynnych i zróżnicowanie siedlisk (ekosystemy otwarte łąk i pastwisk oraz pól uprawnych, ekosystemy leśne, ekosystemy wodne i nadwodne), warunkuje duże zróżnicowanie gatunkowe fauny.

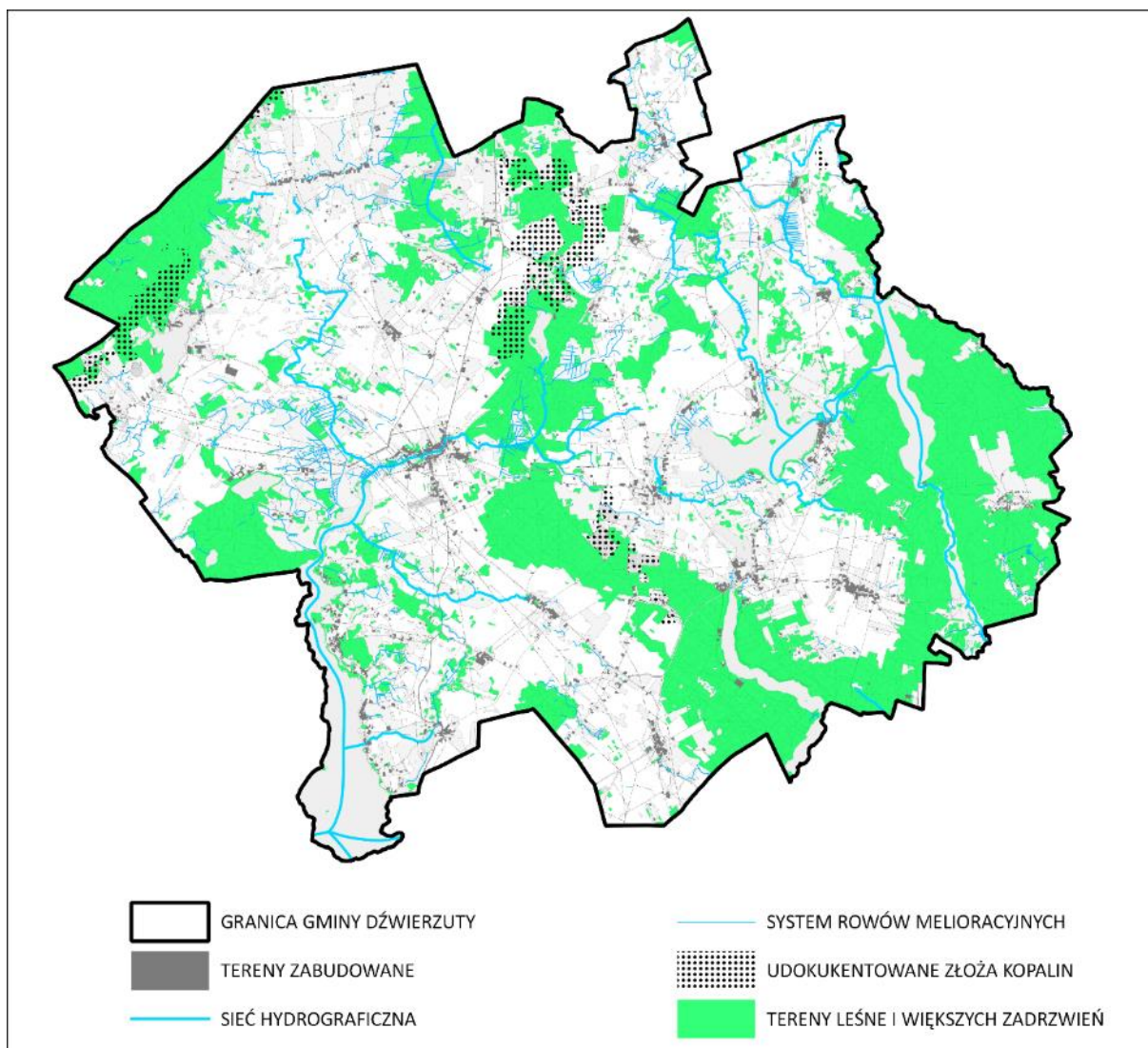
Spośród gatunków zwierząt na wyróżnienie zasługują ptaki (awifauna), w tym zwłaszcza gatunki wodolubne. Związane jest to z obecnością licznych jezior polodowcowych oraz podmokłych okresowo terenów łąkowo-pastwiskowych. Występować mogą tutaj takie gatunki jak m.in. żuraw, kormoran, łabędź krzykliwy, kania ruda.

Ponadto na terenach leśnych wystąpić mogą potencjalnie takie gatunki jak: bocian czarny, orlik krzykliwy, dzięcioł czarny, gdzie znajdować się mogą ich stanowiska lęgowe.

Wśród ssaków możemy spotkać na terenie Gminy przede wszystkim: łosie, jelenie, sarny, dziki i zające, które w lasach znajdują dogodne warunki do bytowania. Ssaki drapieżne reprezentowane są przez wilka, lisa, jenota, borsuka, kunę leśną i domową, tchórza zwyczajnego, norkę amerykańską, łasicę, gronostaja.

Powszechnie występuje także bóbr, który stał się zwierzęciem dość często spotykanym w dolinach rzek, gdzie buduje żeremia w postaci kopców z pociętych gałęzi i mułu. Ponadto występują

liczne gatunki płazów i gadów, jak: żaba, jaszczurka, padalec, żmija zygzakowata, żółw błotny, zaskroniec. Spośród ryb najliczniejsze są ryby karpiowate i okoniowate.

Ryc. 31 Przestrzeń środowiskowa i tereny zabudowane Gminy

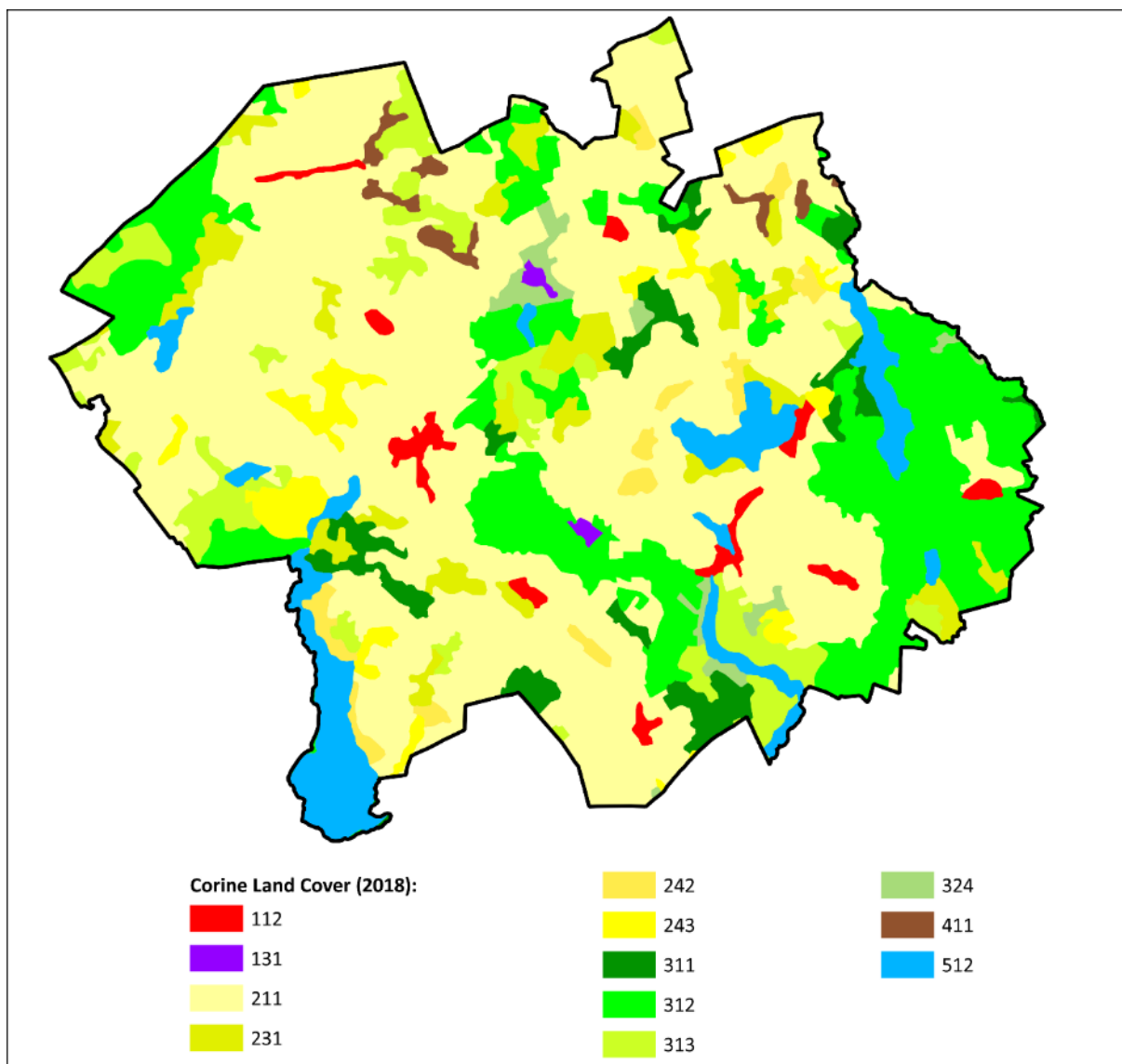
Materiał źródłowy: Opracowanie własne.

5.2. ZASKLEPIENIE GRUNTÓW

Zasklepienie gruntów wiąże się z szeregiem negatywnych konsekwencji zarówno przyrodniczych jak i społeczno-gospodarczych. Proces ten polega bowiem na sztucznym utwardzaniu wierzchniej warstwy litologicznej, co skutkować może m.in. degradacją naturalnego profilu glebowego oraz większą podatnością terenu na zjawisko suszy poprzez zwiększony spływ powierzchniowy⁴⁰.

Analizując strukturę pokrycia terenów gminy Dźwierzuty na podstawie Corine Land Cover (CLC2018) stwierdzono, iż zdecydowanie dominują przestrzenie rolnicze oraz w dalszej kolejności tereny leśne i zadrzewione wraz z roślinnością krzewiastą. Tereny antropogeniczne objęte zabudową miejską luźną obejmują niewielki udział w całkowitej powierzchni (ok. 1,7% pow. Gminy). Tereny, na których podłoże zostało sztucznie utwardzone obejmują zatem niewielkie areale. W związku z powyższym stwierdza się niski stopień zasklepienia gruntów na terenie Gminy.

⁴⁰ Materiał źródłowy: Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.

Ryc. 32 Pokrycie terenu Gminy na podstawie Corine Land Cover (CLC2018)

Objaśnienia:

- 112 - Zabudowa miejska luźna
- 131 - Miejska eksploatacji odkrywkowej
- 211 - Grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających
- 231 - Łąki, pastwiska
- 242 - Złożone systemy upraw i działek
- 243 - Tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej
- 311 - Lasy liściaste
- 312 - Lasy iglaste
- 313 - Lasy mieszane
- 324 - Lasy i roślinność krzewiasta w stanie zmian
- 411 - Bagna śródlądowe
- 512 - Zbiorniki wodne

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie CLC 2018 (www.clc.gios.gov.pl).

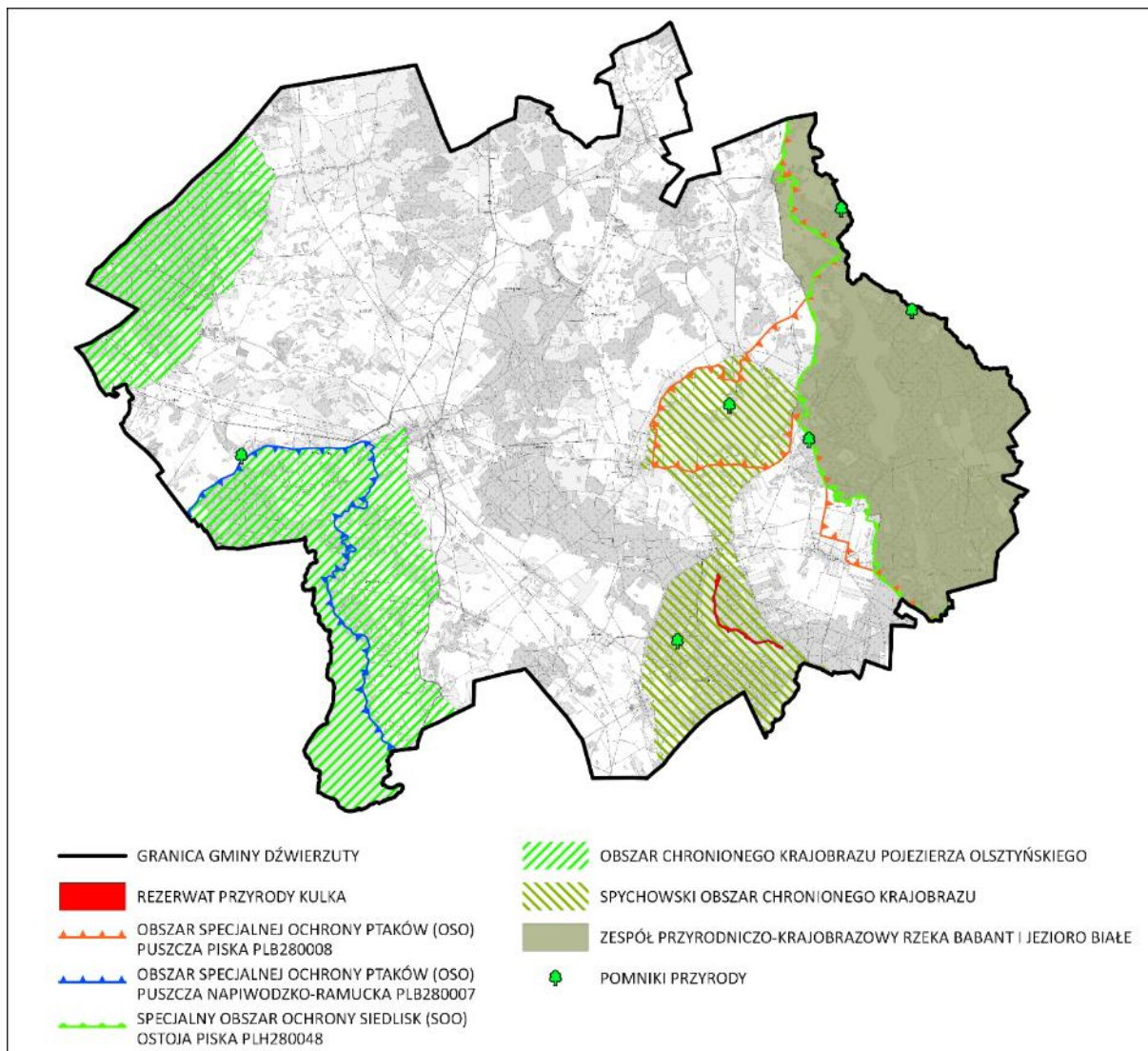
5.3. FORMY OCHRONY PRZYRODY

5.3.1. USTANOWIONE FORMY OCHRONY PRZYRODY

Spośród form ochrony przyrody, rozróżnionych ustawą z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, w granicach gminy Dźwierzuty występują:

- rezerwat przyrody Kulka;

- Obszar Natura 2000 – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Puszcza Piska f;
- Obszar Natura 2000 - Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków (OSO) Puszcza Napiwodzko-Ramucka PLB280007;
- Obszar Natura 2000 – Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk (SOO) Ostoja Piska PLH280048;
- Zespół przyrodniczo-krajobrazowy Rzeka Babant i Jezioro Białe;
- Obszar Chronionego Krajobrazu Pojezierza Olsztyńskiego;
- Spychowski Obszar Chronionego Krajobrazu;
- 6 pomników przyrody – 2 głązy narzutowe oraz 4 okazy drzew.

Ryc. 33 Formy ochrony przyrody w rejonie Gminy

Materiał źródłowy: Opracowanie własne według danych GDOŚ.

Całkowita powierzchnia obszarów objętych ochroną w gminie Dźwierzuty wynosi ok. 10,15 tys. ha, co stanowi ok. 39% jej obszaru.

Ponadto, obowiązuje ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów, obligatoryjna na terytorium całego kraju.

W odniesieniu do poszczególnych obszarów chronionych obowiązują stosowne akty prawne, z których wynikają m.in. zakazy, nakazy i ograniczenia w sposobie zagospodarowania i użytkowania terenu. Występowanie powierzchniowych lub obiektowych form ochrony przyrody niesie za sobą ograniczenia w możliwościach rozwoju zagospodarowania przestrzennego – gospodarowanie przestrzenią w obrębie form ochrony przyrody podporządkowane jest przede wszystkim celom

przyrodniczym. W zależności od rodzaju formy ochrony przyrody jest ono bardziej restrykcyjne (np. rezerваты przyrody – zakaz zabudowy), lub mniej restrykcyjne (np. obszary chronionego krajobrazu – sytuowanie zabudowy ograniczone, ale możliwe pod pewnymi warunkami).

5.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.4.1. INFRASTRUKTURA WODOCIĄGOWA

Odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej wynosi ok. 84,5%, natomiast jej łączna długość to ok. 213,4 km, z której korzysta 5 336 osób.⁴¹

Tab. 14 Sieć wodociągowa w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci wodociągowej	84,5%
Długość sieci wodociągowej	213,4 km
Liczba osób korzystających z sieci	5 336 os.
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw domowych	217 dam ³
Liczba przyłączy wodociągowych	1 322 szt.
Średnie zużycie wody na jednego mieszkańca	35,9 m ³

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

W granicach Gminy zlokalizowane są następujące ujęcia wody przeznaczone do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę:

Tab. 15 Wykaz ujęć wody przeznaczonych do zbiorowego zaopatrzenia ludności w wodę na terenie Gminy

NAZWA UJĘCIA	NR STUDNI	GŁĘBOKOŚĆ [M]	WYDAJNOŚĆ [M ³ /H]	OBŚŁUGIWANE MIEJSCOWOŚCI
Dźwierzuty	1	31,0	60,0	Dźwierzuty, Budy, Małszewko
	2	28,0	40,0	
Targowo	1	62,1	78,0	Targowo, Targowska Wola, Targowska Wólka, Kałęczyn, Zalesie, Grądy
	2	62,5	83,0	
Nowe Kiejuty	1	65,0	50,0	Nowe Kiejuty, Jabłonka, Olszewki, Stankowo
	2	75,6	50,0	
Rumy	1	57,2	93,0	Rumy, Sąpłaty, Julianowo, Szczepankowo, Gisiel, Augustowo
	2	61,9	67,0	
Grodziska	1	96,7	22,0	Grodziska, Rutkowo, Popowa Wola
	2	89,9	26,0	
Orzyny	1	37,0	37,0	Orzyny, Miętkie, Rańsk, Jeleniowo, Marksewo
	2	33,6	18,0	

Materiał źródłowy Dane Urzędu Gminy w Dźwierzutach.

5.4.2. INFRASTRUKTURA KANALIZACYJNA

Na terenie gminy Dźwierzuty odsetek ludności korzystającej z systemu sieci kanalizacyjnej wynosi ok. 60,4%, natomiast jej łączna długość to ok. 96,1 km, z której korzysta 3 884 osób⁴².

Do sieci podłączone są przede wszystkim budynki zlokalizowane w największych miejscowościach, gdzie występuje zwarty charakter istniejącej zabudowy (w tym w Dźwierzutach).

⁴¹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2021 rok.

⁴² Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2021 rok.

Jednakże, w dalszym ciągu znaczna część mieszkańców Gminy, zwłaszcza w obszarze zabudowy rozproszonej, korzysta z indywidualnych systemów unieszkodliwiania ścieków sanitarnych, tzn. ze zbiorników bezodpływowych na nieczystości (szamb) lub z przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tab. 16 Sieć kanalizacyjna w Gminie

WSKAŹNIK	WARTOŚĆ
Udział ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej	60,4%
Długość sieci kanalizacyjnej	96,1 km
Liczba osób korzystających z sieci	3 884 os.
Liczba przyłączy do budynków	819 szt.
Ilość ścieków bytowych odprowadzona siecią kanalizacyjną	135,0 dam ³
Ilość ścieków oczyszczana odprowadzona	137,0 dam ³
Liczba zbiorników bezodpływowych	665 szt.
Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	45 szt.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12 2021 rok.

Gmina należy do aglomeracji ściekowej Dźwierzuty, która swoim zasięgiem obejmuje tereny objęte systemem sieci kanalizacyjnej na terenie miejscowości Dźwierzuty, Małszewko, Budy, Targowo, Targowska Wólka, Kałęczyn, Zalesie, Rańsk, Grądy, Rogale, Orzyny, Miętkie, Jeleniowo, Dąbrowa i Linowo oraz oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną przy ul. Polnej 11 w Dźwierzutach (wielkość aglomeracji - 4035 RLM).

Aglomeracja wyznaczona została na mocy stosownej Uchwały Rady Gminy Dźwierzuty⁴³. Sieć kanalizacji sanitarnej obecnie funkcjonuje w oparciu o system grawitacyjny i tłoczny. Ścieki bytowe z terenu aglomeracji poddawane są oczyszczaniu w oczyszczalni ścieków w Dźwierzutach. Na podstawie pozwolenia wodnoprawnego z 2014 r. średniodobowa wydajność oczyszczania jest na poziomie 950 m³ ścieków, przy maksymalnej przepustowości 1 140 m³/dobę.

Ponadto na terenie Gminy funkcjonują również oczyszczalnie ścieków⁴⁴:

- „Stankowo” na terenie działki ewid. nr 3, obręb Olszewki, o średniej przepustowości 18,75m³/h;
- „Julianowo” na terenie działki ewid. nr 126/60, obręb Dźwierzuty, o średniej przepustowości 11,54m³/d.

Istotne jest zachowanie właściwego stanu jakości wód. W kontekście tym należy właściwie kształtować gospodarkę wodno-ściekową, a zwłaszcza zwiększyć odsetek korzystających z sieci kanalizacyjnej lub stosować przydomowe oczyszczalnie ścieków na terenach zabudowy rozproszonej, sukcesywnie zastępując tradycyjne zbiorniki na nieczystości (szamba).

5.4.3. INFRASTRUKTURA ELEKTROENERGETYCZNA

Na system elektroenergetyczny gminy Dźwierzuty składają się:

- napowietrzna dwutorowa linia elektroenergetyczna najwyższego napięcia NN 400 kV Ostrołęka – Olsztyn Mątki;
- napowietrzna linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV relacji Olsztyn – Szczytno Korpele;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;

⁴³ Aktualnie obowiązuje Uchwała Nr XXV/212/20 Rady Gminy Dźwierzuty z dnia 10 grudnia 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Dźwierzuty (Dz. Urz. Woj. Warm.-Maz. 2020 poz. 5250).

⁴⁴ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Dźwierzuty.

- stacje transformatorowe 15/0,4 Kv.

Podmiotem odpowiedzialnym za zaopatrywanie mieszkańców Gminy w energię elektryczną, regularność dostaw, jakość dostarczanej energii, obsługę odbiorców, kontrolowanie eksploatacji sieci, przeprowadzanie modernizacji oraz usuwanie usterek jest podmiot zewnętrzny. Należy nadmienić, iż miejscu istniejącego punktu zasilania „PZ Dźwierzuty” planowana jest budowa nowej stacji elektroenergetycznej 110/15 kV „GPZ Dźwierzuty”.

Przesyłanie energii elektrycznej do odbiorców umożliwia sieć napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych średniego oraz niskiego napięcia.

5.4.4. INFRASTRUKTURA CIEPŁOWNICZA

Na terenie gminy Dźwierzuty nie istnieje centralny system ciepłowniczy. Mieszkańcy korzystają ze źródeł rozproszonych, indywidualnych, głównie w postaci kotłów na paliwa stałe. Zasilanie gminnych obiektów użyteczności publicznej również odbywa się za pomocą źródeł indywidualnych.

W coraz większym stopniu wykorzystywana jest energia cieplna pochodząca ze źródeł odnawialnych za pomocą mikroinstalacji OZE, jak kolektory słoneczne i pompy ciepła.

5.4.5. ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII

W granicach gminy Dźwierzuty nie funkcjonują duże instalacje odnawialnych źródeł energii⁴⁵. Co prawda zainteresowanie zastosowania mikroinstalacji OZE (pompy ciepła, instalacje PV) wśród mieszkańców sukcesywnie wzrasta w ostatnich latach, nie mniej nadal wykorzystywane są one w niewystarczającym zakresie.

5.4.6. INFRASTRUKTURA GAZOWA

Na terenie gminy Dźwierzuty przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia, aczkolwiek nie funkcjonuje tutaj jak dotąd zbiorczy, scentralizowany system zaopatrzenia mieszkańców w gaz. Potrzeby cieplne w gospodarce komunalno-bytowej w gospodarstwach domowych są zaspokajane dostawą gazu płynnego, dostarczanego w butlach gazowych.

5.4.7. GOSPODARKA ODPADAMI

Od 2019 r. obowiązuje nowelizacja przepisów prawa z zakresu gospodarowania odpadami. Na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2019 r. poz. 1579) zniesiony został podział województw na regiony gospodarki odpadami. Ponadto, zrezygnowano z regionalnych instalacji przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK), które zaadaptowane zostały jako instalacje komunalne. Równolegle, wraz z przyjęciem nowelizacji, uchylone zostały uchwały w sprawie wykonania wojewódzkich planów gospodarki odpadami.

Na podstawie zapisów w/w Ustawy oraz innych ustaw Marszałek Województwa w Biuletynie Informacji Publicznej prowadzi listę:

- funkcjonujących instalacji spełniających wymagania dla instalacji komunalnych, które zostały oddane do użytkowania i posiadają wymagane decyzje pozwalające na przetwarzanie odpadów,
- instalacji komunalnych planowanych do budowy, rozbudowy lub modernizacji.

Lista aktualizowana jest na bieżąco, natomiast wpisu dokonuje się na pisemny wniosek prowadzącego instalację komunalną. Bezpośrednio na terenie Gminy nie ma zlokalizowanych instalacji

⁴⁵ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Dźwierzutach.

gospodarowania odpadami wymienionych na listach prowadzonych przez Marszałka Województwa. Odpady komunalne są zbierane w sposób zorganizowany oraz wywożone poza jej teren.

Obecnie na terenie gminy Dźwierzuty nie znajduje się punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych (stan na kwiecień 2023 r.). Dane dotyczące ilości odebranych odpadów komunalnych w latach 2018-2021, z podziałem na odpady zebrane selektywnie oraz zmieszane, przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 17 Ilość odebranych odpadów komunalnych z terenu Gminy w latach 2018-2021

ROK	2018	2019	2020	2021
Odpady odebrane ogółem w ciągu roku (t)	1 085,47	1 308,55	1 199,23	1 171,88
Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (t)	238,20	302,23	483,62	545,99
Zmieszane odpady odebrane w ciągu roku (t)	847,27	1 006,32	715,61	625,89
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca (kg)	-	201	196	194
Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów (%)	21,9	23,1	40,3	46,6

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Na przestrzeni omawianego okresu wzrosła całkowita ilość odebranych odpadów komunalnych. Jednocześnie zaobserwowano ponad dwukrotny wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do ogółu odpadów. W 2018 r. udział ten wynosił 21,9%, natomiast w 2021 r. wartość ta wzrosła do 46,6%.⁴⁶ W związku z powyższym zalecana jest kontynuacja działań, mająca na celu sukcesywne zwiększanie udziału selektywnie zebranych odpadów w kolejnych latach.

Ponadto, wdrażany jest „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest dla Gminy Dźwierzuty na lata 2016-2032”. Szczegółowe zadania, obowiązki i wymagania z zakresu wykonywania gospodarki odpadami określa aktualnie obowiązujący Regulamin utrzymania czystości i porządku, przyjęty uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach.

5.5. WNIOSKI

- ! **Niewielka w skali Gminy, powierzchnia terenów o znacznych nachyleniach - rejonów predysponowanych do występowania ruchów masowych.**
- ! **Stosunkowo korzystne warunki agroekologiczne do produkcji roślinnej.**
- ! **Na przeważającym obszarze brak znaczących utrudnień geologiczno-inżynierskich (za wyjątkiem obszarów położonych w bliskim sąsiedztwie niektórych jezior i rzek).**
- ! **Znaczny potencjał zasobów wodnych (liczne jeziora polodowcowe oraz rozwinięta sieć hydrograficzna).**
- ! **Obecność potencjału surowcowego (liczne udokumentowane złoża kopalin).**
- ! **Wartościowe walory przyrodnicze Gminy (urozmaicony krajobraz, zasoby wodne, bogactwo fauny i flory).**
- ! **Stosunkowo niewielkie przekształcenia środowiska, w tym niski stopień zasklepienia gruntów.**
- ! **Ustanowiona ochrona pomnikowa dla wartościowych okazów drzew i polodowcowych głazów narzutowych.**

⁴⁶ Materiał źródłowy: Dane GUS.

- ! Obecność obszarowych form ochrony przyrody (rezerwat przyrody, obszary Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu, zespół przyrodniczo-krajobrazowy).
- ! Wysoki stopień zwodociągowania Gminy.
- ! Niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna oraz niewystarczające wyposażenie mieszkańców w indywidualne systemy oczyszczania ścieków (przydomowe oczyszczalnie ścieków).
- ! Dostatecznie rozwinięty system przesyłu energii elektrycznej (obecność linii elektroenergetycznej najwyższego napięcia).
- ! Brak sieci ciepłowniczej i możliwości jej realizacji.
- ! Niewystarczający stopień rozwoju sektora odnawialnych źródeł energii.
- ! Brak sieci gazowniczej (gazu przewodowego).
- ! Relatywnie wysoki udział odpadów zebranych selektywnie w stosunku do odpadów ogółem.
- ! Obecność wyrobów zawierających azbest.
- ! Dostosowany do wymogów i standardów wspólnotowych oraz krajowych system gospodarki odpadami.

6 KULTURA I DZIEDZICTWO KULTUROWE

6.1. UWARUNKOWANIA HISTORYCZNE⁴⁷

Przed podbojem krzyżackim gmina Dźwierzuty jak również gminy sąsiednie były częścią Galindii, a następnie częścią prokuratorii szczycieńskiej przeznaczonej do nadań dla rycerstwa w zamian za zasługi dla Zakonu. Dzisiejszy teren Gminy zasadniczo pokrywa się z dwoma latyfundiami feudalnymi tzw. dobrami dźwierzuckimi i rańskimi. Obdarowani rycerze we własnym zakresie zakładali nowe wsie czynszowe, dwory i folwarki, a także często sprzedawali, zamieniali lub tracili własne majątki, stąd znaczna liczba kolejnych właścicieli. Większość miejscowości na terenie Gminy powstała dzięki rodom: von Wildenau, von Tergowitz i von Pfeilsdorf w dobrach dźwierzuckich oraz braciom Kűchmeister von Sternberg w dobrach rańskich i ich nadaniom potwierdzanym przez Zakon.

Dźwierzuty - nazwa wsi jest polonizacją staropruskiej nazwy Swersutten. Około 1374 roku Wielki Mistrz krzyżacki Winrich von Kniprode obdarzył przywilejem na 250 włók ziemi wokół Dźwierzut rycerza Mentzla von Wildenau, który w 1383 roku w obawie przed napadami Litwinów zbudował tam zamek obronny. Z zapisów komtura elbląskiego Henryka Reuss von Plauen z roku 1438 wiadomo, iż Dźwierzuty były główną miejscowością wielkich latyfundiów feudalnych rodziny von Wildenau, a syn Mentzla Filipa uważał się za niezależnego władcę na obszarze ok. 600 włók ziemi. W tym także czasie zmieniono pruską nazwę Swersutten na Mentzelsgut (na cześć protoplasty rodu) skróconą później do Mensguth i używaną do 1945 roku. W 1399 roku istniał tutaj już kościół, a proboszcz Herder prócz obowiązków duszpasterskich w Dźwierzutach i Targowie, często był świadkiem przywilejów lokacyjnych dla sąsiednich miejscowości.

Po śmierci Niclasa von Tergowitza jego udziały w dobrach dźwierzuckich przejął Zakon i w 1440 założył folwark, co rozpoczęło długotrwały podział miejscowości (mimo likwidacji folwarku już w 1473 roku). Zakończył się on formalnie dopiero w 1840 roku, a administracyjne dopiero po ostatniej wojnie. Najazd Tatarów w 1657 roku spustoszył większość miejscowości, a w samych Dźwierzutach zostało tylko czterech gospodarzy. Ponadto epidemia dżumy w 1709 roku zebrała tam obfite żniwo. W latach 1770 - 1818 Dźwierzuty były siedzibą urzędu dominialnego (skarbowego). W pierwszej fazie I wojny światowej Dźwierzuty, jak również okolice, zostają zajęte przejściowo przez wojska rosyjskie.

W styczniu 1945 roku wojska radzieckie zajęły Dźwierzuty, po czym nastąpił częściowy powrót mieszkańców po nieudanej ewakuacji w kierunku zatoki gdańskiej, a także coraz silniejszy napływ ludności polskiej z Mazowsza oraz repatriantów z kresów wschodnich. Powstały struktury polskiej administracji państwowej, spółdzielczości oraz zakłady pracy. Od stycznia 1973 roku w wyniku nowego podziału administracyjnego kraju, Dźwierzuty stały się siedzibą Gminy.

6.2. ZASOBY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Wszystkie zabytki łącznie (z dziedziny budownictwa, rzemiosła, sztuki, archeologii i zabytkowej zieleni) stanowią tzw. zasoby dziedzictwa kulturowego. Stanowią one istotny element tożsamości świadczący o zachowaniu ciągłości działalności i dorobku społeczności lokalnej.

Aktualnie obowiązuje podział na:

- zabytki nieruchome – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości;
- zabytki ruchome – rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych;

⁴⁷ Materiał źródłowy: <https://gminadzierzuty.pl/>

- zabytki archeologiczne – zabytek nieruchomy będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

6.2.1. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTEKÓW

Jedną ze sztanदारowych i najbardziej powszechnych form ochrony zabytków jest rejestr zabytków. Rejestr prowadzony jest w podziale na odrębne księgi prowadzone i oznaczone wg następujących kategorii: A – zabytek nieruchomy; B – zabytek ruchomy; C – zabytek archeologiczny.

Na terenie gminy Dźwierzuty znajduje się 20 obiektów – zabytków nieruchomych, wpisanych do Rejestru Zabytków Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Tab. 18 Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków województwa warmińsko-mazurskiego

LP	NR REJESTRU	OBIEKT/OBECNA FUNKCJA	CHRONOLOGIA	DATA REJESTRU	LOKALIZACJA
1	A-1513	Dwór	XIX w.	06.01.1984	Budy
2	A-2363	Cmentarz parafialny/rzymskokatolicki przy kościele św. Trójcy	XIX w.	29.01.1988	Dźwierzuty
3	A-868	Dom parafialny	XIX w.	10.04.1968	Dźwierzuty
4	A-27	Kościół Ewangelicki z wyposażeniem wnętrza i cmentarzem przykościelnym	1 poł. XVI w. koniec XVII w.	01.09.1949	Dźwierzuty
5	A-4128	Biuro i składnica handlowa, obecnie magazyn i sklep	ok. 1910 r.	27.12.1999	Dźwierzuty
6	A-4155	Kościół p.w. św. Trójcy	1883 r.	16.03.2000	Dźwierzuty
7	A-1107	Kościół Ewangelicki z cmentarzem przykościelnym	-	10.04.1968	Dźwierzuty
8	A-3946	Dwór	1918 r.	08.01.1997	Grądy
9	A-3949	Dwór	XIX w.	08.01.1997	Grodziska
10	A-1410	Park	I poł. XIX w.	01.12.1982	Jabłonka
11	A-1406	Park dworski	2 poł. XVIII w.	01.12.1982	Malszewko
12	A-4399	Spichlerz	XIX w.	30.03.2006	Malszewko
13	A-3948	Dwór	2 poł. XIX w.	08.01.1997	Popowa Wola
14	A-856	Kościół Ewangelicki z cmentarzem przykościelnym	-	28.03.1968	Rańsk
15	A-1302	Park	ok. 1782 r.	17.01.1980	Rogale
16	A-3950	Dwór	XX w.	08.01.1997	Rogale
17	A-4156	Kościół parafialny p.w. św. Jana Chrzciciela	XX w.	16.03.2000	Targowo
18	A-1342	Park	XVIII w.	27.11.1981	Targowo
19	A-1301	Park	XVIII w.	11.01.1980	Zalesie
20	A-3947	Pałac	poł. XIX w.	08.01.1997	Zalesie

Materiał źródłowy: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Olsztynie i <https://zabytek.pl/>

6.2.2. OBIEKTY UJĘTE W EWIDENCJI ZABYTKÓW

W Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Dźwierzuty ujmowane są: zabytki nieruchome wpisane do rejestru, inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków, inne zabytki nieruchome wyznaczone przez Wójta w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wśród obiektów wpisanych do ewidencji znajdują się m.in.: budynki mieszkalne, szkoły, zespoły dworsko-folwarczne, parki i cmentarze.

Łącznie na terenie Gminy zidentyfikowano aż 379 obiektów lub obszarów wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków, co świadczy o stosunkowo dużych zasobach zachowanych dóbr kultury materialnej.

6.2.3. STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

Stanowiska archeologiczne są ważnym elementem dziedzictwa kulturowego i stanowią podstawę wiedzy o najdawniejszych dziejach regionu. Ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest jednak zbiorem zamkniętym i nie można wykluczyć, że w wyniku dalszej weryfikacji lub prowadzonych prac ziemnych uda się zidentyfikować nowe ślady osadnicze. Stanowiska archeologiczne są jednym z najbardziej narażonych elementów środowiska, dla których zagrożenie stanowi wszelka działalność człowieka naruszająca powierzchnię ziemi.

Łącznie na terenie gminy Dźwierzuty zidentyfikowano kilkadziesiąt stanowisk archeologicznych. Zostały one ujęte w gminnej ewidencji zabytków. Żadne z tych stanowisk nie jest objęte wpisem do rejestru zabytków archeologicznych województwa warmińsko-mazurskiego.

6.2.4. ZAGROŻENIA DLA ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Do degradacji, uszkodzenia lub zniszczenia zasób dziedzictwa kulturowego może doprowadzić szereg przyczyn wewnętrznych, zewnętrznych i wywołanych sytuacją ogólną w określonym czasie.

W zakresie przyczyn wewnętrznych, związanych z działalnością człowieka, najważniejsze są:

- brak opieki konserwatorskiej;
- brak użytkownika;
- nadmierna intensywność użytkowania lub wadliwa gospodarka;
- kradzież, zaginięcie lub nielegalny wywóz;
- wady realizacyjne (niepoprawnie przeprowadzone prace konserwatorskie lub budowlane);
- niewłaściwa eksploatacja (użytkowanie niezgodne z pierwotnym przeznaczeniem obiektu);
- zmiany warunków wodno-gruntowych, jak i zanieczyszczenie wód i gleb.

Przyczyny zniszczeń lub uszkodzeń, określane jako zewnętrzne mają szerszy, często trudny do określenia zasięg oddziaływania, przez co są również trudniejsze do usunięcia. Najważniejsze są:

- działalność gospodarcza;
- infrastruktura komunalna, jak np. wprowadzanie ruchu tranzytowego samochodów przez obszary historycznych miejscowości itp.;
- zagospodarowanie przestrzenne, z dopuszczeniem np. inwestycji wielkoobszarowych i obiektów wielkogabarytowych, degradujących ekspozycję obiektów historycznych lub zakłócających łączność widokową i kompozycyjną pomiędzy obiektami zabytkowymi;
- skażenia atmosferyczne i zanieczyszczenia wód oraz zachwianie gospodarki wodnej.

Przyczyny ogólne, powodujące uszkodzenie lub zniszczenie obiektów zabytkowych to m.in.:

- działanie czasu;
- klęski losowe, jak np. wichury, trąby powietrzne, powodzie itp.;
- zmiany kierunków artystycznych;

- warunki atmosferyczne;
- działanie biologiczne;
- rozwój teorii konserwatorskich, poprzez stosowanie technologii konserwatorskich, które w dłuższej perspektywie czasowej są szkodliwe dla zabytku.

6.3. INSTYTUCJE KULTURY

GINNY OŚRODEK KULTURY W DŹWIERZUTACH

Na terenie miejscowości Dźwierzuty znajduje się Gminny Ośrodek Kultury. W placówce tej funkcjonują stałe koła zainteresowań dla dzieci, młodzieży i dorosłych. Aktywnie działają tutaj również stałe stowarzyszenia tj: Gminny Oddział Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Zespół Śpiewaczy „WRZOSY i JAŚWERKA”, zespół rockowy „CYRLA” oraz zespół folkowy „YANKO KAPELA”. Ponadto w ośrodku tym odbywają się liczne konkursy, turnieje, przeglądy artystyczne, imprezy taneczne i okolicznościowe, konkursy plastyczne.

GINNA BIBLIOTEKA PUBLICZNA

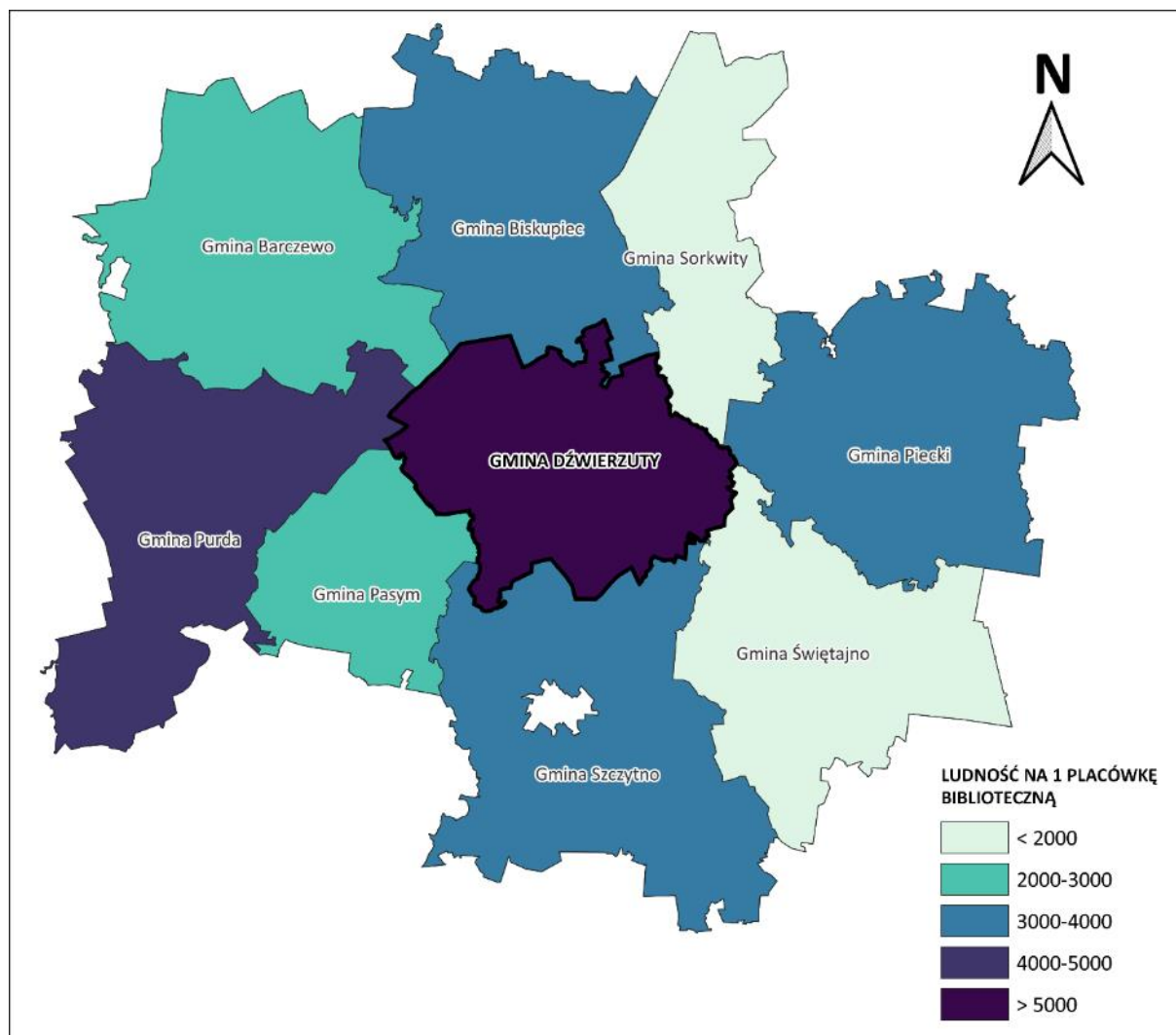
Na terenie Gminy w miejscowości Dźwierzuty od 1949 r. funkcjonuje Gminna Biblioteka Publiczna. Całkowity księgozbiór biblioteki w 2021 r. wyniósł ok. 13,9 tys. wolumenów, z której wypożyczono łącznie 10 893 książki, natomiast z samej biblioteki korzystało 385 czytelników⁴⁸. W tym samym roku zorganizowano tutaj spotkania z oddziałami przedszkolnymi w ramach akcji „Cała Polska czyta dzieciom”. Ponadto odbyły się również akcje pn. „Mała książka – wielki człowiek”, „Narodowe czytanie”, a także spotkanie członków Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich Koło w Szczytnie⁴⁹.

Na terenie gminy Dźwierzuty na 1 placówkę biblioteczną przypadają 5 964 osoby, co jest wskaźnikiem znacznie wyższym niż wartość dla powiatu szczycieńskiego (3 358 os.), województwa warmińsko-mazurskiego (3 618 os.) i kraju (4 441 os.). Ponadto sytuacja niekorzystnie kształtuje się również w odniesieniu do wszystkich gmin ościennych, w których liczba ludności przypadająca na 1 placówkę biblioteczną także jest wyraźnie wyższa⁵⁰.

⁴⁸ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

⁴⁹ Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Dźwierzuty 2021, 2022.

⁵⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Ryc. 34 Liczba ludności przypadająca na 1 placówkę biblioteczną na tle gmin ościennych

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

6.4. LOKALNE DZIEDZICTWO NIEMATERIALNE

WYDARZENIA KULTURALNE

W 2021 r. na terenie gminy Dźwierzuty zorganizowano w sumie 58 wydarzeń kulturalnych, w których uczestniczyło łącznie 5 190 osób. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż w 2020 r. część wydarzeń oraz imprez masowych musiało zostać odwołanych lub przełożonych w czasie z uwagi na ryzyko rozpowszechniania się wirusa SARS-CoV-2, związanego z pandemią COVID 19. Ponadto liczba uczestników wydarzeń z przyczyn niezależnych od działań Gminy musiała zostać ograniczona.

Szczegółową charakterystykę wydarzeń kulturalnych i liczbę uczestników przedstawiono w poniżej tabeli:

Tab. 19 Struktura wydarzeń kulturalnych w 2021 r.

RODZAJ WYDARZENIA KULTURALNEGO	LICZBA WYDARZEŃ [SZT.]	LICZBA UCZESTNIKÓW [OS.]
Festiwal i przeglądy artystyczne	1	30
Koncerty	34	2 250
Prelekcje, spotkania, wykłady	6	770
Imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne	1	300
Konkursy	7	150
Pokazy teatralne	3	240
Konferencje	1	150
Warsztaty	2	30
Pozostałe	3	1 270
OGÓŁEM	58	5 190

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

6.5. WNIOSKI

- ! Znaczące zachowanie stanu dziedzictwa kulturowego (duża liczba obiektów lub obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków).
- ! Zły stan techniczny niektórych obiektów ujętych w ewidencji zabytków, powodujący stopniowe niszczenie obiektów tradycyjnej zabudowy.
- ! Niewystarczające zaplecze lokalowo-techniczne instytucji kultury ograniczające możliwości rozwoju działalności, edukacji i animacji kulturalnej.
- ! Obecność instytucji kultury na terenie Gminy.
- ! Licznie organizowane wydarzenia i imprezy kulturalne dla różnych grup wiekowych, realizowane w ramach promowania i upowszechniania historii oraz integracji lokalnej społeczności.

7 SPORT, REKREACJA I TURYSTYKA

7.1. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA I JEJ WYKORZYSTANIE

Do obiektów zaplecza sportowo-rekreacyjnego w gminie Dźwierzuty zalicza się⁵¹:

- „Stadion” w Dźwierzutach;
- „Orlik” przy Zespole Szkolno-Przedszkolnym w Dźwierzutach;
- Otwartą Strefę Aktywności w Dźwierzutach;
- Otwartą Strefę Aktywności w Miętkich;
- Miejsce rekreacji „Słoneczna Aleja” w Sąpłatach;
- Park terapeutyczny w Dźwierzutach;
- Place publiczne przy świetlicach wiejskich we wszystkich sołectwa (np. place zabaw, wiaty, miejsca na ognisko).

Gminna baza sportowo-rekreacyjna służy rozwojowi aktywności fizycznej, ruchowej i psychicznej, nauki współpracy i współzawodnictwa mieszkańców, którzy mogą korzystać z infrastruktury sportowej w sposób indywidualny lub zorganizowany. Wartym podkreślenia jest także rola placów zabaw i siłowni zewnętrznych, jako czynników korzystnych dla najmłodszych mieszkańców oraz całych rodzin.

W 2021 r. na terenie gminy Dźwierzuty funkcjonuje Towarzystwo Sportowe Perkun Orżyny oraz Uczniowski Klub Sportowy „Dźwierzuty”. Łącznie w klubach ćwiczy 97 osób (89 chłopców i 8 dziewcząt)⁵². Ponadto w miejscowości Dźwierzuty planowana jest realizacja specjalnego toru jednośladowego tzw. pumptruck-u.

Obiekty sportowo-rekreacyjne wykorzystywane są ponadto do organizacji regularnych wydarzeń kulturalnych.

7.2. ATRAKCYJNOŚĆ TURYSTYCZNA

7.2.1. WALORY PRZYRODNICZE

Wśród walorów przyrodniczych na terenie gminy Dźwierzuty wyróżnia się:

- walory wód powierzchniowych:
 - liczne jeziora polodowcowe, w tym Jez. Sasek Wielki wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (szlaki turystyki wodnej w niektórych fragmentach, z możliwością realizacji szlaków turystyki pieszo-rowerowych, a także wędkarstwo) oraz turystyki wypoczynkowej (urządzone miejsca rekreacji i wypoczynku);
- ogólnie dobry stan środowiska przyrodniczego, w tym sprzyjające warunki bioklimatyczne, właściwy stan powietrza atmosferycznego (poza okresowo występującą niską emisją), a także rolniczy charakter Gminy, wpływający pozytywnie na potencjał w zakresie turystyki wypoczynkowej (agroturystyka) i kwalifikowanej (krajoznawczej, pieszo-rowerowej);
- unikatowe zbiorowiska roślinne, w szczególności przestrzenie leśne Puszczy Piskiej o zróżnicowanym drzewostanie, sprzyjające pobytowi ludzi, osobliwości flory i fauny (wartościowe torfowiska, obecność licznych jezior polodowcowych, bogactwo ssaków leśnych i ptactwa), sprzyjające potencjalnemu rozwojowi turystyki kwalifikowanej (przyrodniczej, pieszo-rowerowej);

⁵¹ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Dźwierzutach.

⁵² Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2020 r.

- zwarte zbiorowiska leśne i otwarte przestrzenie łąkowo-pastwiskowe, z bogactwem zwierząt łownych, wykazujące potencjał w zakresie turystyki kwalifikowanej (łowiectwo).

Warto zaznaczyć, iż gminę Dźwierzuty cechuje niewielka gęstość zaludnienia, co jest niewątpliwym atutem dla turystów szukających wyciszenia i spokoju. Ponadto, brak znaczących emitorów zanieczyszczeń stwarza korzystne warunki aerosanitarne Gminy.

7.2.2. WALORY ANTROPOGENICZNE

Na terenie gminy Dźwierzuty do walorów antropogenicznych zalicza się przede wszystkim liczne obiekty i obszary zabytkowe, w tym kościoły, zespoły dworsko-folwarczne oraz parki. Do walorów antropogenicznych uznać można także działalność gminnych ośrodków kultury, w tym poprzez organizację licznych wydarzeń i imprez integrujących mieszkańców i turystów.

Ponadto za atrakcje turystyczne można uznać szlaki turystyczne przebiegające przez teren Gminy⁵³:

- szlaki wodne;
 - szlak kajakowy z jez. Sasek Mały do jez. Sasek Wielki,
 - szlak kajakowy Babięta – Dźwierzuty,
- szlaki rowerowe międzyregionalne;
 - trasa Myszyniec – Szczytno – Biskupiec – Lidzbark Warmiński,
- szlaki rowerowe lokalne;
 - Szlak „Babska Chata” o przebiegu: Pasym – Grzegorzówki - Rusek Wielki – Sąpłaty – Dźwierzuty – Małszewko – Grzegorzówki – Pasym,
- regionalny system tras rowerowych;
 - korytarz uzupełniający: Lidzbark Warmiński (Korytarz centralny) – Jeziorany – Biskupiec – Dźwierzuty.

7.2.3. BAZA MATERIALNA TURYSTYKI

Gminną bazę noclegową tworzą wszelkie obiekty i urządzenia umożliwiające nocleg poza miejscem zamieszkania, do których należą m.in. hotel, miejsca noclegowe w zajazdach gastronomicznych, miejsca noclegowe prywatne, gospodarstwa agroturystyczne oraz kamping i pole namiotowe.

Gminną bazę żywieniową stanowią wszelkie obiekty gastronomiczne służące zaspokojeniu potrzeb żywnościowych turystów, takie jak restauracje, kawiarnie, bary, punkty gastronomiczne. Do grupy tej zalicza się również zakłady zaopatrujące odwiedzających w artykuły żywnościowe.

Warto nadmienić, iż baza noclegowa w Gminie jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Znajduje się tutaj kilka ośrodków wypoczynkowych, pensjonat, liczne domki letniskowe (głównie w pobliżu największych jezior), kwatery agroturystyczne oraz pole namiotowe.

Na bazę komunikacyjną składa się sieć połączeń, dróg i szlaków komunikacyjnych. Poziom rozwinięcia bazy komunikacyjnej stanowi o dostępności oraz łatwości poruszania się po obszarze Gminy przez potencjalnych turystów.

Do bazy komunikacyjnej gminy Dźwierzuty w szczególności zalicza się:

- sieć dróg publicznych, w tym drogę krajową nr 61, drogę wojewódzką nr 600, drogi powiatowe oraz gminne;
- przystanki autobusowe,

⁵³ Materiał źródłowy: Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty, 2021.

Do bazy towarzyszącej zalicza się wszelkiego rodzaju urządzenia sportowo-rekreacyjne obszaru turystycznego, które pozwalają turystom na uprawianie różnych form rekreacji. Infrastrukturę sportowo-rekreacyjną opisano we wcześniejszej części (rozdz. 7.1.). Ponadto, w zakres bazy towarzyszącej wchodzi cała gminna infrastruktura techniczna (wodociągi, sieć energetyczna) oraz społeczna (przychodnie, apteka, biblioteka, poczta).

Atrakcje turystyczne stanowią wszelkiego rodzaju obiekty będące przedmiotem zainteresowania turystycznego i wpływające na natężenie ruchu turystycznego. Do gminnych atrakcji turystycznych zaliczyć zatem można wszystkie wyżej wymienione formy i obiekty pod warunkiem, że są one związane z Gminą (np. z kulturą mieszkańców), na ich temat dostępne są informacje turystyczne (np. w postaci ulotek, informacji internetowej, oznaczenia kartograficznego) oraz w sposób realny wpływają na wzrost ruchu turystycznego.

7.3. WNIOSKI

- ! Stosunkowo liczne obiekty sportowo-rekreacyjne (stadion, orlik, place zabaw, otwarte strefy aktywności, park terapeutyczny).
- ! Funkcjonujące na terenie Gminy kluby sportowe.
- ! Brak rozbudowanej oferty turystycznej poza okresem wakacyjnym.
- ! Sprzyjające walory przyrodnicze, wykazujące potencjał do rozwoju funkcji sportowo-turystycznej.
- ! Stosunkowo wysokie walory antropogeniczne, zwłaszcza kulturowe (stosunkowo duża liczba obiektów i obszarów zabytkowych).
- ! Rozbudowa baza noclegowa (ośrodki wypoczynkowe, pensjonat, liczne domki letniskowe, kwatery agroturystyczne).
- ! Zasobność w obiekty bazy turystycznej.

8 PLANOWANIE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE

8.1. PLANOWANIE PRZESTRZENNE W GMINIE

8.1.1. STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Studium stanowi nadrzędny dokument planistyczny na szczeblu gminnym. Zawiera generalne zasady zagospodarowania przestrzennego oraz wytyczne, którymi należy kierować się w kreowaniu polityki przestrzennej. Studium nie jest aktem prawa miejscowego, stanowi natomiast wiążącą wytyczną (podstawę) do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Obowiązujące aktualnie Studium przyjęto Uchwałą Nr XXIX/247/21 Rady Gminy Dźwierzuty z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty. Studium definiuje kierunki polityki przestrzennej Gminy w zakresie:

- użytkowania i kierunków zagospodarowania terenów (w tym wskaźników);
- terenów wyłączonych spod zabudowy oraz z ograniczeniem zabudowy;
- obszarów oraz zasad ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk;
- obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;
- uwarunkowań społecznych oraz z uwarunkowań gospodarczych;
- rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej (komunikacji, zaopatrzenia w wodę, odprowadzania ścieków, gazownictwa, energetyki, telekomunikacji, ciepłownictwa, gospodarki odpadami);
- obszarów, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym;
- obszarów, na których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego;
- obszarów, na których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszarów wymagających zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne;
- zasad kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej (obszarów ochrony gruntów rolnych i leśnych);
- obszarów szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszarów osuwania się mas ziemnych;
- obiektów lub obszarów, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny;
- obszarów pomników zakłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujących dla nich ograniczeń prowadzenia działalności gospodarczej;
- obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji;
- granic terenów zamkniętych i ich stref ochronnych.

Celem dokumentu jest określenie polityki przestrzennej na obszarze gminy Dźwierzuty, w nawiązaniu do celów i kierunków polityki przestrzennej regionu, uwzględniając jednocześnie uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska i dotychczasowego zagospodarowania terenów.

8.1.2. MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Głównym narzędziem w kształtowaniu ładu przestrzennego są miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Uregulowane zasady zagospodarowania przestrzennego posiadają niektóre fragmenty miejscowości, które obejmują obszar 482 ha, co stanowi 1,8% całkowitej powierzchni Gminy⁵⁴.

Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie Gminy, z uwzględnieniem zakresu ich aktualności uwzględniono w tabeli poniżej:

Tab. 20 Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obowiązujących na terenie gminy Dźwierzuty

LP	PLAN NIEAKTUALNY	PLANY NIESTWARZAJĄCE PROBLEMÓW PODCZAS PROCESU INWESTYCYJNEGO (ODBIEGAJĄCE OD NORM PRAWNYCH)	PLAN AKTUALNY
1	Zmiana miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty, zatwierdzonego Uchwałą Nr XI/71/92 Rady Gminy w Dźwierzutach z dnia 19 marca 1992 r., zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXVII/174/98 z dnia 28 maja 1998 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty, obręb Orżyny, zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XVII/161/01 z dnia 28 lutego 2001 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Dąbrowa, dz. nr 112/4, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XX/156/05 z dnia 28 lutego 2005 r.
2	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołów zabudowy letniskowej w obrębie wsi Linowo gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXVII/175/98 z dnia 28 maja 1998 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkalno – letniskowej w obrębie Jabłonka, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXI/175/01 z dnia 24 października 2001 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Nowe Kiejkuty, dz. nr 53/2, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XX/157/05 z dnia 28 lutego 2005 r.
3	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zespołów zabudowy letniskowej w obrębie wsi Dąbrowa gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr VII/ 53/99 z dnia 29 kwietnia 1999r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy usług turystycznych w miejscowości Budy, część dz. nr 463/1 w obrębie geodezyjnym Dźwierzuty, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXVII/218/02 z dnia 19 lipca 2002 roku.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębach geodezyjnych: Dźwierzuty (cz. dz. nr 441/2 i 419 oraz dz. nr 21 we wsi Małszewko), Rumy (dz. nr 295), Rańsk (dz. nr 82/101, nr 89 we wsi Zalesie oraz nr 128/25 we wsi Grądy), Targowo (cz. dz. nr 7/33 we wsi Grodziska), Popowa Wola (cz. dz. nr 127/35), Olszewka (cz. dz. nr 17/38 we wsi Stankowo), Sąpląty (dz. nr 11, 12 i 13), Linowo (dz. nr 126/5 i 203) i Miętkie (dz. nr 55), zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXVIII/196/05 z dnia 29 grudnia 2005 r.
4	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej w obrębie geodezyjnym Sąpląty gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr VII/54/99 z dnia 29 kwietnia 1999r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołów zabudowy letniskowej w obrębie wsi linowo, gmina Dźwierzuty, zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXXIII/219/06 z dnia 28 września 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Miętkie, dz. nr 52/2, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXVIII/199/05 z dnia 29 grudnia 2005 r.

⁵⁴ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

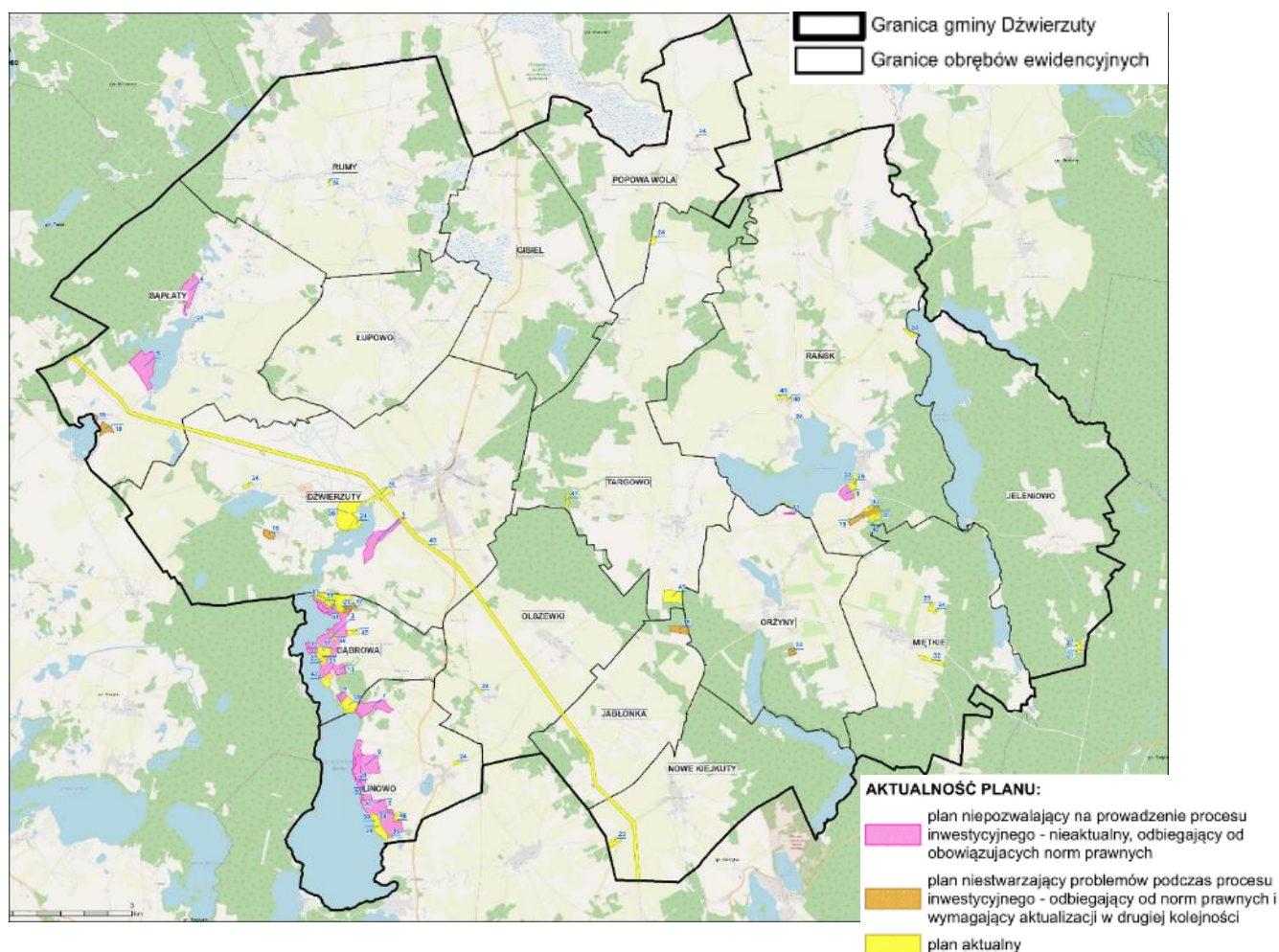
5	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej w obrębie geodezyjnym Sąpłaty gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XIV/124/2000 z dnia 7 lipca 2000 roku;	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy usług turystycznych w miejscowości Rusek Mały, dz. nr 128/9, 128/27, 173/3 obręb geodezyjny Sąpłaty, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr V/35/03 z dnia 27 marca 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Rańsk, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXXII/212/06 z dnia 18 lipca 2006 r.
6	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu usług turystycznych w obrębie geodezyjnym Dąbrowa gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XIV/125/2000 z dnia 7 lipca 2000 roku.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej i mieszkaniowej dz. Nr 241 i 257 obręb geodezyjny Rańsk, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr V/36/03 z dnia 27 marca 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Jeleniowo, we wsi Zimna Woda), zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXXII/213/06 z dnia 18 lipca 2006 r.
7	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej i mieszkaniowej, dz. nr 291/3 w obrębie geodezyjnym Linowo gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XIV/126/2000 z dnia 7 lipca 2000 roku.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołów zabudowy letniskowej w obrębie geodezyjnym wsi Linowo gmina Dźwierzuty, zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr X/81/03 z dnia 30 października 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej, dz. nr 16 w obrębie geodezyjnym Dąbrowa gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXVII/219/02 z dnia 19 lipca 2002 roku.
8	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej, dz. nr 228 w obrębie geodezyjnym Rańsk gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XVII/160/01 z dnia 28 lutego 2001 roku.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej w obrębie geodezyjnym Dąbrowa (dz. 17/....), gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XI/102/03 z dnia 16 grudnia 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Dąbrowa, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr III/17/06 z dnia 28 grudnia 2006 r.
9	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej w obrębie geodezyjnym Linowo gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXIV/199/02 z dnia 14.03.2002 r.	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego we wsi Linowo w obrębie ewidencyjnym Linowo, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XIV/112/08 z dnia 26 czerwca 2008 roku.
10	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej w obrębie geodezyjnym Dąbrowa gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXIV/200/02 z dnia 14.03.2002 r.	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Dąbrowa, działka nr 112/22, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XIV/113/08 z dnia 26 czerwca 2008 r.
11	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej w obrębie geodezyjnym Dąbrowa (dz. 2/...) gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr X/78/03 z dnia 30 października 2003 r.	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Miętkie, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XVI/133/08 z dnia 15 października 2008 r.
12	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu letniskowej w obrębie geodezyjnym Dąbrowa (dz. 107/....), gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy	--	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Rańsk, gmina Dźwierzuty, zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy

	w Dźwierzutach Nr X/79/03 z dnia 30 października 2003 r.		Dźwierzuty Nr XVI/139/08 z dnia 15 października 2008 r.
13	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy letniskowej w obrębie geodezyjnym Orżyny gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr X/80/03 z dnia 30 października 2003 r.	--	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Linowo, gmina Dźwierzuty, zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXI/191/09 z dnia 17 czerwca 2009 r.
14	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie ewidencyjnym Rańsk, działka nr 268, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXII/197/09 z dnia 11 września 2009 r.
15	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Dźwierzuty, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXII/198/09 z dnia 11 września 2009 r.
16	--	--	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obrębie wsi Dąbrowa, działka nr 109/7 i 109/9, gmina Dźwierzuty, zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XXII/199/09 z dnia 11 września 2009 r.
17	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie ewidencyjnym Dąbrowa, dz. nr 3/20, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXVIII/243/10 z dnia 31 maja 2010 r.
18	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie ewidencyjnym Dźwierzuty, działka nr 415/6, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXVIII/245/10 z dnia 31 maja 2010 r.
19	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego we wsi Kałęczyn w obrębie ewidencyjnym Rańsk, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXIX/248/10 z dnia 14 września 2010 r.
20	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie ewidencyjnym Targowo, działka nr 237/1, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXIX/249/10 z dnia 14 września 2010 r.

21	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Dąbrowa, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr IV/17/11 z dnia 25 lutego 2011 r.
22	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Rańsk dla działki nr 242/2, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr V/40/11 z dnia 28 marca 2011 r.
23	--	--	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego zespołów zabudowy letniskowej w obrębie wsi Dąbrowa, gmina Dźwierzuty, zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr VII/64/11 z dnia 14 czerwca 2011 r.
24	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie wsi Dąbrowa, działka nr 93/3, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy w Dźwierzutach Nr XI/93/11 z dnia 21 listopada 2011 r.
25	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Rańsk dla działki nr 269, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XI/94/11 z dnia 21 listopada 2011 r.
26	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębie geodezyjnym Targowo dla działki 426/3, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XIII/111/12 z dnia 17 lutego 2012 r.
27	--	--	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w obrębie wsi Linowo, gmina Dźwierzuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XV/130/12 z dnia 11 maja 2012 r.
28	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty w obrębach geodezyjnych Sąpląty, Dźwierzuty, Olszewki, Jabłonka i Nowe Kiejkuty, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XXXVIII/337/14 z dnia 6 listopada 2014 r.

29	--	--	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego w obrębie geodezyjnym Dąbrowa, zatwierdzony Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XV/128/16 z dnia 18 marca 2016 r.
30	--	--	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki 179/54 w obrębie geodezyjnym Linowo, gmina Dźwierzuty, zatwierdzona Uchwałą Rady Gminy Dźwierzuty Nr XIV/118/16 z dnia 29 lutego 2016 r.

Materiał źródłowy: Ocena aktualności Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, 2021.

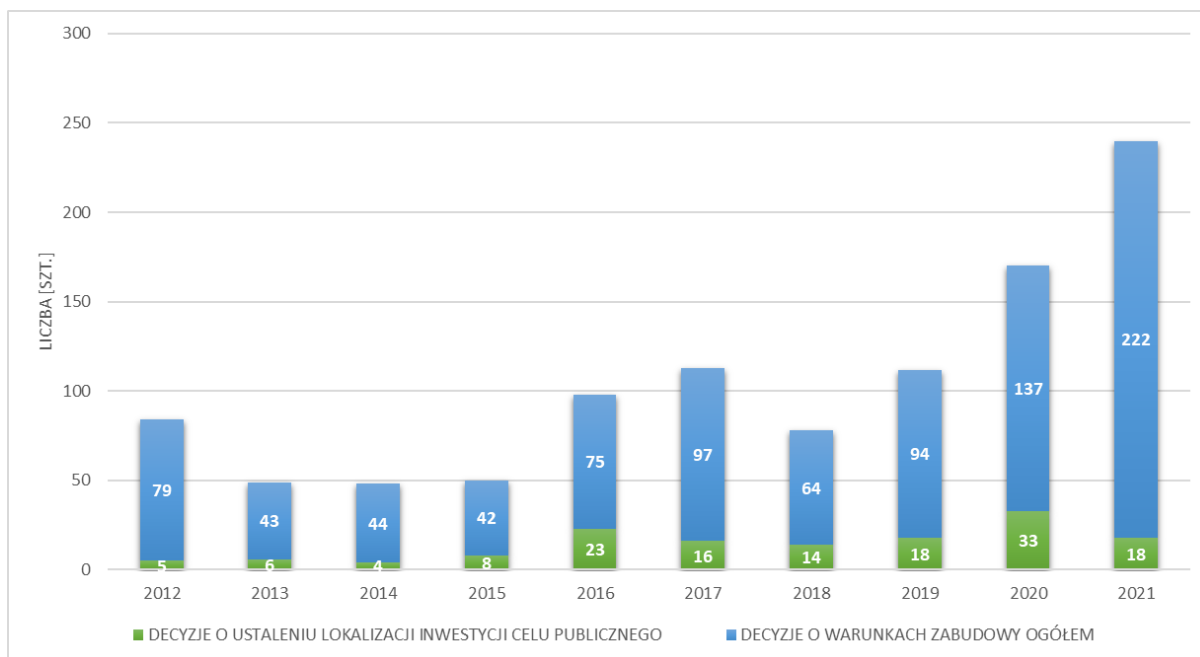

Ryc. 35 Obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego ze wskazaniem aktualności na terenie Gminy

Materiał źródłowy: Analiza zmian zagospodarowaniu przestrzennym gminy Dźwierzuty, 2021.

8.1.3. DECYZJE O WARUNKACH ZABUDOWY I DECYZJE O LOKALIZACJI INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO

W obszarach nieobjętych ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego realizacja inwestycji możliwa jest po uzyskaniu decyzji o warunkach zabudowy lub decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Dynamika liczby wydawanych decyzji na przestrzeni lat przedstawia się następująco:

Ryc. 36 Wydane w Gminie decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Średnio w analizowanych latach wydawanych było ok. 104 decyzji/rok, z czego ok. 90 decyzji wz/rok i 14 decyzji icp/rok. W odniesieniu do decyzji ustalenia warunków zabudowy na przestrzeni omawianego okresu, średnio 53 decyzje/rok dotyczyły zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, 1 decyzja rocznie zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, dla inwestycji usługowych były to średnio 4 decyzje rocznie, zaś dla innej zabudowy średnio ok. 32 decyzje/rok.

8.2. STRUKTURA OSADNICZA

Najistotniejszym i najbardziej zaludnioną miejscowością są Dźwierzuty, które są jednocześnie siedzibą Gminy. W obrębie Dźwierzut skupiają się funkcje administracyjne, edukacyjne, kulturowe, handlowo-gospodarcze oraz mieszkaniowe i rolnicze. Ponadto, świadczone są usługi medyczne i ochrony zdrowia, a także znajdują się obiekty o charakterze sportowo-rekreacyjnym. Miejscowość ta odznacza się zwartym charakterem istniejącej zabudowy.

Ponadto do najważniejszych miejscowości zalicza się ośrodki odznaczające się najwyższym zaludnieniem (zaraz po Dźwierzutach), miejscowości zlokalizowane wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych (drogi krajowej nr 57 i drogi wojewódzkiej nr 600) oraz miejscowości turystyczno-wypoczynkowym, kulturowym, czy handlowo-gospodarczym, tj.: . Rańsk, Targowo, Linowo, Miętkie i Nowe Kiejkuty.

Pozostałe miejscowości pełnią głównie funkcje rolnicze i mieszkalne oraz odznaczają się niskim lub bardzo niskim stopniem zaludnienia i przeważnie rozproszoną zabudową.

8.3. REWITALIZACJA

Według ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. Rada Gminy wyznacza, w drodze uchwały, z własnej inicjatywy albo na wniosek wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji. Wniosek o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zawiera wskazanie granic tych obszarów wykonane na mapie w skali co najmniej 1:5000, sporządzonej z wykorzystaniem treści mapy zasadniczej, a w przypadku jej braku – z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Ponadto, w drodze uchwały Gminy sporządzany jest Gminny Program Rewitalizacji dla obszaru rewitalizacji. Na podstawie art. 15.1. pkt. 2 w/w Ustawy, Gminny program rewitalizacji powinien zawierać opis powiązań z dokumentami strategicznymi gminy, w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz strategią rozwiązywania problemów społecznych.

Gmina Dźwierzuty aktualnie nie posiada Gminnego Programu Rewitalizacji, jednakże sugerowane jest podjęcie działań mających na celu wyznaczenia obszaru rewitalizacji i obszaru zdegradowanego.

8.4. OBSZARY ZINTEGROWANEGO INWESTOWANIA I WYKLUCZENIA Z INWESTOWANIA

Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) stanowią formę współpracy, w ramach której partnerstwa miast i otaczających je gmin oraz władze województw będą wspólnie przeprowadzać projekty finansowane z Funduszy Europejskich. Ponadto celem wdrażania instrumentu ZIT jest również budowanie partnerstwa i współpracy w ramach obszaru funkcjonalnego oraz wspieranie współpracy i wymiany doświadczeń pomiędzy Związkami ZIT zarówno w poszczególnych województwach, jak i na szczeblu krajowym i międzynarodowym. Istotne jest także wspieranie rozwoju kompetencji samorządu terytorialnego niezbędnych do przygotowania i wdrażania strategii, w tym strategii ZIT lub strategii rozwoju ponadlokalnego.

W ramach ZIT możliwe są następujące formy partnerstwa⁵⁵:

- stowarzyszenie jednostek samorządu terytorialnego;
- porozumienie międzygminne;
- związek międzygminny, powiatowy lub powiatowo-gminny;
- związek metropolitalny województwa.

Regionalne Inwestycje Terytorialne (RIT) stanowią element wdrażania funduszy europejskich, dzięki którym część środków pozostawiona jest w zarządzaniu związków lokalnych samorządów.

Obszar gminy Dźwierzuty położony jest poza obszarem Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych (ZIT) i Regionalnych Inwestycji Terytorialnych (RIT).

⁵⁵ Materiał źródłowy: Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym;

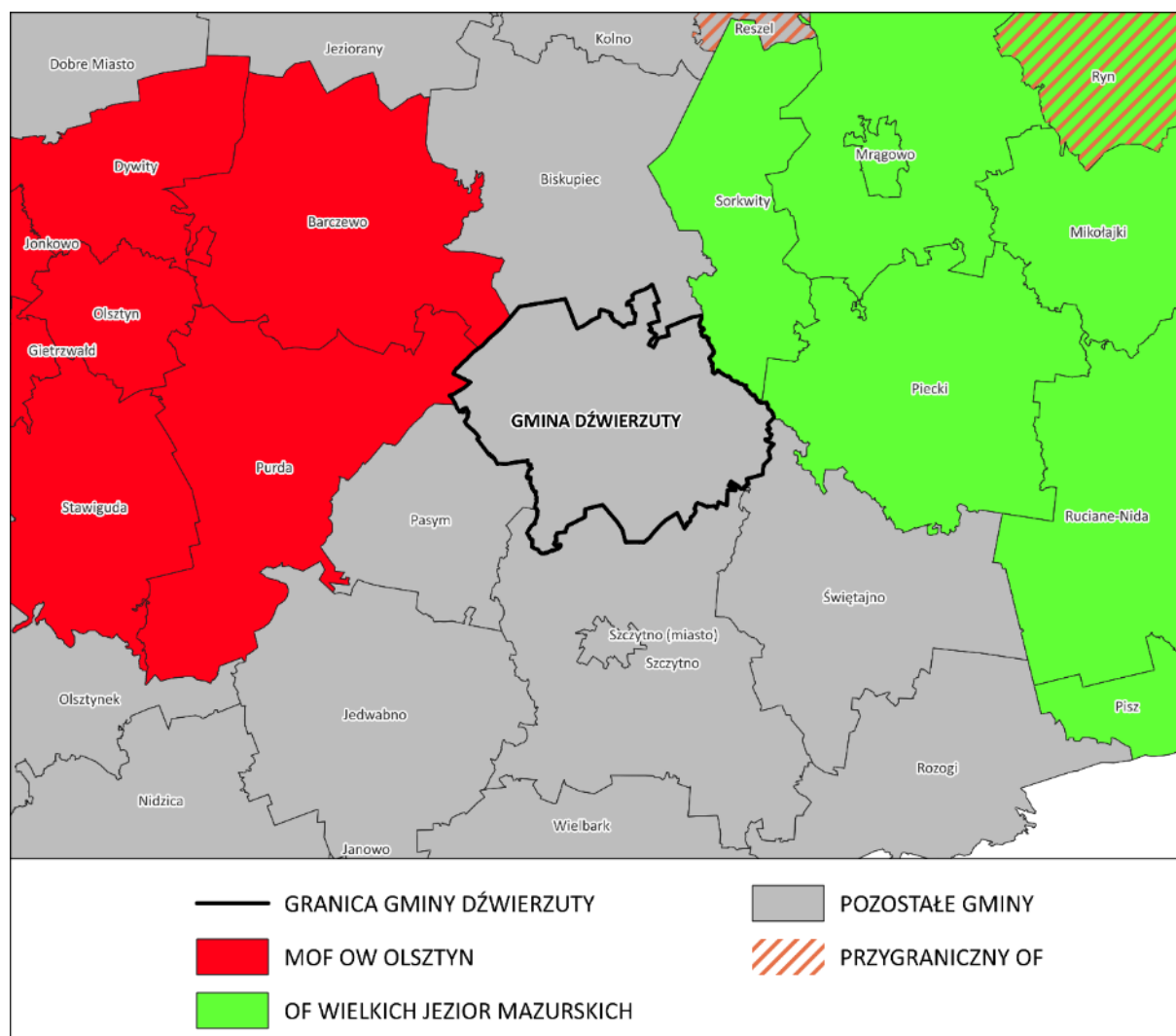
8.5. OBSZARY FUNKCJONALNE O ZNACZENIU PONAREGIONALNYM

W obowiązującym Planie zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego (2018 r.) zostały określone obszary funkcjonalne województwa, które stanowią narzędzie wspomagające do sformułowania polityki przestrzennej województwa. W Planie określono osiem obszarów funkcjonalnych, w tym cztery o znaczeniu ponadregionalnym oraz cztery o znaczeniu regionalnym. Obszar gminy Dźwierzuty nie został wyznaczony do poziomu obszarów funkcjonalnych w województwie.

Do obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnym należą zatem:

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna;
- Obszar Funkcjonalny Żuławy;
- Przygraniczny Obszar Funkcjonalny;
- Obszar Funkcjonalny Wielkich Jezior Mazurskich.

Obszar gminy Dźwierzuty graniczy od strony zachodniej z Obszarem Funkcjonalnym Ośrodka Wojewódzkiego Olsztyna, natomiast od strony wschodniej z Obszarem Funkcjonalnym Wielkich Jezior Mazurskich.

Ryc. 37 Położenie gminy Dźwierzuty na tle obszarów funkcjonalnych o znaczeniu ponadregionalnych

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa warmińsko-mazurskiego, 2018 r.

W znaczeniu regionalnym określono:

- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Regionalnego Elbląga;
- Miejski Obszar Funkcjonalny Ośrodka Subregionalnego Ełku;
- Przybrzeżny Obszar Funkcjonalny;
- Obszar Funkcjonalny Ostródzko-Iławski.

8.6. OBSZARY ROZMIESZCZENIA INWESTYCJI CELU PUBLICZNEGO O ZNACZENIU PONADLOKALNYM

Zgodnie z ustaleniami obowiązującego Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego na terenie gminy Dźwierzuty planuje się realizację inwestycji celu publicznego w zakresie:

- Infrastruktury drogowej i technicznej:
 - podniesienie rangi drogi krajowej nr 57 (z poziomu klasy G na klasę GP),
 - budowa linii 110 kV Dźwierzuty – Biskupiec,
 - budowa GPZ Dźwierzuty wraz z zasilającymi liniami 110 kV,
 - modernizacja linii 110 kV Olsztyn1 – Korpele,
 - budowa sieci kanalizacji sanitarnej.
- ochrony środowiska;
 - budowa i rozbudowa Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK).

Ponadto, zgodnie z wytycznymi Generalnej Dyrekcji Dróg Krajowych i Autostrad z 2012 r. w ciągu drogi krajowej nr 57 należy zapewnić rezerwę terenu na potrzebę budowy obwodnic Dźwierzut i Linowa. Zadanie uwzględnione zostało w obowiązującym Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty (2021).

Powiat szczycieński nie posiada obowiązującego dokumentu programowo-strategicznego, w którym wyznacza się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, a zatem nie zostały one wskazane dla terenu gminy Dźwierzuty.

8.7. WNIOSKI

- !** Obecność obiektów i obszarów wymagających poprawy estetyki zainwestowania.
- !** Niski stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (ok. 1,8%) – oparcie większości inwestycji budowlanych, publicznych i prywatnych, na doraźnych decyzjach administracyjnych wz/icp.
- !** Stosunkowo zwarta struktura przestrzenna zabudowy znacznej części miejscowości, w tym miejscowości gminnej Dźwierzuty.

9 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

9.1. PODMIOTY I INSTYTUCJE REALIZUJĄCE ZADANIA Z ZAKRESU BEZPIECZEŃSTWA

Zadania własne Gminy w zakresie zaspokajania potrzeb zbiorowych wspólnoty w ramach porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, a także ochrony przeciwpożarowej wskazane są w Ustawie z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym. Na bezpieczeństwo publiczne wpływa ogół warunków i instytucji chroniących życie, zdrowie, mienie obywateli oraz majątek ogólnonarodowy, ustrój i suwerenność państwa przed zjawiskami groźnymi dla ładu prawnego, głównie w stanach nadzwyczajnych.

Podmioty które są odpowiedzialne za kwestie bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Dźwierzuty to Wójt Gminy, Policja, Ochotnicza Straż Pożarna i Straż Leśna.

Zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego, porządku i opieki nad bezpieczeństwem ludzi i ich mienia sprawuje Dzielnicy Gminy Dźwierzuty⁵⁶. Na terenie Gminy nie został zlokalizowany żaden posterunek policji, natomiast najbliższa Komenda Powiatowa Policji ma swoją siedzibę w Szczytnie.

Na terenie gminy Dźwierzuty, zadania w zakresie bezpieczeństwa przeciwpożarowego, realizują jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej, wyposażone są w podstawowy sprzęt ratownictwa przeciwpożarowego, w tym⁵⁷:

- OSP w Dźwierzutach;
- OSP w Rumach;
- OSP w Nowych Kiejkutach;
- OSP w Targowie;
- OSP w Rańsku;
- OSP w Linowie;
- OSP w Miętkich.

9.2. PRZESTĘPCZOŚĆ

Na terenie gminy Dźwierzuty obserwuje się spadek przestępczości na przestrzeni ostatnich lat (zob. tabela poniżej). Biorąc pod uwagę charakter popełnianych przestępstw wynika, iż przeważają przestępstwa o charakterze kryminalnym oraz przeciwko mieniu.

Tab. 21 Liczba stwierdzonych przestępstw na terenie gminy Dźwierzuty w latach 2012-2021

ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
LICZBA PRZESTĘPSTW	188	159	138	120	124	113	113	131	139	121

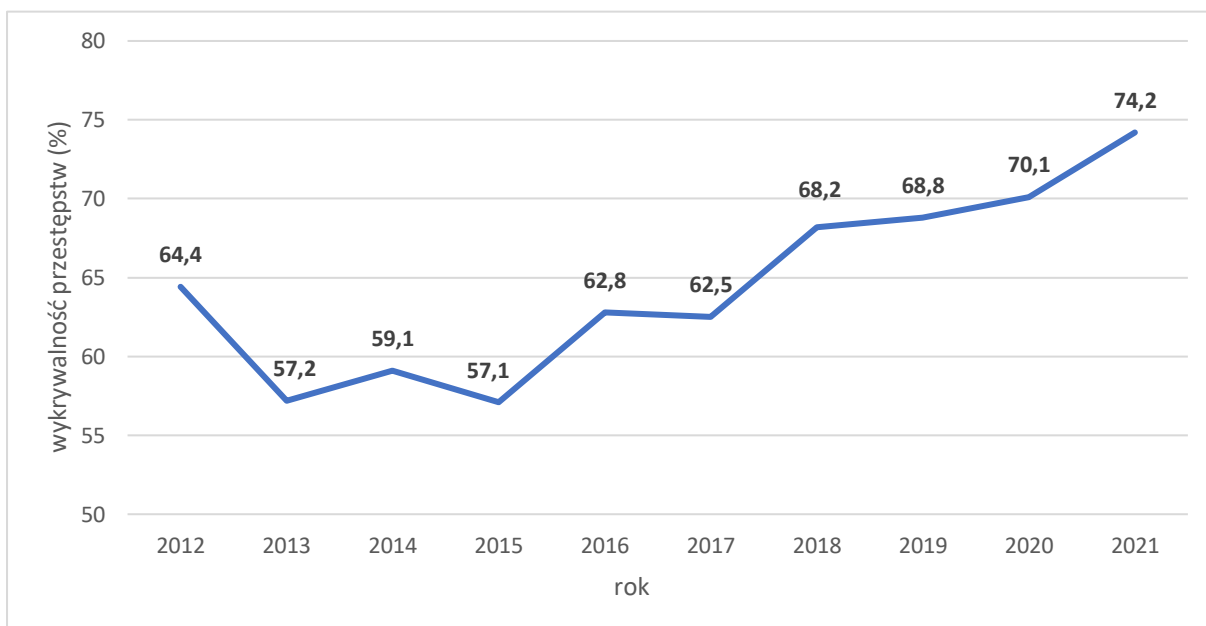
Materiał źródłowy: www.polskawliczbach.pl/

W roku 2021 r. stwierdzono 121 przestępstw, co oznacza, że w przeliczeniu na 1000 mieszkańców odnotowano średnio 19,15 przestępstw. Jednocześnie wskaźnik ten jest zbliżony w stosunku do średniej dla województwa warmińsko-mazurskiego (18,01) i kraju (21,51).

⁵⁶ Materiał źródłowy: <https://szczytno.policja.gov.pl/>

⁵⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy w Dźwierzutach.

Wskaźnik wykrywalności sprawców przestępstw w Gminie wynosi ok. 74%, co jest wartością porównywalną w stosunku do średniej dla kraju (ok. 71%) i województwa warmińsko-mazurskiego (73%)⁵⁸. Jednocześnie na przestrzeni ostatnich lat obserwowana jest tendencja wzrostowa w/w wskaźnika:

Ryc. 38 Wykrywalność sprawców popełnionych przestępstw w gminie w Dźwierzuty w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl/>

Powyższe dane świadczą o stosunkowo wysokim poziomie bezpieczeństwa na terenie Gminy.

9.3. ZAGROŻENIA WYNIKAJĄCE Z POŁOŻENIA GEOGRAFICZNEGO

Potencjalne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia, wynikające z położenia geograficznego, dotyczyć mogą przede wszystkim środowiska naturalnego, działalności człowieka, a także zdarzeń spowodowanych działaniem sił przyrody.

9.3.1. ZAGROŻENIE ZANIECZYSZCZENIEM POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

Główną przyczyną zanieczyszczenia powietrza w gminie Dźwierzuty jest tzw. emisja powierzchniowa związana z indywidualnym ogrzewaniem budynków. WzmóŜona emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunalnych spowodowana jest spalaniem słabej jakości materiału grzewczego w mało wydajnych kotłach oraz nierzadko, spalaniem odpadów. Zagrożenie dodatkowo potęgują okresy niekorzystnych warunków klimatycznych w okresie zimowym (długotrwałe okresy chłodu lub ekstremalnie niskie temperatury).

Zagrożeniem dla powietrza atmosferycznego jest także tzw. emisja liniowa, związana z transportem samochodowym i emisją spalin. Zagrożenie to uzależnione jest od charakterystyki ruchu, rodzaju pojazdów i stosowanego w nich paliwa oraz rodzaju i jakości nawierzchni tras. Na terenie gminy Dźwierzuty najbardziej zagrożone emisją liniową są tereny mieszkaniowe, przez które przebiegają drogi o relatywnie największym nasileniu ruchu pojazdów silnikowych, tzn. droga krajowa nr 57 oraz droga wojewódzka nr 600. Zagrożenie w wyraźnie mniejszym stopniu dotyczy dróg powiatowych i gminnych.

⁵⁸ Materiał źródłowy: <https://www.polskawliczbach.pl/>

Stosunkowo niewielkie jest zagrożenie tzw. emisją punktową. Ten rodzaj emisji związany jest z energetycznym spalaniem paliw i procesami technologicznymi (odprowadzającymi substancje do powietrza za pośrednictwem emitatorów w sposób zorganizowany), a na terenie gminy Dźwierzuty nie występują zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska.

Ponadto jako potencjalne zagrożenie dla jakości powietrza można wskazać zagrożenia naturalne, związane z procesami i zagrożeniami przyrodniczymi takimi jak np. pożary lasów, erozja gleb, pylenie z terenów zielonych.

9.3.2. ZAGROŻENIE ZMIANAMI KLIMATU

Problematyka zmian klimatu stanowi jeden z kluczowych aspektów politycznych, społecznych i gospodarczych. Klimat na Ziemi zmieniał się wielokrotnie, przechodząc długie okresy zlodowacenia i wyższych temperatur. Od początku XX wieku temperatura na Ziemi zaczęła stopniowo wzrastać, a trend ten utrzymuje się do dzisiaj. Prognozuje się dalszy wzrost średniej temperatury, który z największą intensywnością wystąpi na półkuli północnej, zwłaszcza na obszarach polarnych.

Globalne zmiany klimatyczne zauważalne są także w gminie Dźwierzuty. Analizując wybrane lata (2014 r., 2017 r., 2019 r.) można zauważyć, że w porównaniu do okresu wielolecia 1971-2000, w rejonie Gminy wystąpiło:

- ocieplenie (wzrostem średniej rocznej temperatury powietrza),
- okresowe zmniejszenie ilości opadów, w tym wydłużenie okresów suchych,
- zwiększenie średniego, rocznego usłonecznienia,
- coraz częstsze występowaniem ekstremalnych zjawisk pogodowych w postaci:
 - intensywnych burz i nawałnic,
 - gradobii,
 - huraganowych wiatrów i trąb powietrznych.

Prognozuje się, że postępujące zmiany klimatu będą miały zarówno pozytywne, jak i negatywne skutki, przy czym dominować będą konsekwencje negatywne⁵⁹:

- do najważniejszych skutków pozytywnych należeć będą m.in.:
 - wydłużenie okresu wegetacyjnego,
 - skrócenie okresu grzewczego,
 - wydłużenie sezonu turystycznego,
- do najważniejszych skutków negatywnych należeć będą m.in.:
 - niekorzystne zmiany hydrologiczne (a co za tym idzie niekorzystny wpływ na różnorodność biologiczną i siedliska przyrodnicze),
 - zwiększenie częstotliwości występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i katastrof;
 - nasilenie się zjawiska eutrofizacji wód,
 - zwiększenie zagrożenia dla życia i zdrowia w wyniku stresu termicznego i wzrostu zanieczyszczeń powietrza,
 - większe zapotrzebowanie na energię elektryczną w porze letniej, czy też zmniejszenie potencjału chłodniczego elektrowni czego skutkiem będzie spadek mocy produkcyjnej.

⁵⁹ Materiał źródłowy: Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.

9.3.3. ZAGROŻENIE ZALEWOWE

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM POWODZI

- Zgodnie z ustawą Prawo wodne przez obszary szczególnego zagrożenia powodzią rozumie się:
- *obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat,*
 - *obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat,*
 - *obszary, między linią brzegu a wałem przeciwpowodziowym lub naturalnym wysokim brzegiem, w który wbudowano trasę wału przeciwpowodziowego, a także wyspy i przymuliska, o których mowa w art. 18, stanowiące działki ewidencyjne,*
 - *pas techniczny w rozumieniu art. 36 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.*

Na obszarze gminy Dźwierzuty nie występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią.

ZAGROŻENIE ZJAWISKIEM PODTAPIANIA

W granicach gminy Dźwierzuty dochodzić może do zjawiska podtapiania terenu, na które potencjalnie narażone są tereny z płytko zalegającą wodą gruntową, zagłębienia terenu oraz obszary położone w dnach dolin rzecznych. Zjawisko to może być spowodowane przede wszystkim przez opady atmosferyczne lub gwałtowne topnienie dużej ilości pokrywy śnieżnej. Podtopienia mogą również wystąpić na skutek wahań poziomu wody gruntowej. W większości przypadków cykliczne, najczęściej wiosenne, podwyższone stany wód nie powodują strat gospodarczych z uwagi na fakt, że są to tereny wykorzystywane jako ekstensywne użytki zielone. Relatywnie najbardziej narażone na zjawisko podtopień (od wód gruntowych) są obszary zlokalizowane w pobliżu przebiegającej sieci rzecznej, co uwarunkowane jest ukształtowaniem terenu, warunkami podłoża i płytkim zaleganiem zwierciadła wody podziemnej.

9.3.4. ZAGROŻENIA RUCHAMI MASOWYMI

Zjawisko ruchów masowych związane jest przede wszystkim z budową geologiczną, warunkami geomorfologicznymi oraz czynnikami inicjującymi. Na ich rozwój wpływ mają intensywne opady atmosferyczne, infiltracja wód opadowych i roztopowych, erozja zboczy dolin i wąwozów, a także działalność antropogeniczna. Obszarem predysponowanym do występowania ruchów masowych jest zazwyczaj obszar, w którym uwarunkowania geologiczno-geomorfologiczne nie wykluczają rozwoju takich procesów w przyszłości⁶⁰.

Z uwagi na charakter rzeźby terenu, w tym stosunkowo duże zróżnicowanie form geomorfologicznych w granicach gminy Dźwierzuty występują różne klasy spadków terenowych. Występują zarówno powierzchnie płaskie lub lekko faliste (wierzchowiny wysoczyzn morenowych oraz równiny sandrowe), jak i powierzchnie urozmaicone, o spadkach przekraczających 15° (strome brzegi niektórych jezior rynnowych). Nie mniej należy zaznaczyć, iż w ujęciu generalnym na terenie Gminy dominują obszary, na których nachylenie stoków nie przekracza 5-10°.

Jednocześnie, na obszarze gminy Dźwierzuty znajdują się rejony predysponowane do występowania ruchów masowych. Obejmują one najbardziej strome brzegi niektórych jezior polodowcowych, głównie rynnowych (jez. Babięty Wielkie, Sasek Wielki, Sąpłaty, Rańskie, Łęsk).

⁶⁰ Za publikacjami Państwowego Instytutu Geologicznego.

Ryzyko wystąpienia ruchów grawitacyjnych może wzrosnąć, gdy stoki te nie będą porośnięte roślinnością w wystarczającym stopniu. Korzenie drzew przytrzymują bowiem zwietrzeliny skalne, uniemożliwiając tym samym ich zsunięcie ze skarp. Istotny wpływ na ryzyko wystąpienia ruchów grawitacyjnych posiada również budowa geologiczna stoków.

Nie mniej należy podkreślić, iż tereny o wyższych nachyleniach obejmują relatywnie niewielkie obszary, w związku z powyższym uwarunkowanie to nie będzie w sposób szczególnie znaczący oddziaływać na rozwój zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty.

9.3.5. ZAGROŻENIA SUSZĄ I ZAGROŻENIE POŻAROWE

Gmina Dźwierzuty w części obszaru położona jest na terenach „silnie zagrożonych” zjawiskiem suszy. Zagrożenie to występuje głównie na obszarach użytkowanych rolniczo, gdzie użytkowy poziom wód podziemnych znajduje się głęboko. Umiarkowane zagrożenie suszą obejmuje tereny większych kompleksów leśnych oraz obszary położone w bliskim sąsiedztwie jezior polodowcowych i sieci rzecznej, gdzie pierwszy poziom wodonośny znajduje się płytko pod powierzchnią terenu⁶¹.

Z uwagi na wyżej opisane zagrożenie, obowiązują stosowne plany przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych oraz plany przeciwdziałania skutkom suszy w dorzeczach.

Panujące długotrwałe susze przyczynić się mogą do przesuszenia runa leśnego oraz ściółki, czego przejawem może być wystąpienie pożaru. Pożary lasów niosą za sobą szereg negatywnych skutków dla środowiska przyrodniczego oraz człowieka (m.in. zniszczenie szaty roślinnej, w tym utrata siedlisk dla wielu gatunków zwierząt, degradacja naturalnego profilu glebowego, emisja dwutlenku węgla). Najbardziej narażone na ryzyko wystąpienia pożaru są kompleksy leśne zlokalizowane na terenach z głęboko zalegającą warstwą wodonośną.

Obszar gminy Dźwierzuty w ok. 26% pokryty jest gruntami leśnymi. Niebezpieczeństwo wystąpienia pożarów leśnych jest zatem znaczne. Do głównych, potencjalnych przyczyn pożarów należy zaliczyć:

- nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym m.in. papierosy, zapałki;
- nieprawidłowa eksploatacja urządzeń ogrzewczych i instalacji;
- wady środków transportu oraz niezachowanie zasad bezpieczeństwa środków transportu;
- wyładowania atmosferyczne oraz inne ekstremalne zjawiska pogodowe jak huragany i silne wiatry;
- podpalenia;
- wypalanie traw.

Na podstawie danych GUS w 2021 roku na terenie gminy Dźwierzuty odnotowano łącznie 18 pożarów, z czego 17 sklasyfikowanych zostało jako „mały” i 1 jako „średni”. Wśród miejscowych zagrożeń wytypowano łącznie 65 zdarzeń, z czego: 29 dotyczyło silnego wiatru, 11 zdarzeń medycznych, 9 zdarzeń w komunikacji oraz 9 zdarzeń związanych z opadem deszczu lub śniegu.⁶²

⁶¹ Materiał źródłowy: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 15 lipca 2021 r. w sprawie przyjęcia Planu przeciwdziałania skutkom suszy.

⁶² Materiał źródłowy: Dane GUS: Organizacja państwa i wymiar sprawiedliwości: Działalność jednostek ochrony przeciwpożarowej, stan na 31.12.2021 r.

9.3.6. ZAGROŻENIE POWAŻNĄ AWARIĄ

Na terenie gminy Dźwierzuty nie znajdują się zakłady zakwalifikowane jako potencjalni sprawcy poważnych awarii przemysłowych (zakłady o dużym ryzyku ZDR, zakłady o zwiększonym ryzyku ZZR, zakłady pozostałe PSPA)⁶³. Zagrożenie wynikające z wystąpienia poważnej awarii przemysłowej jest stosunkowo niewielkie ze względu na brak dużych zakładów przemysłowych. Funkcjonują tutaj zakłady zajmujące się produkcją mebli i warsztaty remontowo-naprawcze. W przypadku awarii sprzętu lub wystąpienia innych zdarzeń losowych należy przestrzegać obowiązujących przepisów prawa, w tym regulaminów, a także powiadomić odpowiednie służby bezpieczeństwa.

Do ewentualnych zagrożeń zaliczyć można również transport substancji niebezpiecznych w ruchu drogowym (substancje ropopochodne, gazy płynne). Przebieg przez teren Gminy ważnych szlaków komunikacyjnych (droga krajowa nr 57, droga wojewódzka nr 600) stanowi nie tylko potencjał rozwojowy, ale także zwiększają możliwości wystąpienia zagrożeń związanych z transportem substancji niebezpiecznych.

9.4. WNIOSKI

- ! Funkcjonujące na terenie Gminy podmioty i instytucje zaangażowane w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego (zwłaszcza straż pożarna i policja).
- ! Spadający wskaźnik popełnianych przestępstw.
- ! Wzrastająca wykrywalność sprawców przestępstw.
- ! Występujące okresowo zjawisko niskiej emisji w obszarach zwartej zabudowy i związane z tym okresowe pogarszanie stanu sanitarnego powietrza (w sezonie grzewczym).
- ! Relatywnie czyste powietrze w skali roku, w tym brak dużych, punktowych emitorów zanieczyszczeń.
- ! Brak obszarów szczególnego zagrożenia powodzią.
- ! Obecność terenów predysponowanych do wystąpienia ruchów masowych (na niewielkich fragmentach obszaru Gminy).
- ! Znaczne zagrożenie suszą i związane z nią zagrożenia pożarowe.
- ! Niski poziom zagrożenia poważną awarią przemysłową, ze względu na brak dużych zakładów.
- ! Wystąpienie na odcinku drogi krajowej nr 57 oraz drogi wojewódzkiej nr 600 zagrożeń związanych z zwiększonym hałasem, zanieczyszczeniem powietrza oraz możliwością wystąpienia awarii (transport substancji niebezpiecznych).

⁶³ Materiał źródłowy: www.gios.gov.pl/pl/

10 POLITYKA SPOŁECZNA

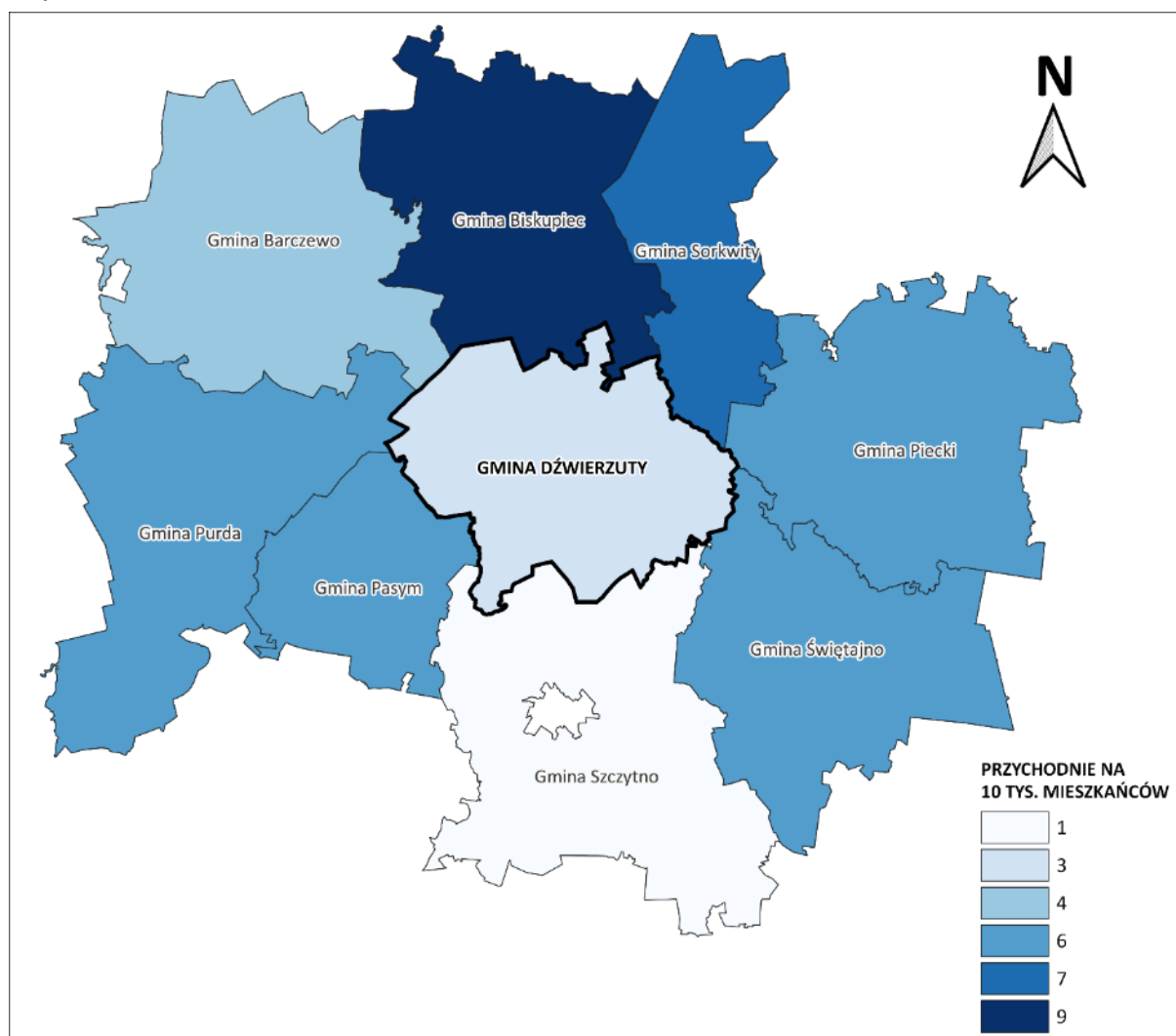
10.1. OCHRONA ZDROWIA

Na terenie Gminy funkcjonują następujące obiekty związane z ochroną zdrowia⁶⁴:

- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Przychodnia Lekarska „Medical”;
- Przychodnia „Elmed Orzyny”;
- DOZ Punkt Apteczny „dbam o zdrowie”.

W/w obiekty położone są w miejscowości Dźwierzuty i Orzyny, natomiast najbliższy szpital oddalony o ok. 8 km od granicy Gminy zlokalizowany jest w Szczytnie.

Wskaźnik zasobności w przychodnie lekarskie wynosi 3 obiekty na 10 tys. osób i jest to drugi najniższy wskaźnik (zaraz po gminie wiejskiej Szczytno) na tle gmin sąsiednich. Jednocześnie dla powiatu szczycieńskiego i województwa warmińsko-mazurskiego wskaźnik ten wynosi 6 obiektów na 10 tys. (stan na 2021 r.), a zatem sytuacja w Gminie jest mniej korzystna, niż w powiecie oraz województwie.

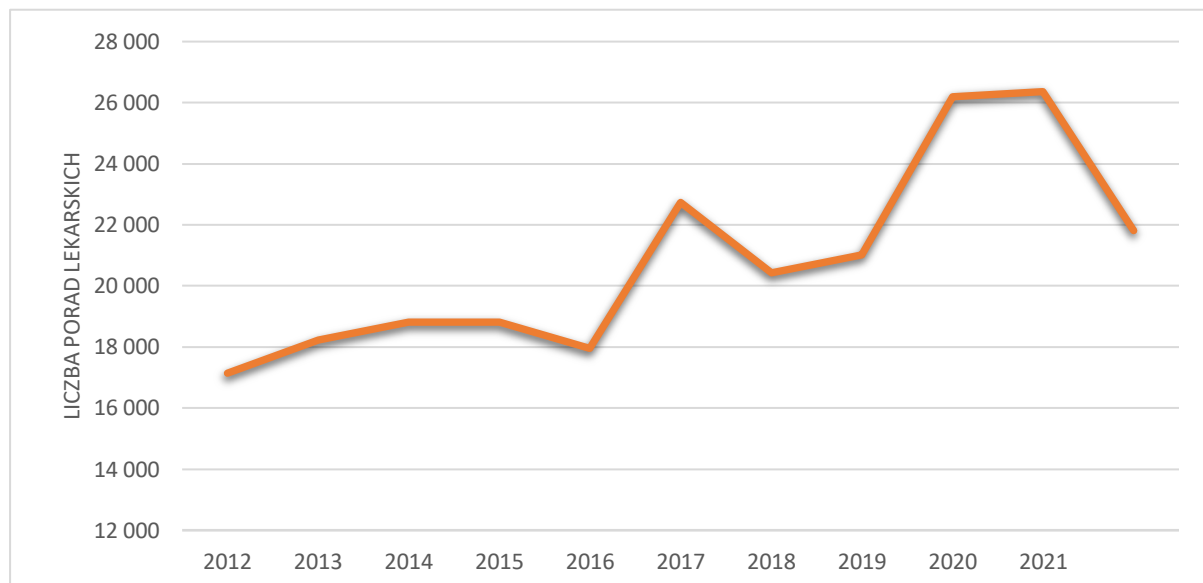
Ryc. 39 Liczba przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2021

⁶⁴ Materiał źródłowy: <https://www.gminadzierzuty.pl/>

W granicach gminy Dźwierzuty nie znajdują się apteki ogólnodostępne, funkcjonuje tutaj natomiast jeden punkt apteczny.⁶⁵ Można zatem uznać, że dostęp do podstawowej opieki zdrowotnej na terenie gminy Dźwierzuty jest dobry. Ograniczona jest natomiast dostępność lekarzy specjalistów i rehabilitacji z refundacją NFZ.

Na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat udzielono rokrocznie od ok. 17,1 tys. do ok. 21,8 tys. porad lekarskich, przy czym ostatni rok 2021 odznaczał się wyraźnym spadkiem udzielanych porad. Mogło to być spowodowane pandemią COVID-19 i mniejszą liczbą zgłoszeń do poradni.

Ryc. 40 Liczba udzielanych porad lekarskich w Gminie w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Opracowanie własne wg danych GUS, stan na 31.12.2021 r.

10.2. POMOC SPOŁECZNA

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywanie problemów społecznych, których wymiar strategiczny znajduje odzwierciedlenie w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Dźwierzuty na lata 2021-2026, a także bieżąco aktualizowanych programach:

- Program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych na terenie gminy Dźwierzuty na 2021 rok;
- Gminny program przeciwdziałania narkomanii na terenie Gminy Dźwierzuty na 2021 rok;
- Gminny Programu Wspierania Rodziny na lata 2021-2023.

Instytucją pomocy społecznej finansowaną z budżetu gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dźwierzutach. Jednym z najważniejszych celów w/w podmiotu jest udzielanie wsparcia osobom i rodzinom, znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, a także aktywne przeciwdziałanie patologii społecznej.

Tab. 22 Korzystający ze środowiskowej pomocy społecznej w Gminie w latach 2018-2021

ROK	2018	2019	2020	2021
LICZBA OSÓB	363	288	248	209
ODSETEK MIESZKAŃCÓW	14,1	11,5	10,9	9,1

Materiał źródłowy: Dane GUS.

⁶⁵ Zgodnie z Ustawą z dnia 6 września 2001 r. Prawo farmaceutyczne:

1. Poza aptekami obrót detaliczny produktami leczniczymi, z uwzględnieniem art. 71 ust. 1 i 3 pkt 2, mogą prowadzić punkty apteczne. (...).

3. Punkty apteczne tworzone po dniu wejścia w życie ustawy mogą być usytuowane jedynie na terenach wiejskich, jeżeli na terenie danej wsi nie jest prowadzona apteka ogólnodostępna.

W Gminie zauważalny jest spadek liczby osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. W 2021 roku z opieki społecznej skorzystało 209 osób, czyli o 154 osoby mniej niż w 2018 roku. Najczęściej występującymi przyczynami trudnej sytuacji życiowej osób i rodzin, a jednocześnie powodami ubiegania się o pomoc społeczną są⁶⁶:

- ubóstwo,
- bezrobocie,
- niepełnosprawność,
- długotrwała lub ciężka choroba,
- potrzeba ochrony macierzyństwa.

W 2021 r. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej zrealizował następujące zadania z zakresu pomocy społecznej, w tym udzielone świadczenia pieniężne:

Tab. 23 Świadczenia realizowane przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dźwierzutach w 2021 r.

LICZBA OSÓB*/RODZIN**/GOSPODARSTW DOMOWYCH*** POBIERAJĄCYCH ŚWIADCZENIE	ŁĄCZNA KWOTA ŚWIADCZEŃ [zł.]
ŚWIADCZENIE WYCHOWAWCZE (500+)	
653**	5 773 196,00
ZASIŁEK RODZINNY	
269**	1 045 001,14
JEDNORAZOWA ZAPOMOGA Z TYTUŁU URODZENIA SIĘ DZIECKA	
40*	40 000,00
ŚWIADCZENIE RODZICIELSKIE	
40*	267 824,50
ZASIŁEK PIELĘGNACYJNY	
172*	429 305,76
ŚWIADCZENIE PIELĘGNACYJNE	
65*	1 320 807,10
SPECJALNY ZASIŁEK OPIEKUŃCZY	
3*	19 220,00
ZASIŁEK DLA OPIEKUNA	
4*	13 288,70
DODATEK MIESZKANIOWY	
15***	25 386,92
DODATEK ENERGETYCZNY	
1***	140,48
ŚWIADCZENIA Z FUNDUSZU ALIMENTACYJNEGO	
26**	156 944,03
WYDAWANIE ZAŚWIADCZEŃ W RAMACH PROGRAMU „CZyste Powietrze”	
29*	-

„-” brak danych.

Materiał źródłowy: Raport o stanie gminy Dźwierzuty 2021.

Ponadto na terenie Gminy od 2018 r. funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy, którego działalność dotyczy wsparcia dziennego pobytu dla osób z zaburzeniami psychicznymi, niepełnosprawnych intelektualnie, a także wykazujących inne przewlekłe zaburzenia psychiczne. Głównym celem placówki jest poprawa jakości ich życia, w tym sprawności psychospołecznej⁶⁷.

⁶⁶ Materiał źródłowy: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dźwierzuty na lata 2021-2026, 2021.

⁶⁷ <https://sdsdzwierzuty.pl/>

Na terenie Gminy działa Zespół Interdyscyplinarny, na który składa się grupa specjalistów z różnych instytucji. Zespół został stworzony by przeciwdziałać zjawisku przemocy. Na przestrzeni lat 2017-2019 r. procedury tzw. Niebieskich Kart wszczynano w kilku lub kilkunastu rodzinach. Ponadto w 2019 r. pomocą grup roboczych objętych zostało 13 osób z 7 rodzin.⁶⁸

Na szczególną uwagę zasługuje fakt, iż Gmina podejmuje szereg działań mających na celu rozwiązywania problemów alkoholowych oraz narkomani. Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych realizuje zadania z zakresu profilaktyki i przeciwdziałaniu uzależnieniom poprzez m.in. przeprowadzanie rozmów motywacyjno-interwencyjnych z osobami uzależnionymi.

10.3. MIESZKALNICTWO

Według danych GUS z 2021 r. wynika, iż w gminie Dźwierzuty znajduje się 1 409 budynków mieszkalnych, zaś sama liczba mieszkań wynosi 2 052. Sumaryczna powierzchnia użytkowa mieszkań w Gminie to ponad 151,2 tys. m², a przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania to ok. 73,7 m², co jest wartością nieco niższą niż średnia dla powiatu szczycieńskiego (ok. 77,6 m²)⁶⁹.

Rozwój budownictwa mieszkaniowego na terenie gminy Dźwierzuty, na tle powiatu szczycieńskiego, w latach 2013-2021, obrazują poniższe dane:

Tab. 24 Gospodarka mieszkaniowa Gminy na tle powiatu szczycieńskiego w latach 2013-2021

JEDNOSTKA TERYTORIALNA	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
liczba budynków mieszkalnych									
gmina Dźwierzuty	1 334	1 346	1 356	1 364	1 372	1 383	1 412	1 391	1 409
powiat szczycieński	12 657	12 822	12 971	13 113	13 269	13 441	13 769	13 548	13 900
liczba mieszkań									
gmina Dźwierzuty	2 025	2 039	2 052	2 060	2 069	2 081	2 088	2 046	2 052
powiat szczycieński	22 098	22 296	22 561	22 740	23 012	23 278	23 600	23 686	23 905
powierzchnia użytkowa mieszkań ogółem w m²									
gmina Dźwierzuty	149 433	151 104	152 470	153 533	154 476	155 797	156 474	150 536	151 261
powiat szczycieński	1 644 847	1 669 229	1 693 818	1 713 685	1 738 862	1 767 403	1 798 030	1 829 180	1 854 211
przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w m² na 1 osobę									
gmina Dźwierzuty	22,0	22,3	22,8	23,1	23,3	23,8	24,1	24,6	25,4
powiat szczycieński	23,2	23,5	24,0	24,3	24,8	25,3	25,9	27,0	27,6
przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m²									

⁶⁸ Materiał źródłowy: Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dźwierzuty na lata 2021-2026, 2021.

⁶⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

gmina Dźwierzuty	73,8	74,1	74,3	74,5	74,7	74,9	74,9	73,6	73,7
powiat szczeciński	74,4	74,9	75,1	75,4	75,6	75,9	76,2	77,2	77,6

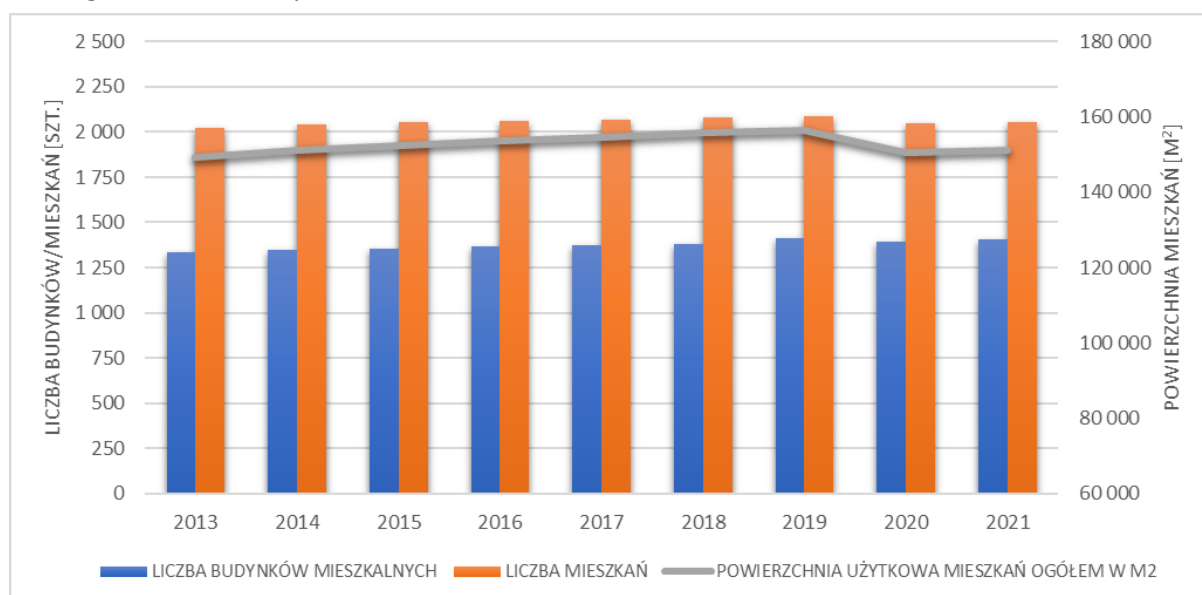
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Jak wynika z powyższej tabeli na terenie gminy Dźwierzuty:

- wzrasta liczba mieszkań oraz liczba budynków mieszkalnych na terenie Gminy;
- wzrasta sumaryczna powierzchnia użytkowa mieszkań w Gminie;
- przeciętne powierzchnie użytkowe mieszkań nie ulegają większym zmianom.

Jednocześnie należy zauważyć, że:

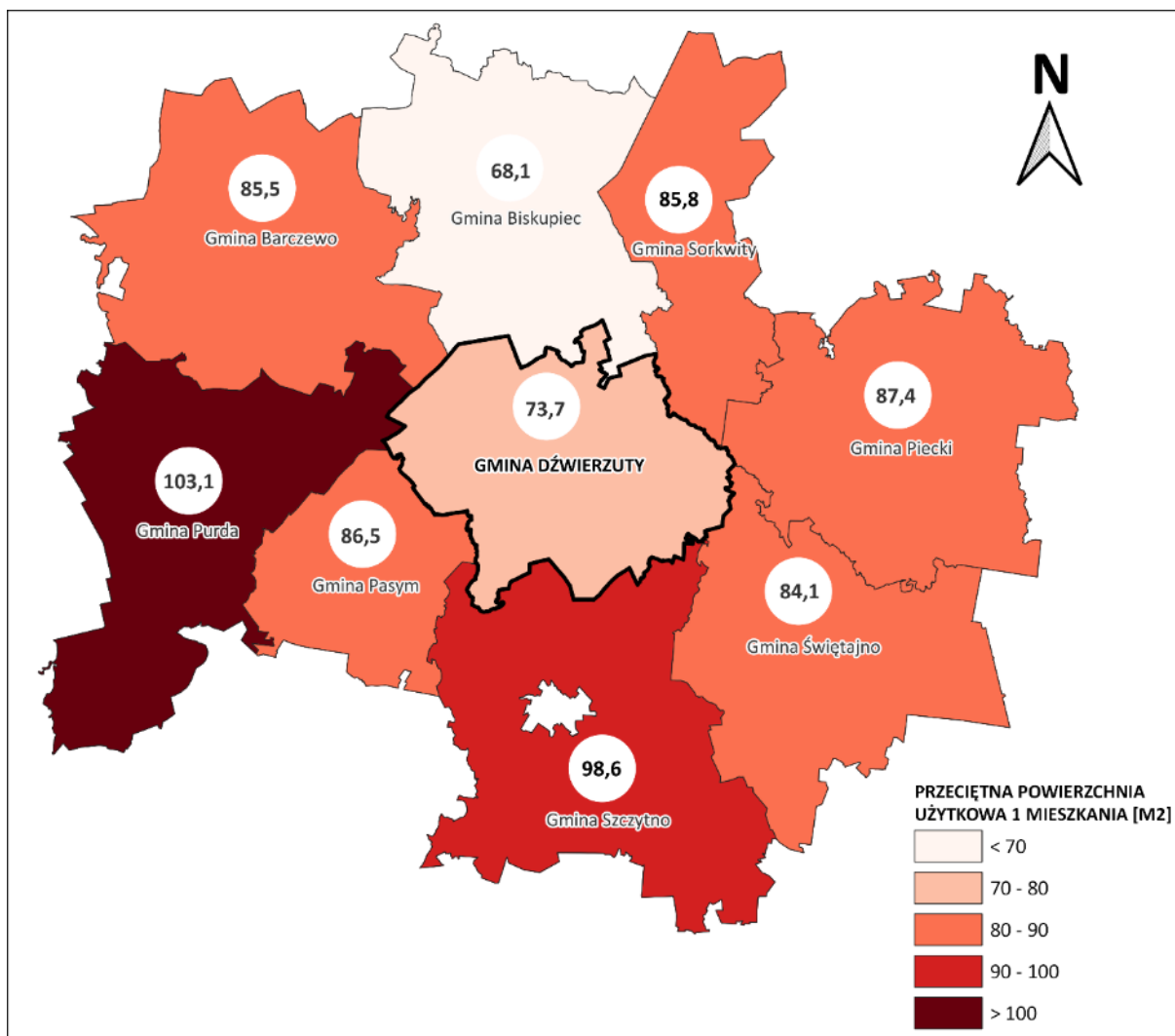
- średnioroczny wzrost liczby budynków mieszkalnych w powiecie szczecińskim wynosi ok. 0,99%/rok i jest wyraźnie wyższy niż wzrost w gminie Dźwierzuty, który wynosi ok. 0,59%/rok;
- mieszkań w powiecie szczecińskim przybywa średnio ok. 0,84%/rok, wielokrotnie więcej jak w gminie Dźwierzuty, gdzie wzrost ten wynosi ok. 0,15%/rok;
- przeciętna powierzchnia mieszkania zwiększyła się w powiecie średnio o ok. 1,25%/rok, natomiast w gminie Dźwierzuty nie odnotowano wzrostu.

Ryc. 41 Struktura zasobów mieszkaniowych na terenie gminy Dźwierzuty w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

W porównaniu do gmin ościennych przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania na terenie gminy Dźwierzuty jest niska. W 2021 roku wartość ta wynosiła 73,7 m², co było drugim najniższym wskaźnikiem, zaraz po gminie Biskupiec (68,1 m²). Zdecydowanie najwyższy wskaźnik notuje gmina Purda (103,1 m²).

Ryc. 42 Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w gminie Dźwierzuty oraz gminach ościennych w 2021 roku

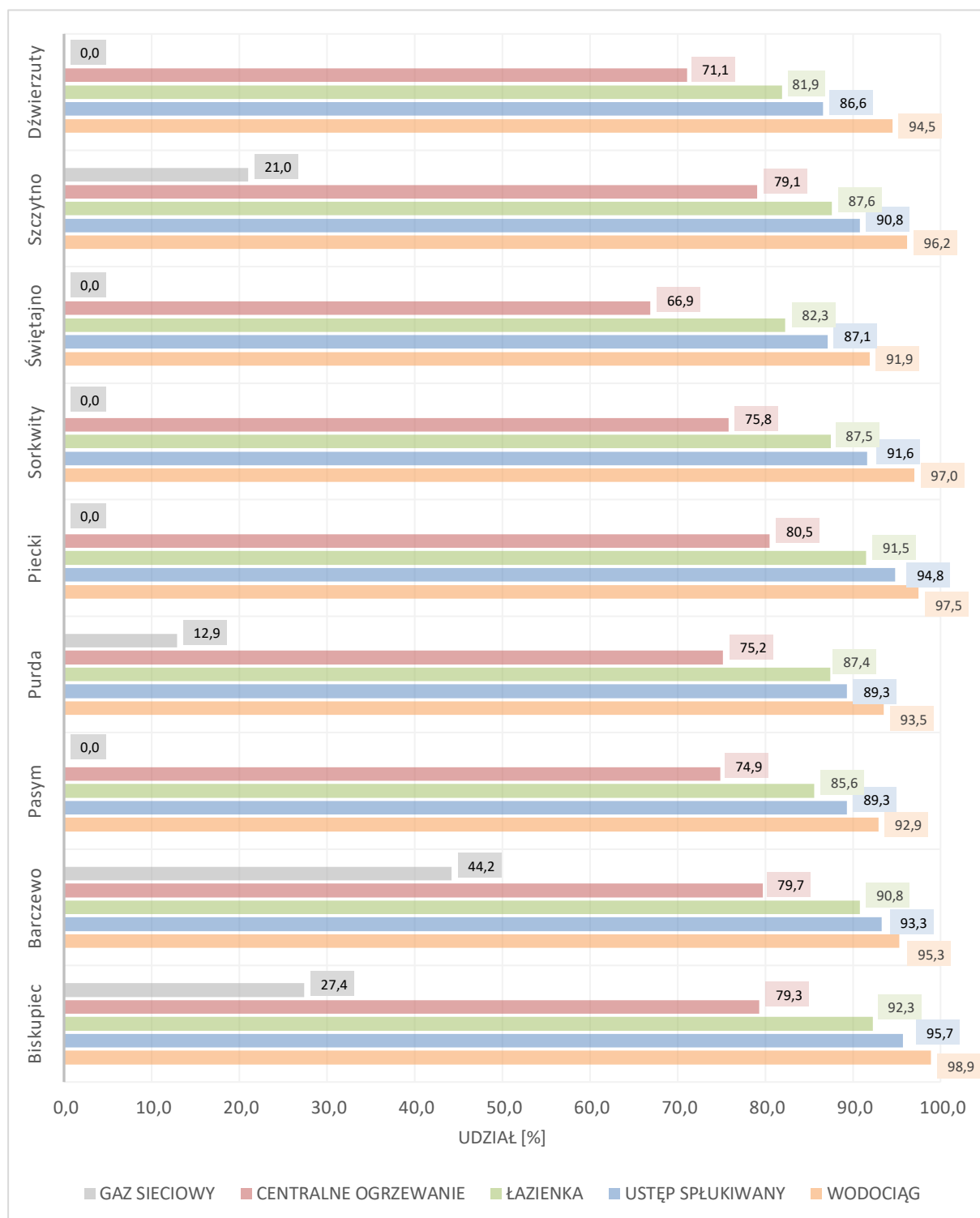
Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2021 r

W odniesieniu do struktury wyposażenia mieszkań w instalacje komunalne, na terenie Gminy występują 1 934 mieszkania zasobne w instalację wodociągową, 1 771 mieszkań wyposażonych w ustęp spłukiwany, 1 675 mieszkań wyposażonych w łazienkę oraz 1 455 mieszkań z centralnym ogrzewaniem. Udział mieszkań zasobnych w poszczególne instalacje w stosunku do ogółu mieszkań w Gminie jest następujący⁷⁰:

- mieszkania z instalacją wodociągową – 94,5%;
- mieszkania wyposażone w ustęp spłukiwany – 86,6%;
- mieszkania wyposażone w łazienkę – 81,9%;
- mieszkania z centralnym ogrzewaniem – 71,1%.

⁷⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2020 r.

Udział mieszkań zasobnych w poszczególne instalacje w stosunku do ogółu mieszkań w Gminie i gmin sąsiednich jest następujący⁷¹:

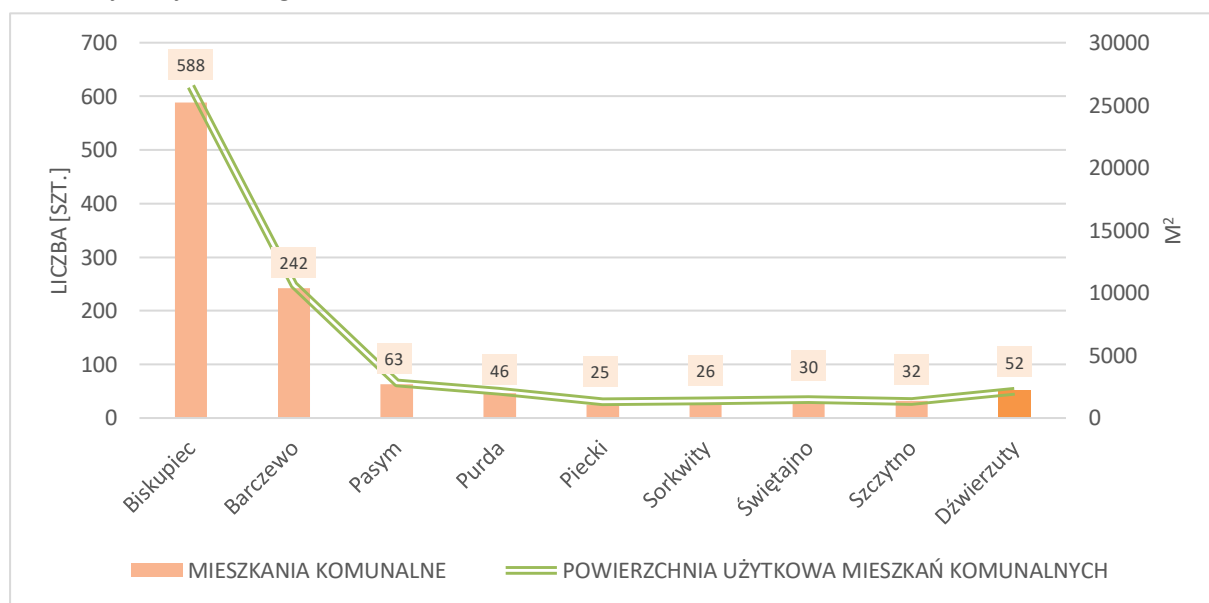
Ryc. 43 Wyposażenie mieszkań gminy Dźwierzuty i gmin sąsiednich w instalacje komunalne w 2020 roku

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2020 r. (brak nowszych danych).

⁷¹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2020 r.

Gmina Dźwierzuty odznacza się najniższym wskaźnikiem wyposażenia mieszkań w łazienkę i ustęp spółkowany w porównaniu do wszystkich gmin ościennych. Ponadto sytuacja mało korzystnie kształtuje się również w kontekście wyposażenia mieszkań w instalacje z centralnym ogrzewaniem. W zestawieniu tym omawiana Gmina plasuje się na przedostatnim miejscu (po gminie Świętajno). W przypadku wyposażenia mieszkań w instalacje wodociągową wskaźnik ten jest bardzo wysoki, gdyż wynosi znacznie powyżej 90%.

Gmina Dźwierzuty posiada zasoby komunalne. Zasoby komunalne dzielą się na 52 lokale mieszkaniowe o łącznej powierzchni 2 125 m². Stan techniczny budynków należących do zasobu Gminy jest uzależniony od wieku budynków, ich utrzymania oraz przeprowadzanych w przeszłości remontów. Część budynków wymaga modernizacji i remontów ze względu na dostateczny ogólny stan techniczny. W zestawieniu do gmin ościennych zbliżone wartości zanotowano w gminie Purda i Pasym. Zdecydowanie najkorzystniejszą sytuację kształtuje się w gminie Biskupiec, gdzie znajduje się w sumie 588 mieszkań komunalnych, o całkowitej powierzchni wynoszącej ok. 26 502 m² oraz w dalszej kolejności w gminie Barczewo.

Ryc. 44 Mieszkania komunalne w gminie Dźwierzuty i gminach sąsiednich w 2020 roku

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2020 r. (brak nowszych danych).

Na terenie gminy Dźwierzuty znajduje się jedno mieszkanie chronione⁷². Mieszkania tego typu stanowią formę pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane.

⁷² Materiał źródłowy: Urząd Gminy Dźwierzuty.

10.4. WNIOSKI

- ! Obecność placówek podstawowej opieki zdrowotnej.
- ! Niski udział wydatków na ochronę zdrowia.
- ! Niski wskaźnik przychodni na 10 tys. mieszkańców na tle gmin ościennych, powiatu i województwa.
- ! Ograniczony dostęp do placówek specjalistycznej opieki zdrowotnej.
- ! Funkcjonujące instytucje pomocy społecznej.
- ! Spadek liczby osób korzystających ze świadczeń finansowych pomocy społecznej w ostatnich latach.
- ! Realizacja szeregu działań na rzecz rozwiązywania problemów alkoholowych i narkomani oraz wspierania rodziny.
- ! Występowanie problemów społecznych wśród mieszkańców (ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i w prowadzeniu gospodarstwa domowego, alkoholizm, niepełna rodzina lub wielodzietność).
- ! Niższe tempo wzrostu mieszkań w stosunku do średniej powiatowej.
- ! Obecność mieszkań komunalnych o zadowalającym stanie technicznym, a także obecność mieszkania chronionego.
- ! Niski wskaźnik przeciętnej wielkości mieszkań w stosunku do wszystkich gmin sąsiednich.
- ! Niski wskaźnik wyposażenia mieszkań w instalacje wodno-sanitarne na tle gmin sąsiednich.

11 EDUKACJA I KAPITAŁ SPOŁECZNY

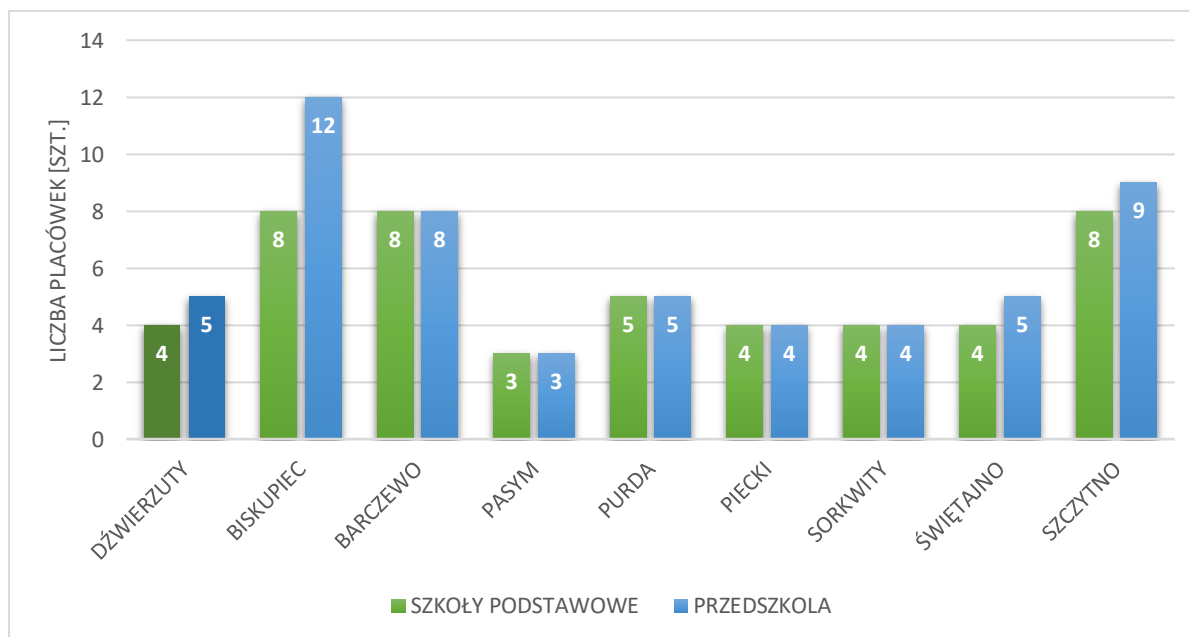
11.1. PLACÓWKI OŚWIATOWE

Na terenie gminy Dźwierzuty funkcjonują następujące placówki oświatowe:

- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Dźwierzutach (oddział przedszkolny, szkoła podstawowa);
- Zespół Szkolno-Przedszkolny w Orzynach (oddział przedszkolny, szkoła podstawowa);
- Szkoła Podstawowa w Rumach;
- Szkoła Podstawowa w Kałęczynie.

Ponadto w 2022 r. nastąpiło podpisanie umowy na realizację inwestycji pn. „Budowa przedszkola z dwoma oddziałami przedszkolnymi, dwiema salami dla klas pierwszych szkoły podstawowej wraz z niezbędnym zapleczem socjalnym i administracyjnym oraz infrastrukturą wewnętrzną i zewnętrzną”, która powstanie w miejscowości Orzyny⁷³.

Biorąc pod uwagę wychowanie szkolne i przedszkolne należy zauważyć, iż na terenie gminy Dźwierzuty funkcjonuje zbliżona liczba tego typu placówek w stosunku do średniej dla gmin ościennych. Należy jednocześnie nadmienić, iż wysoka liczba w/w obiektów w gminach Biskupiec, Szczytno (wiejska) oraz Barczewo może wynikać pośrednio z ich wyższej ogólnej populacji.

Ryc. 45 Liczba szkół podstawowych i przedszkoli w gminie Dźwierzuty oraz w gminach ościennych w 2021 roku

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS, stan na 31.12.2021 r.

⁷³ Materiał źródłowy: <https://www.gminadzierzuty.pl/>

11.2. LICZBA UCZNIÓW I WSPÓŁCZYNNIK SKOLARYZACJI

Na przestrzeni ostatnich lat liczba uczęszczających do placówek oświatowych w gminie Dźwierzuty kształtowała się następująco:

Tab. 25 Osoby uczęszczające do placówek oświatowych w gminie Dźwierzuty w latach 2013-2021

ROK	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
WYCHOWANIE PRZEDSZKOLNE									
Dzieci	156	156	136	155	141	142	136	133	149
SZKOLNICTWO PODSTAWOWE (WRAZ Z GIMNAZJAMI*)									
Uczniowie	438	418	432	371	427	473	441	416	409
Absolwenci	79	62	69	70	-	-	72	54	53

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

* dotyczy lat 2013-2018. Wraz z końcem roku szkolnego 2018/2019 zlikwidowano wszystkie oddziały gimnazjalne.

W gminie Dźwierzuty obserwowany jest od kilku lat spadek liczby uczniów. Na przestrzeni omawianego okresu liczba ta zmalała o ok. 7%. Średniorocznie ubywało bowiem ok. 3 uczniów, a zatem nie jest to znaczący spadek.

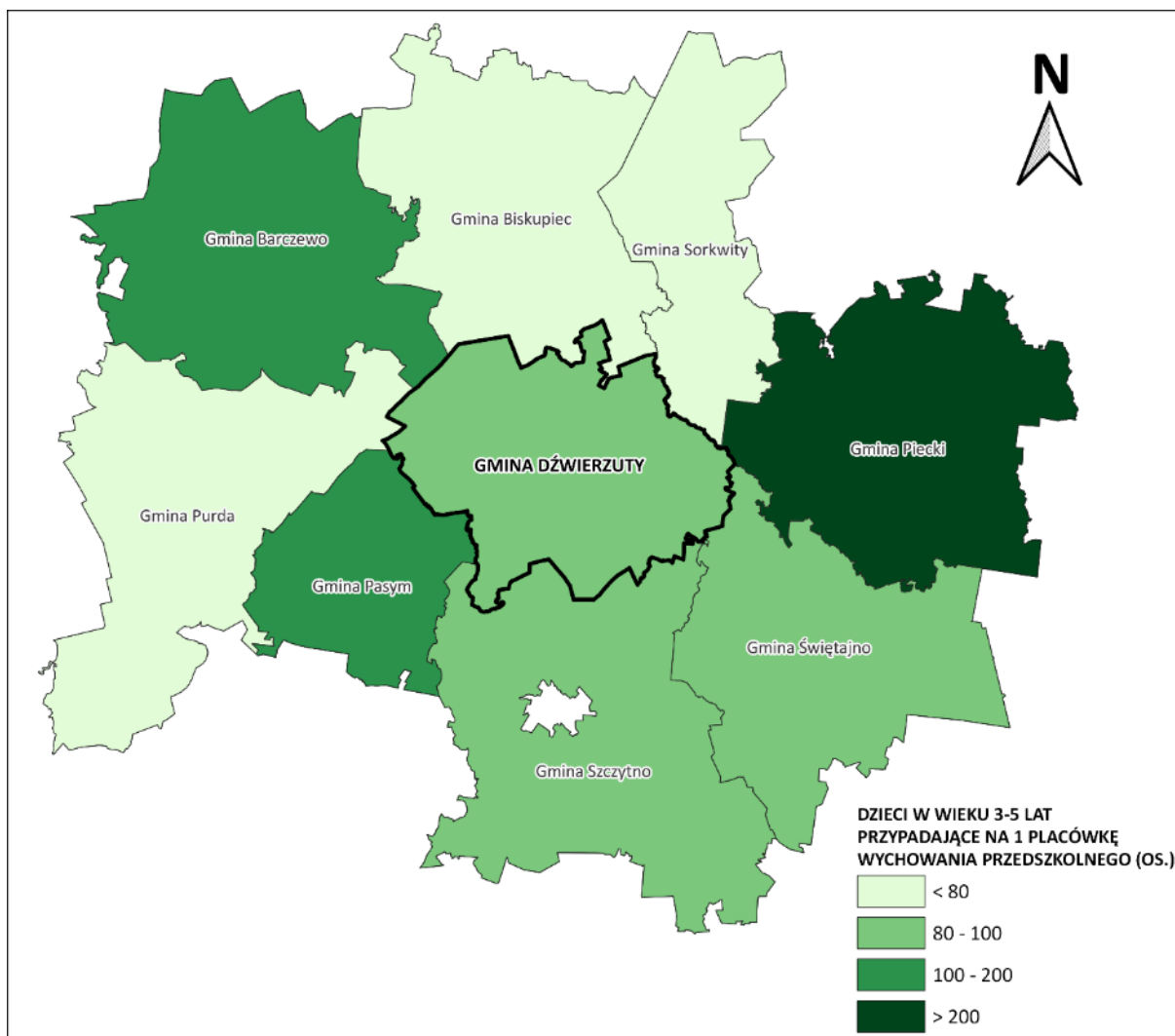
Należy jednocześnie zaznaczyć, iż skokowy wzrost liczby uczniów szkół podstawowych w 2017 roku wynikał bezpośrednio z przeprowadzonej reformy szkolnictwa, zgodnie z którą wraz początkiem roku szkolnego 2019/2020 przestały istnieć oddziały gimnazjalne⁷⁴ (do szkół podstawowych i gimnazjów uczęszczało 9 roczników, zaś do szkół podstawowych po reformie jest to 8 roczników).

W przypadku wychowania przedszkolnego obserwuje się natomiast stosunkowo stabilną liczebność dzieci uczęszczających do placówek przedszkolnych na przestrzeni ostatnich lat. W gminie Dźwierzuty na 1 placówkę wychowania przedszkolnego przypadają w przybliżeniu 83 dzieci w wieku 3-5 lat. W zestawieniu do gmin ościennych jest to wynik przeciętny, zbliżony do wartości dla gminy Szczytno oraz Świątajno.

Zdecydowanie najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie Piecki, gdzie liczba dzieci przypadająca na 1 placówkę oświaty przekracza 200 osób.

⁷⁴ Reforma szkolnictwa z 2017 roku zakładała m.in.:

- likwidację gimnazjów;
- wprowadzenie ośmioletniego roku nauczania w szkołach podstawowych;
- wprowadzenie czteroletniego toku nauczania w liceach ogólnokształcących;
- wprowadzenie pięcioletniego roku nauczania w technikum.

Ryc. 46 Liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na 1 placówkę wychowania przedszkolnego w gminie Dźwierzuty na tle gmin ościennych w 2021 r.

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

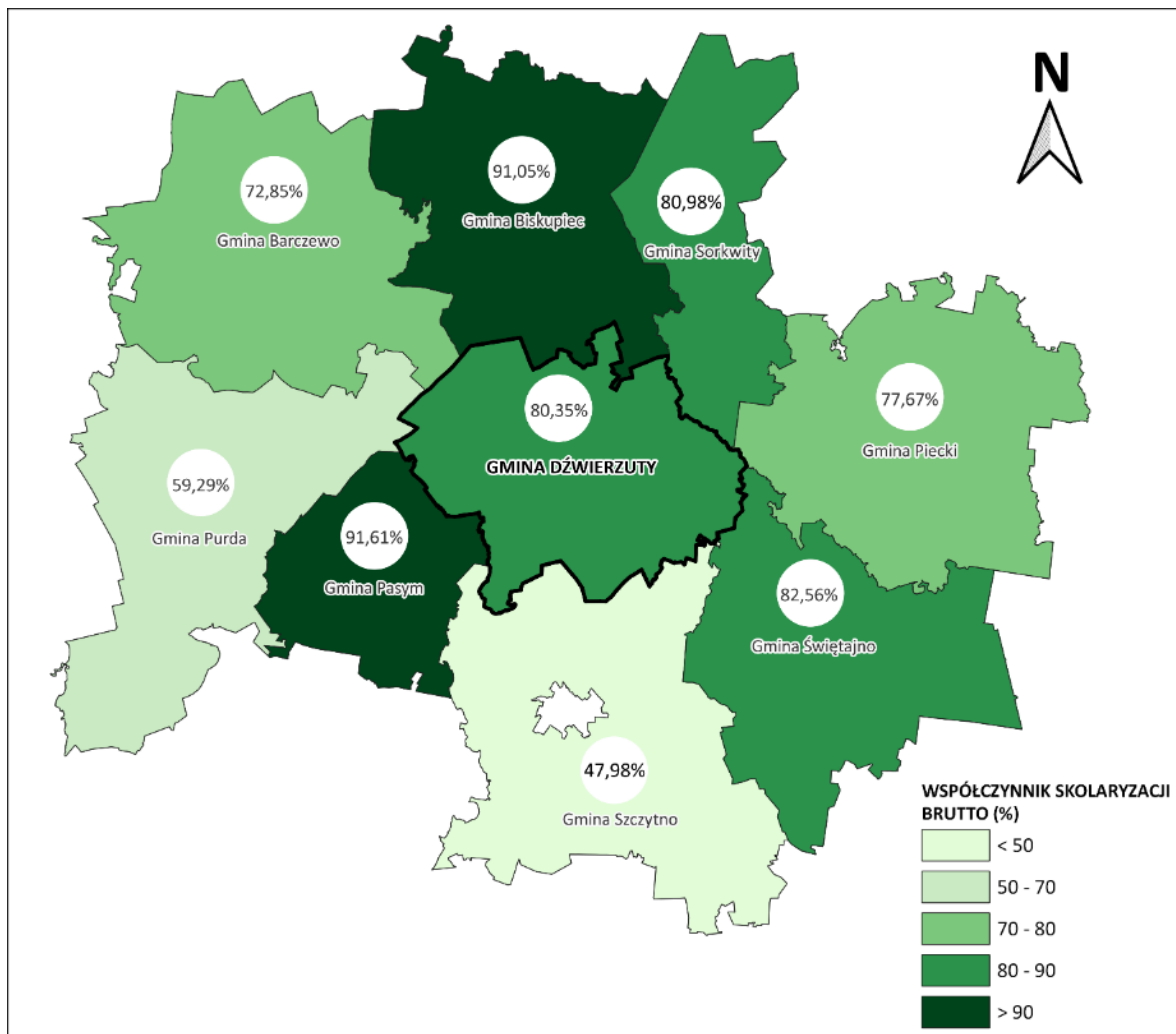
Współczynnik skolaryzacji brutto to relacja liczby osób uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia (niezależnie od wieku) do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania.

Współczynnik skolaryzacji netto – relacja liczby osób (w danej grupie wieku) uczących się (stan na początku roku szkolnego) na danym poziomie kształcenia do liczby ludności (stan w dniu 31 XII) w grupie wieku określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania⁷⁵.

Zgodnie z danymi GUS za 2021 rok stwierdza się, iż współczynniki skolaryzacji w szkołach podstawowych w gminie Dźwierzuty na tle gmin ościennych przyjmują przeciętne wartości (80,35% brutto; 77,80% netto). Porównywalne wartości odnotowano w gminie Sorkwity (80,98% brutto; 80,24% netto). Jednocześnie wskaźniki te są wyraźnie niższe od średniej dla całego powiatu szczycieńskiego (91,57% brutto; 89,94% netto).

Na tle gmin sąsiednich zdecydowanie najmniej korzystnie sytuacja kształtuje się w gminie wiejskiej Szczytno, gdzie współczynnik skolaryzacji znajduje się na poziomie poniżej 50%, natomiast najwyższe wartości (powyżej 90%) notuje gmina Pasym oraz Biskupiec (patrz. ryc. poniżej).

⁷⁵ Definicje Głównego Urzędu Statystycznego (GUS).

Ryc. 47 Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych w gminie Dźwierzuty oraz w gminach sąsiadujących
Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

11.3. KAPITAŁ SPOŁECZNY

11.3.1. ORGANIZACJE I STOWARZYSZENIA

W gminie Dźwierzuty funkcjonuje obecnie 19 zarejestrowanych stowarzyszeń pozarządowych. W przeliczeniu na 1000 mieszkańców funkcjonuje tutaj zatem 3,2 organizacji, co jest wskaźnikiem nieco wyższym niż średnia dla powiatu szczycieńskiego (3,0) oraz wyraźnie wyższym niż średnia ogólnokrajowa (2,3). Na terenie gminy Dźwierzuty funkcjonują następujące organizacje i stowarzyszenia⁷⁶:

- „Ochotnicza Straż Pożarna w Dźwierzutach”;
- „Ochotnicza Straż Pożarna w Rumach”;
- „Ochotnicza Straż Pożarna w Nowych Kiejkutach”;
- „Ochotnicza Straż Pożarna w Targowie”;
- „Ochotnicza Straż Pożarna w Rańsku”;
- „Ochotnicza Straż Pożarna w Linowie”;
- „Ochotnicza Straż Pożarna w Miętkich”;
- „Stowarzyszenie Konik na Biegunach”;

⁷⁶ Materiał źródłowy: Krajowy Rejestr Sądowy, www.ekrs.ms.gov.pl.

- „Towarzystwo Przyjaciół Gminy Dźwierzuty”;
- „Stowarzyszenie na rzecz rozwoju wsi”;
- „Stowarzyszenie Otoczeni Jeziorami”;
- „Stowarzyszenie wsi Rańsk”;
- „Stowarzyszenie Marysin”;
- „Stowarzyszenie odnowa Targowa”;
- „Mazurskie Centrum Kultury i Sztuki”;
- „Fundacja park odnowa”;
- „Mazury dzieciom”;
- „Fundacja Time Twórczość, Inspiracja, Marzenia, Edukacja”.

Ponadto na terenie Gminy funkcjonują Koła Gospodyń wiejskich w Dźwierzutach, Targowie, Popowej Woli, Linowie, Rumach i Miętkich⁷⁷.

11.3.2. AKTYWNOŚĆ OBYWATELSKA, FREKWENCJA W WYBORACH

Uczestnictwo w wyborach powszechnych jest jednym z najważniejszych przejawów aktywności obywatelskiej. Społeczeństwo w sposób realny wywiera bowiem wpływ na sprawy bieżące kraju oraz mniejsze jednostki samorządu. Dane dotyczące frekwencji wyborczej w gminie Dźwierzuty w latach 2014-2020 przedstawia niżej załączona tabela:

Tab. 26 Frekwencja wyborcza w Gminie podczas Wyborów Powszechnych w Polsce w latach 2014-2020

ROK	NAZWA	FREKWENCJA W GMINIE (%)	FREKWENCJA W KRAJU (%)
2014	Wybory do Parlamentu Europejskiego	16,4	16,9
2014	Wybory Samorządowe	58,8	47,2
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	37,2	48,9
2015	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	44,1	55,3
2015	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	32,3	50,9
2018	Wybory Samorządowe	54,6	48,8
2019	Wybory do Parlamentu Europejskiego	26,9	45,6
2019	Wybory do Sejmu i Senatu Rzeczypospolitej Polskiej	43,7	61,7
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (I tura)	47,8	64,5
2020	Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej (II tura)	57,1	68,1

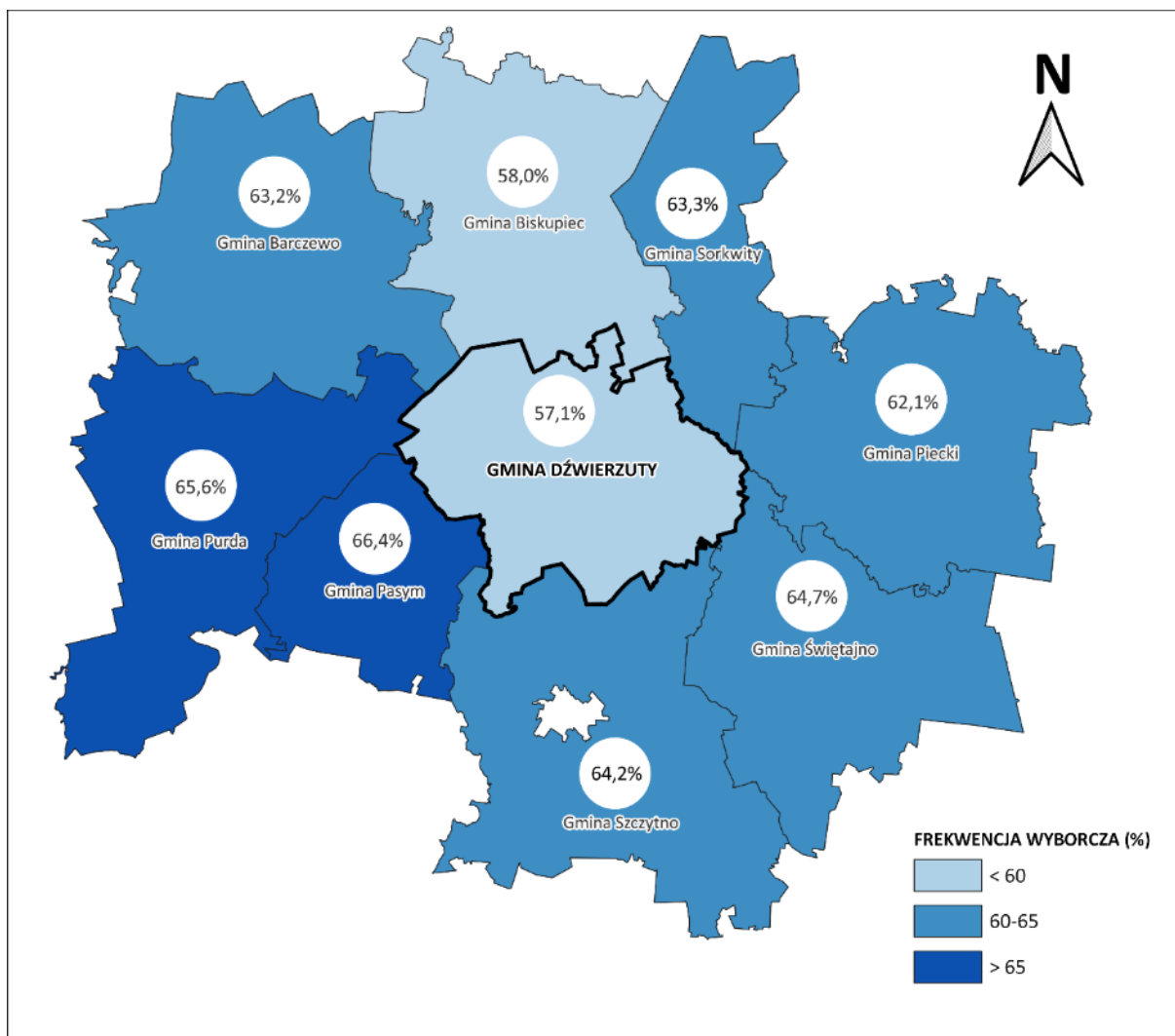
Materiał źródłowy: <https://wybory.gov.pl/>.

Aktywność obywatelska mieszkańców gminy Dźwierzuty w zakresie partycypacji podczas wyborów powszechnych w okresie 2014-2020 sukcesywnie wzrasta. Jednocześnie należy zaznaczyć, iż frekwencja w poszczególnych wyborach w Gminie jest zazwyczaj niższa niż średnia dla Polski. Jedynie podczas wyborów samorządowych w 2014 oraz 2018 roku wskaźnik ten był wyższy niż średnia ogólnokrajowa⁷⁸. W odniesieniu do II tury wyborów Prezydenta Polski w 2020 roku, w gminie Dźwierzuty zanotowano najniższą frekwencją wyborczą w stosunku do wszystkich gmin

⁷⁷ Materiał źródłowy: Urząd Gminy Dźwierzuty.

⁷⁸ Materiał źródłowy: www.wybory.gov.pl.

ościennych. Porównywalną wartość zanotowano jedynie w przypadku gminy Biskupiec, natomiast najwyższy poziom frekwencji wystąpił w gminie Purda oraz Pasym.

Ryc. 48 Frekwencja w drugiej turze wyborów Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w 2020 r. w gminie Dźwierzuty i gminach sąsiednich

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony: www.wybory.gov.pl.

11.4. WNIOSKI

- ! Funkcjonujące szkoły podstawowe w Dźwierzutach, Orzynach, Rumach i Kałęczynie.
- ! Funkcjonujące przedszkola/oddziały przedszkolne w Dźwierzutach i Orzynach.
- ! Brak żłobka lub klubu dziecięcego.
- ! Brak placówki ponadpodstawowej.
- ! Malejąca liczba uczniów szkół podstawowych.
- ! Aktywnie działające organizacje i stowarzyszenia lokalne, o wskaźniku liczebności wyższym od średniej krajowej.
- ! Niska na tle gmin ościennych i kraju frekwencja wyborcza.

12 FINANSE SAMORZĄDOWE

Podstawowym celem działalności samorządu gminnego jest zapewnienie jak najlepszych warunków dla funkcjonowania i rozwoju społeczności lokalnej. Realizacja tego działania wymaga zapewnienia stałego dopływu środków, które są niezbędne do finansowania odpowiedniego poziomu dóbr i usług publicznych służących do zaspokajania potrzeb społeczności, a także przedsięwzięć o charakterze rozwojowym.

W procesie strategicznego zarządzania jednostką samorządu terytorialnego zasadniczą rolę odgrywa możliwość finansowania poszczególnych przedsięwzięć. Możliwości finansowe, w powiązaniu z jakością zarządzania, stanowią podstawę do wyznaczenia strategicznych celów jej rozwoju, rozumianego jako proces kształtowania zmian w pożądanym kierunku, akceptowanym społecznie, ekonomicznie i środowiskowo, zgodnie z wymogami racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Między rozwojem lokalnym, a finansami Gminy występują wzajemne powiązania i uwarunkowania. Gmina bowiem ponosi najpierw wydatki, w określonych działach, aby mógł dokonać się rozwój społeczno-gospodarczy.

Istotnym elementem w kształtowaniu polityki rozwoju danej jednostki administracyjnej jest Budżet Gminy, będący głównym źródłem finansowania usług publicznych i inwestycji związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych. Działania te stwarzają warunki do inwestowania dla podmiotów gospodarczych i poprawy standardów życia mieszkańców.

12.1. DOCHODY GMINY

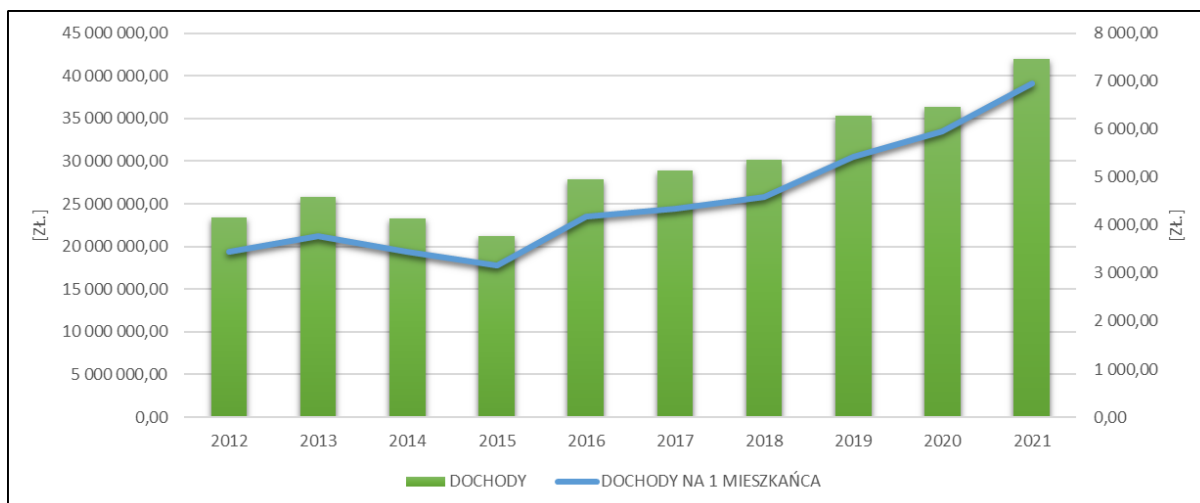
Dochody ogółem gminy Dźwierzuty na przestrzeni analizowanych lat wzrosły niemal dwukrotnie (z ok. 23,4 mln zł w 2012 r. do ok. 42,0 mln zł w 2021 r.). Ma to również przełożenie na dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 450 zł/os. w 2012 r. do ok. 6 954 zł/os. w 2021 r.).⁷⁹

Tab. 27 Dochody ogółem Gminy w latach 2012-2021

ROK	DOCHODY OGÓŁEM [zł]	DOCHÓD GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2012	23 439 143,85	3 450,48
2013	25 848 237,31	3 781,19
2014	23 260 284,20	3 438,33
2015	21 230 004,62	3 152,66
2016	27 893 462,76	4 188,84
2017	28 911 351,91	4 349,53
2018	30 141 376,49	4 577,97
2019	35 345 502,76	5 431,09
2020	36 309 978,29	5 945,63
2021	42 013 871,11	6 953,64

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

⁷⁹ Materiał źródłowy: Dane GUS – finanse publiczne: dochody budżetów gmin i miast na prawach powiatu: dochody ogółem oraz dochody na 1 mieszkańca, stan na 31.12.2021 r.

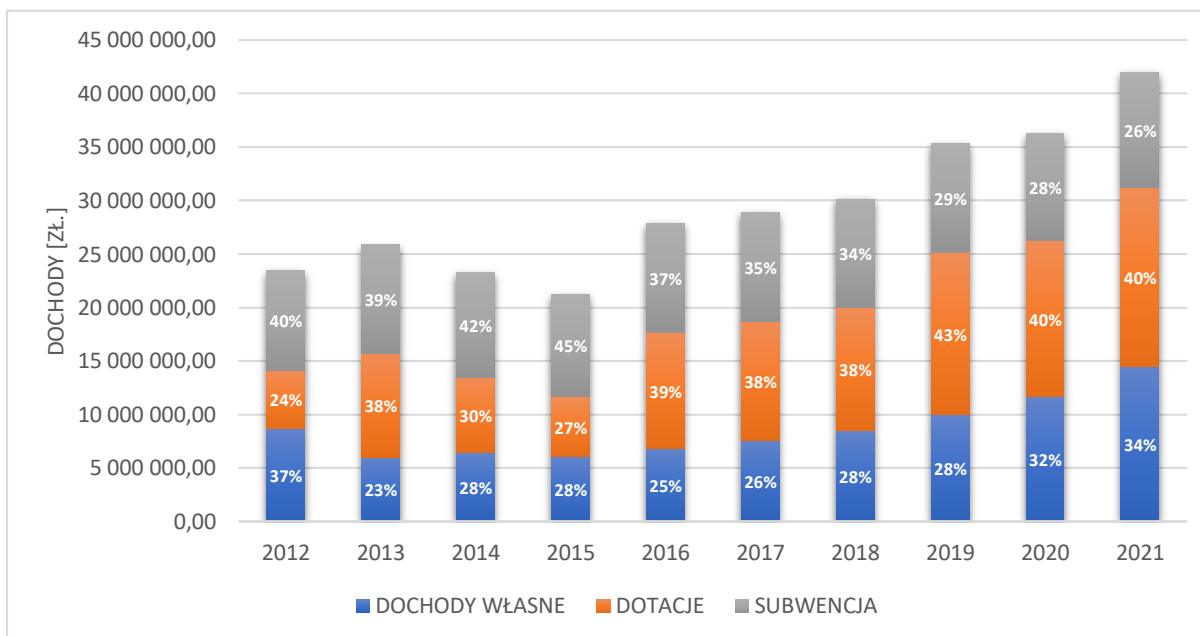

Ryc. 49 Dochody ogółem Gminy w latach 2012-2021 wraz z przeliczeniem na 1 mieszkańca

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczny dochód ogółem w dalszym ciągu będzie sukcesywnie wzrastać. Należy przy tym podkreślić, że są to wartości pieniężne nominalne. Realna wartość nabywcza pieniądza uzależniona jest od różnych czynników, a wpływa na nią m.in. inflacja.

Strukturę dochodów gminy Dźwierzuty tworzą kolejno: dochody własne, dotacje oraz subwencje ogólne. W okresie 2012-2021 całkowita suma dochodów własnych wzrosła blisko dwukrotnie (z ok. 8,6 mln zł w 2012 r. do ok. 14,4 mln zł w 2021 r.). Jednocześnie zaznacza się, iż najszybszy wzrost wśród wszystkich źródeł dochodu w Gminie zanotowały dotacje, których suma na przestrzeni omawianego okresu powiększyła się ponad trzykrotnie (z ok. 5,5 mln zł w 2012 r. do ok. 16,7 mln w 2021 r.).⁸⁰

Ryc. 50 Struktura dochodów w Gminie w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Dochody własne pochodzą z źródeł finansowania, gdzie swój największy udział mają:⁸¹

⁸⁰ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2021 r.

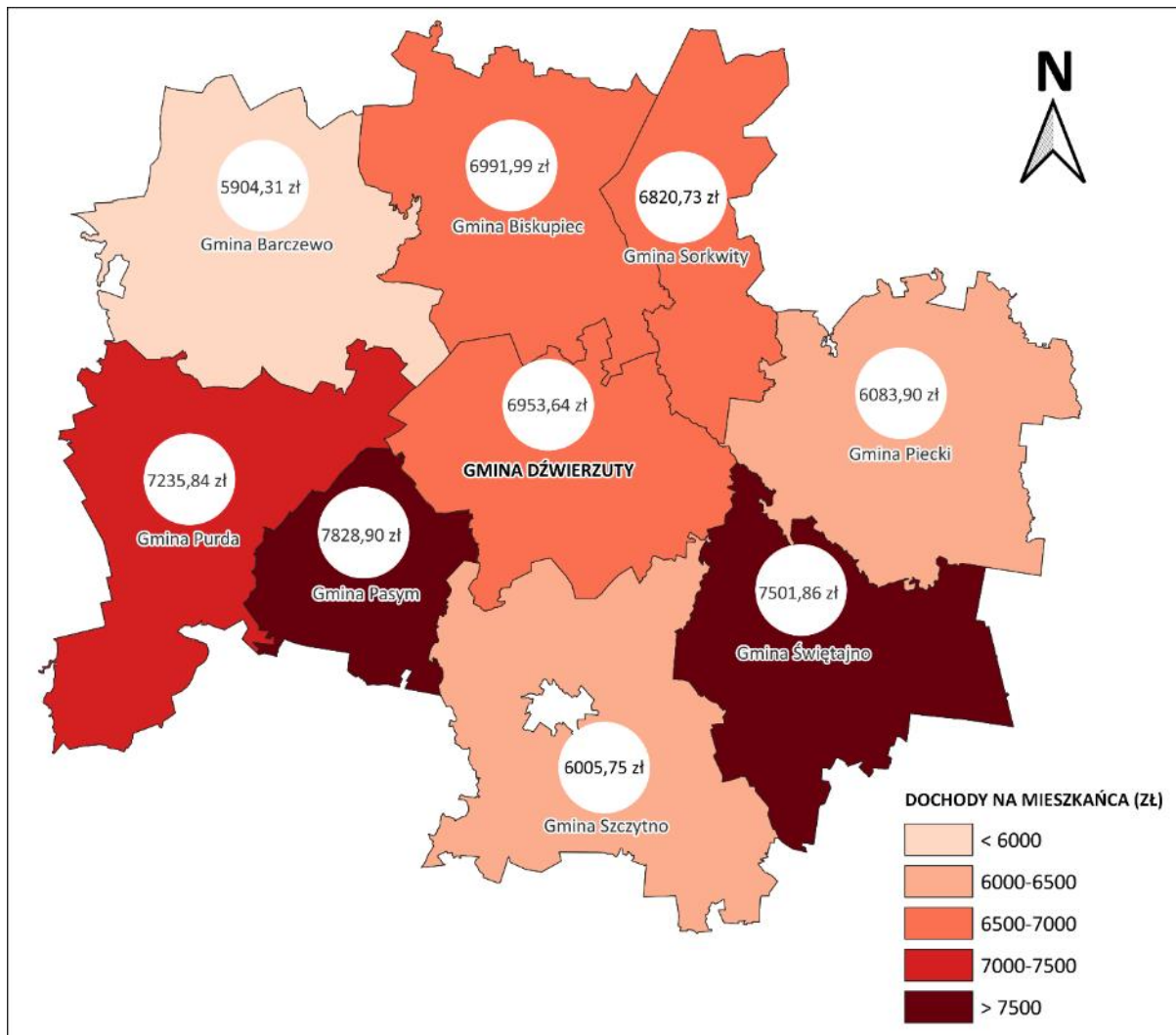
⁸¹ Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 2021 r.

- dochody podatkowe ustalane i pobierane na podstawie odrębnych ustaw;
- dochody podatkowe od nieruchomości;
- dochody z podatku rolnego;

Subwencja ogólna składa się natomiast z części:

- oświatowej;
- wyrównawczej;
- równoważącej;
- uzupełnień subwencji ogólnej.

Dochody gminy w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Dźwierzuty w odniesieniu do gmin sąsiadujących kształtują się następująco:

Ryc. 51 Wysokość dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Dźwierzuty i w gminach sąsiadnych w 2021 r.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W 2021 r. poziom dochodów na mieszkańca w gminie Dźwierzuty w zestawieniu do gmin ościennych był przeciętny. Zbliżone wartości dochodów wystąpiły również w gminie Sorkwity oraz Biskupiec, natomiast w zestawieniu tym przoduje gmina Pasym oraz w dalszej kolejności gmina Świętajno.

12.2. WYDATKI GMINY

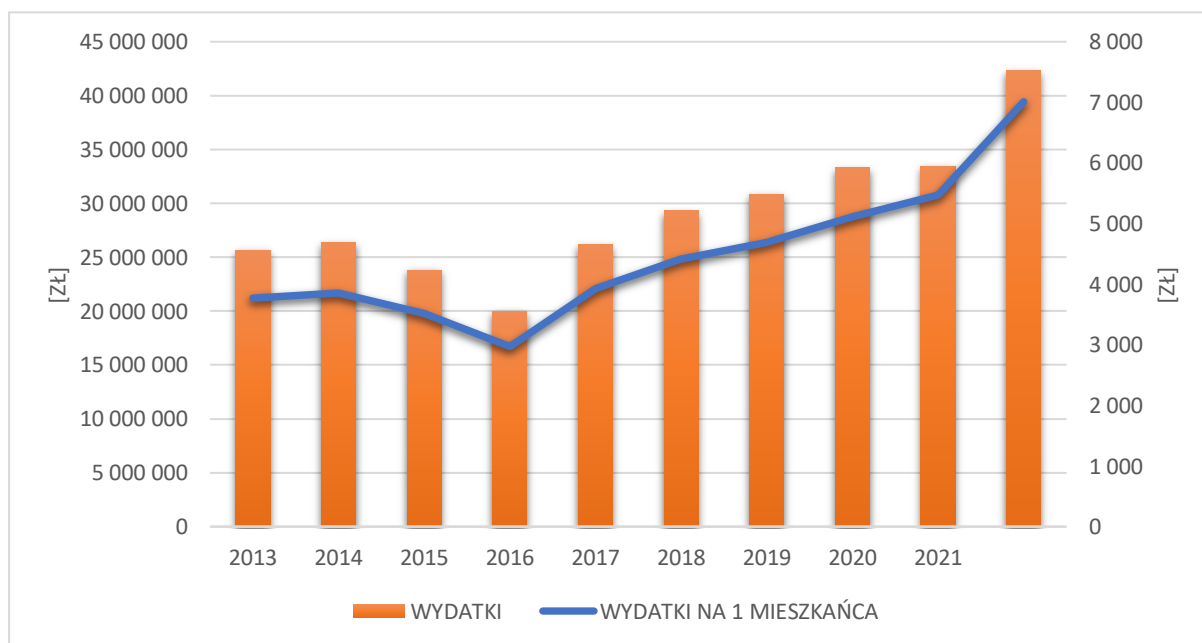
Konsekwencją wzrostu dochodów Gminy był sukcesywny wzrost wydatków ogółem. Na przestrzeni analizowanych lat wydatki wzrosły o ponad połowę, z poziomu ok. 25,6 mln zł w 2012 r. do ok. 42,3 mln zł w 2021 r. Ma to również przełożenie na wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca, które również wyraźnie wzrosły (z ok. 3 773 zł/os. w 2012 r. do ok. 7 009 zł/os. w 2021 r.)⁸².

Tab. 28 Wydatki ogółem Gminy w latach 2012-2021

ROK	WYDATKI OGÓŁEM [zł]	WYDATKI GMINY W PRZELICZENIU NA 1 MIESZKAŃCA [zł]
2012	25 630 516,76	3 773,08
2013	26 363 389,72	3 856,55
2014	23 810 436,40	3 519,65
2015	20 001 885,27	2 970,28
2016	26 193 684,23	3 933,58
2017	29 309 810,09	4 409,48
2018	30 863 263,03	4 687,62
2019	33 296 838,91	5 116,29
2020	33 410 900,20	5 470,92
2021	42 345 882,54	7 008,59

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Na podstawie obserwowanych tendencji wieloletnich można przypuszczać, że w przyszłości roczne wydatki ogółem w Gminie w dalszym ciągu będą wzrastać.

Ryc. 52 Wydatki ogółem Gminy w latach 2012-2021 w przeliczeniu na 1 mieszkańca

Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Wydatki budżetów Gminy dzielą się na wydatki bieżące i wydatki majątkowe. W 2021 r. suma wydatków bieżących wyniosła ok. 30,9 mln zł, natomiast wydatków majątkowych (inwestycyjnych) ok. 8,4 mln zł, co stanowiło 19,9% wydatków ogółem.

⁸² Material źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Realizacja wydatków budżetu Gminy w 2021 r. w poszczególnych działach klasyfikacji budżetowej z uwzględnieniem struktury procentowej prezentuje się następująco:

Tab. 29 Wydatki ogółem wg działów Klasyfikacji Budżetowej w Gminie w 2021 r.

NR DZIAŁU	SEKTOR	IŁOŚĆ WYDATKÓW [zł.]	UDZIAŁ W WYDATKACH [%]
Dział 010	Rolnictwo i łowiectwo	4 432 276,27	10,47
Dział 400	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	11 600,00	0,03
Dział 600	Transport i łączność	1 550 286,11	3,66
Dział 630	Turystyka	2 722 775,48	6,43
Dział 700	Gospodarka mieszkaniowa	3 387 412,37	8,00
Dział 710	Działalność usługowa	81 665,90	0,19
Dział 750	Administracja publiczna	3 287 913,47	7,76
Dział 751	Urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa	1 373,00	<0,01
Dział 754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	306 511,12	0,72%
Dział 757	Obsługa długu publicznego	73 787,95	0,17
Dział 801	Oświata i wychowanie	9 691 091,21	22,89
Dział 851	Ochrona zdrowia	191 593,05	0,45
Dział 852	Pomoc społeczna	3 602 370,20	8,51
Dział 853	Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	28 081,00	0,07
Dział 854	Edukacyjna opieka wychowawcza	177 286,19	0,42
Dział 855	Rodzina	9 680 596,47	22,86
Dział 900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	2 094 831,12	4,95
Dział 921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	945 630,36	2,23
Dział 926	Kultura fizyczna	78 801,27	0,19
Ogółem		42 345 882,54	100%

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Największy udział wydatków Gminy w 2021 r. przypadł na Dział 801 – Oświata i wychowanie (ok. 22,3%) oraz Dział 855 – Rodzina (ok. 22,3%).

Najmniej środków przeznaczono na urzędy naczelných organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa i sądownictwa (1 373 zł), wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę (11,6 tys. zł.), obsługę długu publicznego (ok. 73,8 tys. zł.) oraz kulturę fizyczną (ok. 78,8 tys. zł.). Ponadto relatywnie niewielką kwotę przeznaczono również na ochronę zdrowia (ok. 191,6 tys. zł.).

12.3. ZDOLNOŚĆ INWESTYCYJNA

Sukcesywny wzrost wydatków odgrywa szczególną rolę w zakresie obsługi w zakresie zadań własnych Gminy. Ponadto, wzrost nakładów inwestycyjnych, w tym w wymiarze przestrzennym (m.in. budowa i modernizacja infrastruktury oraz obiektów i urządzeń publicznych, wytypowanie i uzbrajanie nowych terenów rozwojowych), może podnieść atrakcyjność Gminy jako miejsca do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej.

W latach 2012-2021 udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem na terenie gminy Dźwierzuty kształtował się następująco:

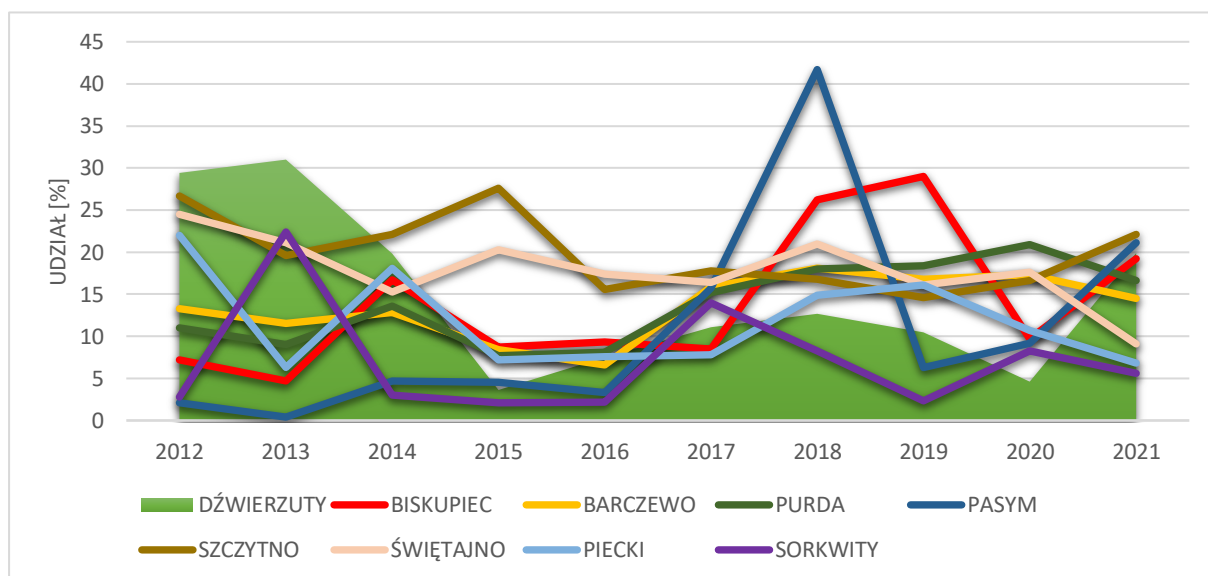
Tab. 30 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy w latach 2012-2021

ROK	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
UDZIAŁ %	29,4	31,0	19,8	3,6	7,5	11,1	12,7	10,5	4,6	19,9

Materiał źródłowy: Dane GUS: Finanse publiczne - wydatki budżetów gmin i miast na prawach powiatu - Wydatki z budżetu ogółem, stan na 31.12.2021 r.

Udział wydatków inwestycyjnych w gminie Dźwierzuty na przestrzeni analizowanych lat przyjmował zróżnicowane wartości. Wysokie wartości wskaźnika w odniesieniu do gmin ościennych zanotowano w latach 2012-2014, a także w 2021 roku, co należy uznać jako zjawisko pozytywne w kontekście kreowania warunków do wzrostu gospodarczego.

Jednocześnie podkreśla się, iż na przestrzeni lat 2015-2020 wskaźnik ten przyjmował relatywnie niskie wartości.

Ryc. 53 Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w gminie Dźwierzuty i w gminach sąsiednich w latach 2012-2021

Materiał źródłowy: Dane GUS, stan na 31.12.2021 r.

Jak wykazano wcześniej, największy udział w strukturze dochodów Gminy stanowiły źródła zewnętrzne (głównie dotacje). Mają one kluczowe znaczenie dla zdolności inwestycyjnej samorządów gminnych. Gmina Dźwierzuty od kilku lat odznacza się stosunkowo wysokim poziomem uzyskiwanych dofinansowań ze środków zewnętrznych, w tym Unii Europejskiej.

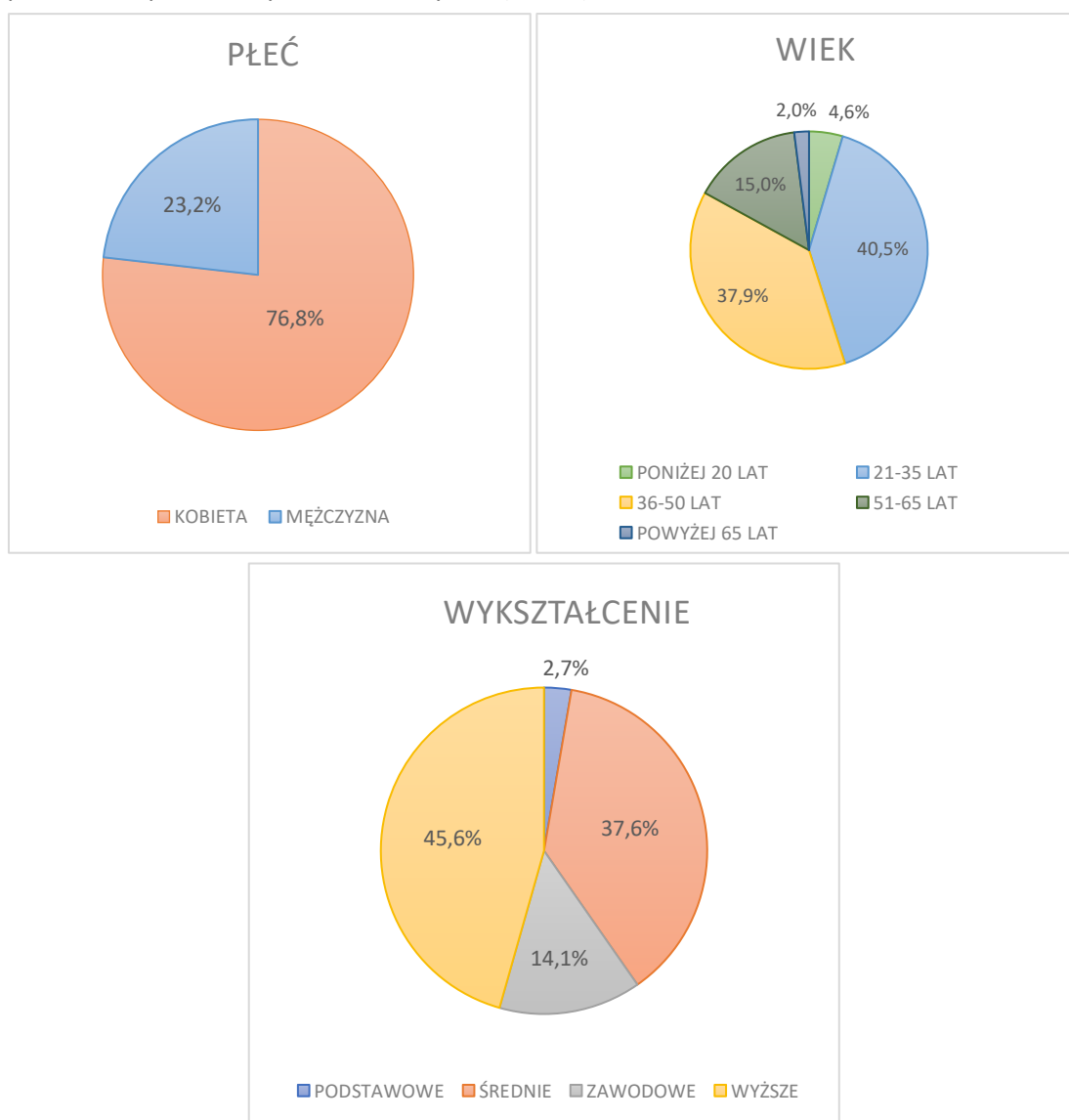
12.4. WNIOSKI

- ! Regularny wzrost dochodów ogółem, w tym dochodów własnych.
- ! Przeciętny wskaźnik dochodów w przeliczeniu na 1 mieszkańca w odniesieniu do gmin ościennych.
- ! Wysoki poziom uzyskiwanych dofinansowań zewnętrznych, głównie dotacji unijnych.
- ! Regularny wzrost wydatków ogółem.
- ! Znaczne uzależnienie działań proinwestycyjnych od możliwości finansowania zewnętrznego.

13 PODSUMOWANIE BADANIA ANKIETOWEGO

Jednym z elementów partycypacji społecznej przy tworzeniu Strategii Rozwoju Gminy, obok tradycyjnych konsultacji (w postaci wyłożenia do publicznego wglądu dokumentu, dyskusji publicznej/warsztatu, z dopuszczeniem możliwości składania sugestii i propozycji w formie wniosków), jest badanie ankietowe. Pozwala ono na zdobycie wiedzy nt. odczuć społeczności lokalnej dotyczących aktualnej sytuacji społeczno-ekonomicznej Gminy i sposobu jej funkcjonowania oraz stanowi narzędzie poznawcze potrzeb społeczności Gminy.

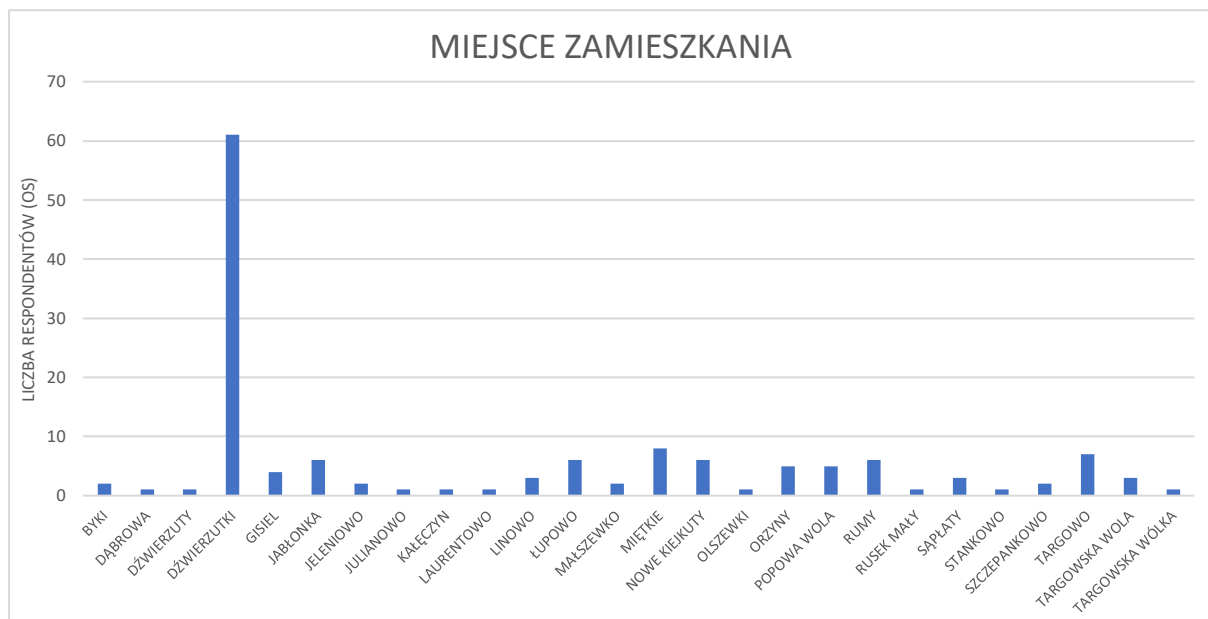
Na podstawie przeprowadzonego badania ankietowego⁸³, dokonano charakterystyki najistotniejszych problemów i największych potencjałów gminy Dźwierzuty. W badaniu 76,8% stanowiły kobiety, natomiast 23,2% to mężczyźni. Wśród uczestników badania zdecydowanie dominowały osoby w wieku w przedziale 21-35 lat (40,5%) oraz 36-50 lat (37,9%). Większość respondentów posiada wykształcenie wyższe (45,6%).

Ryc. 54 Profil uczestnika ankiety (tzn. płeć, wiek, wykształcenie)

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategii Rozwoju Gminy Dźwierzuty 2030 roku, 2023 r.

⁸³ Ogłoszenie o konsultacjach i ankieta udostępnione zostały na tablicy ogłoszeń, stronie internetowej Urzędu i biuletynie informacji publicznej oraz w mediach społecznościowych. Ankiety można było wypełniać tradycyjnie lub elektronicznie za pośrednictwem kwestionariusza online. Proces ankietyzacji realizowany był w okresie marzec 2023 – kwiecień 2023.

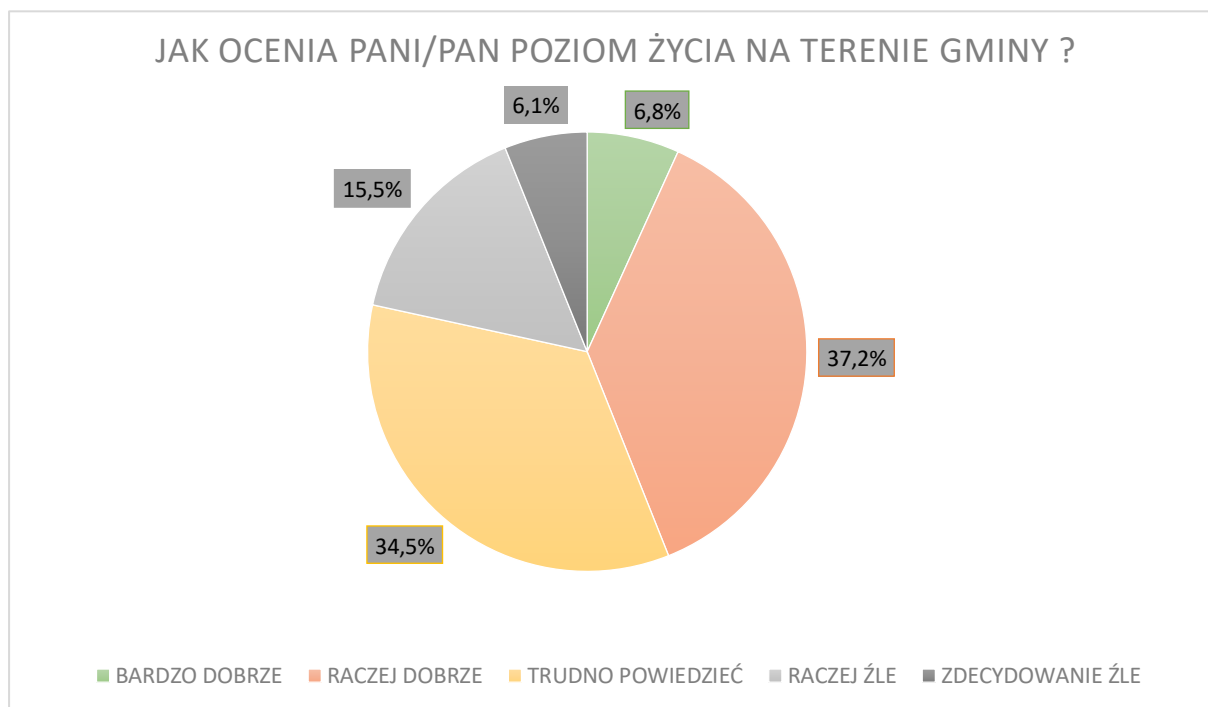

Ryc. 55 Profil uczestnika ankiety (miejsce zamieszkania)

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategia Rozwoju Gminy Dźwierzuty 2030 roku, 2023 r.

Zdecydowana większość respondentów stanowili mieszkańcy Dźwierzut (40,9%). Jednocześnie, odsetek ankietowanych biorących udział w badaniu w pozostałych miejscowościach był niewielki. Warto przy tym nadmienić, iż jeden z uczestników jako miejsce zamieszkania wskazał miasto znajdujące się poza granicami Gminy.

Ankieta rozpoczynało pytanie dotyczące ogólnego poziomu życia na terenie Gminy. Wyniki wskazują, iż większość uczestników badania ocenia standard życia „raczej dobrze” (37,2%). Statystycznie co trzeci mieszkaniec Gminy nie był w stanie jednoznacznie odpowiedzieć na to pytanie zaznaczając odpowiedź „trudno powiedzieć”, natomiast co piąty uczestnik badania wskazał odpowiedź „raczej źle” lub „zdecydowanie źle”.

Ryc. 56 Ocena poziomu życia na terenie Gminy

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategia Rozwoju Gminy Dźwierzuty 2030 roku, 2023 r.

Następne pytanie stanowiło dokładną ocenę warunków życia ludzi w różnych aspektach. Dotyczyło to zagadnień zarówno społecznych, jak również ekonomicznych i środowiskowo-przestrzennych.

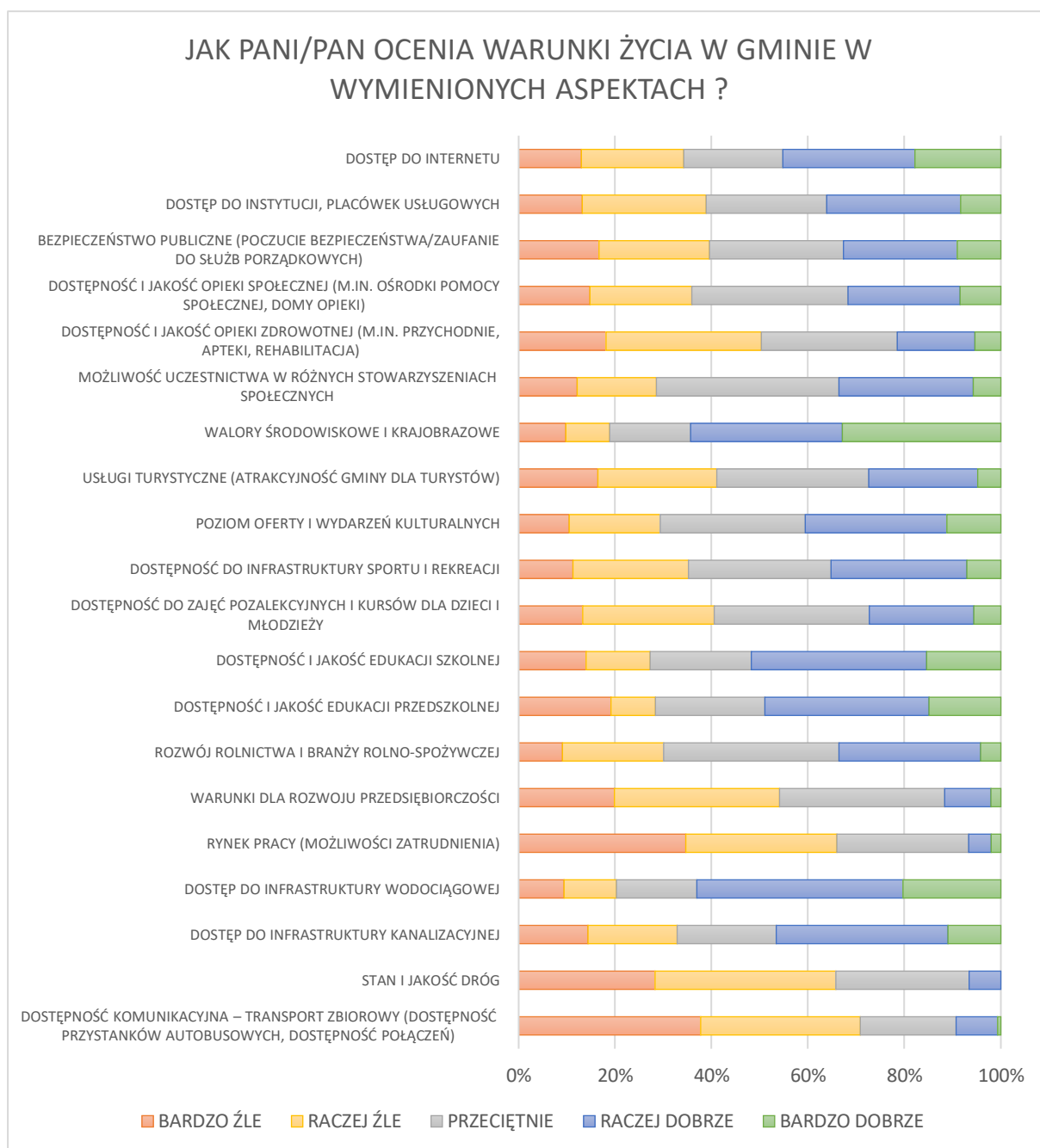
Spośród uzyskanych odpowiedzi na przedstawione zagadnienia uczestnicy badania najczęściej wskazywali odpowiedź „przeciętnie” (ok. 26,9%). Drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią było „raczej dobrze” (ok. 24,1%), natomiast najrzadziej wybieraną odpowiedzią było „bardzo dobrze” (ok. 9,2%).

Zdecydowanie najmniej korzystnie ankietowani oceniają dostępność komunikacyjną, w tym transport zbiorowy oraz rynek pracy i możliwości zatrudnienia zawodowego. Na terenie Gminy również raczej źle kształtują się warunki dla rozwoju przedsiębiorczości. W opinii respondentów przeciętny lub raczej zły jest także stan i jakość dróg.

W kontekście dostępności infrastruktury wodno-kanalizacyjnej respondenci oceniają ją stosunkowo pozytywnie, gdyż większość zaznaczało odpowiedź „raczej dobrze”. Sytuacja dotycząca dostępności edukacji przedszkolnej i szkolnej na terenie Gminy, oceniana jest również stosunkowo pozytywnie. Respondenci najczęściej wskazywali odpowiedzi „raczej dobrze” lub „przeciętnie”.

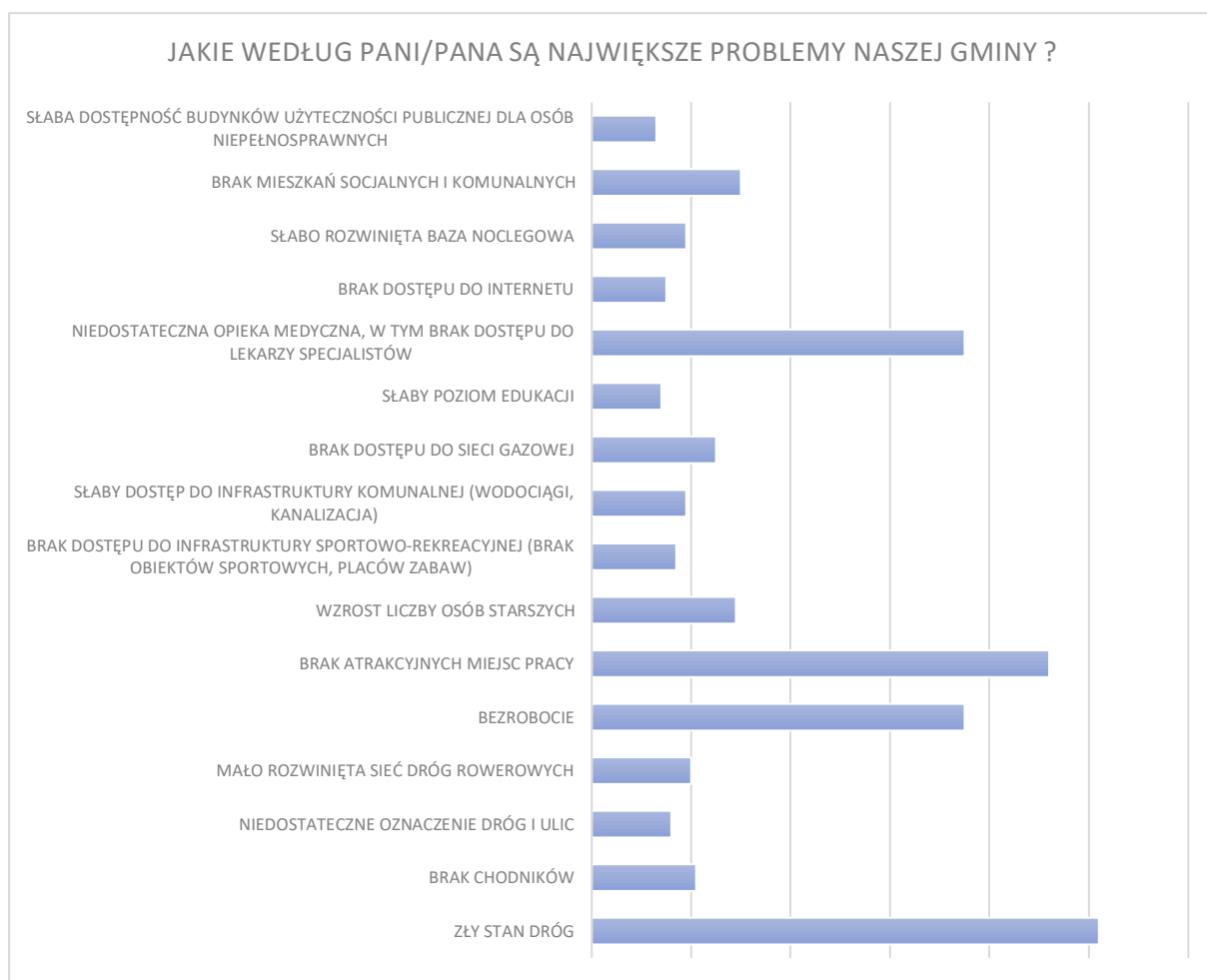
Relatywnie korzystnie sytuacja kształtuje się w przypadku walorów środowiskowych i krajobrazowych, gdzie stosunkowo często ankietowani wskazali odpowiedź „raczej dobrze” oraz „bardzo dobrze”. Ponadto dość pozytywnie mieszkańcy oceniają natomiast możliwości uczestnictwa w różnych stowarzyszeniach społecznych, natomiast dostępność i jakość opieki zdrowotnej i społecznej oceniono stosunkowo przeciętnie.

Poniżej znajduje się szczegółowy rozkład procentowy uzyskanych odpowiedzi:

Ryc. 57 Ocena warunków życia w Gminie

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategia Rozwoju Gminy Dźwierzuty 2030 roku, 2023 r.

Kolejne pytanie w przeprowadzonym badaniu ankietowym dotyczyło wskazania największych problemów, z którymi zmagają się gmina Dźwierzuty. Odpowiedzi dotyczyły zarówno infrastruktury technicznej w Gminie, jak i życia społecznego mieszkańców.

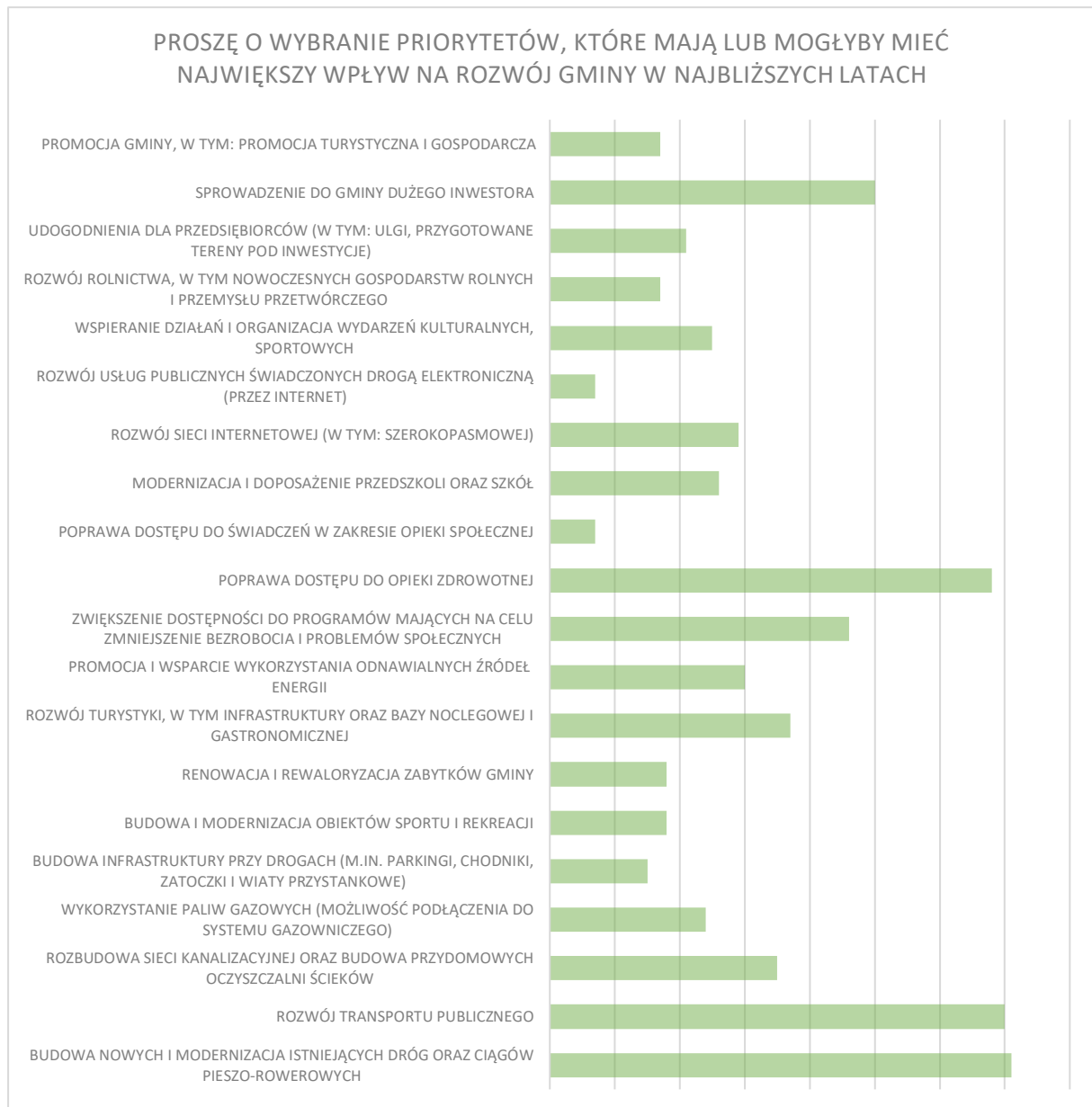

Ryc. 58 Określenie najważniejszych problemów w Gminie

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategia Rozwoju Gminy Dźwierzuty 2030 roku, 2023 r.

Na podstawie przeprowadzonych badań ankietowych i uzyskanych odpowiedzi wynika, iż głównym problemem Gminy jest zły stan dróg. Ponadto znaczna część respondentów jako istotny problem wskazało brak atrakcyjnych miejsc pracy, bezrobocie, a także niedostateczną opiekę medyczną, w tym ograniczony dostęp do lekarzy specjalistów. Pozostałe zagadnienia były wyraźnie rzadziej poruszane.

Następnie respondenci zostali poproszeni o wybranie priorytetów, które mają lub mogłyby mieć największy wpływ na rozwój Gminy w najbliższych latach:

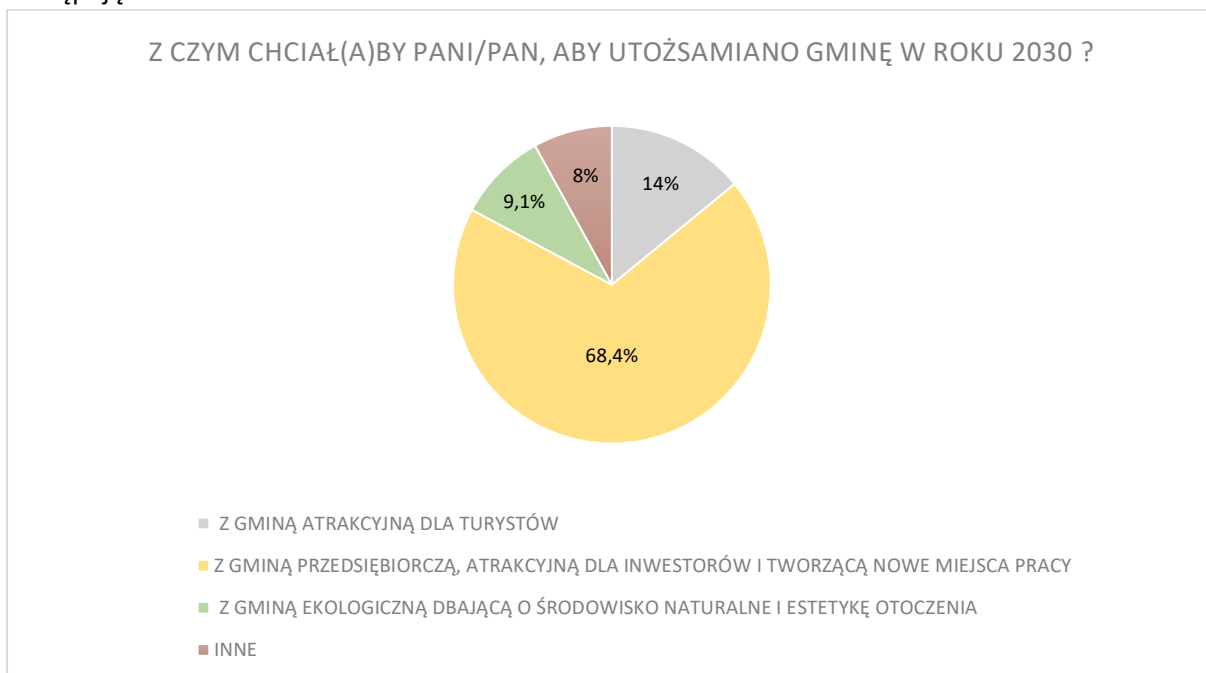

Ryc. 59 Ustalenie głównych priorytetów mających wpływ na rozwój Gminy

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategia Rozwoju Gminy Dźwierzuty 2030 roku, 2023 r.

Spośród wyżej wymienionych zagadnień respondenci badania jako priorytety mogące mieć realny wpływ na rozwój Gminy Dźwierzuty wskazali najczęściej budowę nowych i modernizację istniejących dróg oraz ciągów pieszo-rowerowych, rozwój transportu publicznego, a także poprawę dostępu do opieki zdrowotnej. Relatywnie często wskazywano również konieczność sprowadzenia do Gminy dużego inwestora oraz zwiększenie dostępności do programów mających na celu zmniejszenie bezrobocia i problemów społecznych. Respondenci badania rzadko wskazywali na odpowiedź dotyczącą konieczności poprawy dostępu do świadczeń w zakresie opieki społecznej oraz rozwoju usług publicznych poprzez drogę elektroniczną.

Ostatnie pytanie w ankiecie dotyczyło przyszłego wizerunku Gminy. Na pytanie: „Z czym chciał(a)by Pani/Pan, aby utożsamiano Gminę w roku 2030 ?” mieszkańcy Gminy odpowiedzieli następująco:

Ryc. 60 Tożsamość Gminy w roku 2030 na podstawie opinii mieszkańców

Materiał źródłowy: Ankieta do Strategia Rozwoju Gminy Dźwierzuty 2030 roku, 2023 r.

Zdecydowana większość mieszkańców utożsamia Gminę w 2030 r. z Gminą przedsiębiorczą, atrakcyjną dla inwestorów i tworzącą nowe miejsca pracy. Najmniejszy odsetek ludności jako odpowiedź wskazało gminę ekologiczną dbającą o środowisko naturalne i estetykę otoczenia.

MATERIAŁY ŹRÓDŁOWE

Najważniejsze wykorzystane akty prawne:

- Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. 2022 poz. 503 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. 2023 poz. 40).
- Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U.2022 poz. 1029 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz. U. 2023 poz. 225 z późn. zm.).

Najważniejsze dokumenty i publikacje:

- Grunty i gleby w Europie. Dlaczego konieczne jest korzystanie z tych niezbędnych i wyczerpywalnych zasobów w sposób zrównoważony? Europejska Agencja Środowiska, 2019.
- Powszechny Spis Rolny 2010, 2020.
- Raport o stanie gminy Dźwierzuty 2021, 2022.
- Strategia na rzecz odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), 2017, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Dźwierzuty na lata 2021-2026, 2021.
- Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny, 2021, Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej.
- Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku, 2019, Rada Ministrów, Warszawa.
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, 2012, Ministerstwo Środowiska, Warszawa.
- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Dźwierzuty, 2021.
- Warmińsko-Mazurskie 2030. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego, 2020.

Najważniejsze witryny internetowe:

- <https://bdl.stat.gov.pl/>
- <https://capap.gugik.gov.pl>
- <https://european-union.europa.eu/>
- <https://ekrs.ms.gov.pl/>.
- <https://isok.gov.pl/>
- <https://stat.gov.pl/>
- <https://wybory.gov.pl/>
- <https://www.bdl.lasy.gov.pl/>
- <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl>
- <http://www.geoportal.gov.pl/>
- <https://www.gios.gov.pl/pl/>
- <https://www.gov.pl/>
- <https://www.gov.pl/web/gdos>
- <https://www.polskacyfrowa.gov.pl/>
- <https://www.polskawliczbach.pl/>
- <https://www.wuoz.olsztyn.pl/>
- <https://zabytek.pl/>